

ΑΝΑΣΤ. Γ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ

ΕΤ
IN ARKADIA EGO

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΕΛΛΗΝ. ΤΕΧΝΗΤΟΣ
ΔΡΥΜΟΣ
ΣΤΗΝ ΑΡΚΑΔΙΚΗ ΣΚΙΡΙΤΙΔΑ

ΑΘΗΝΑ 1977

ΑΝΑΣΤ. Γ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ

ΕΤ
ΙΝ ΑΡΚΑΔΙΑ ΕΓΩ

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΕΛΛΗΝ. ΤΕΧΝΗΤΟΣ
ΔΡΥΜΟΣ
ΣΤΗΝ ΑΡΚΑΔΙΚΗ ΣΚΙΡΙΤΙΔΑ

ΑΘΗΝΑ 1977

Copyright : ΑΝΑΣΤ. Γ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ
Βασιλέως Κωνσταντίνου 16. Ἀθήναι 501
Τηλ. 719,509, 711.703

Τ' ἀφερόνω :
στή μνήμη τῶν Ἀκαδημαϊκῶν
Διδασκάλων μου, τοῦ σοφοῦ
Jugowitz, Oberlandforst-
meister καὶ τοῦ φιλέλληνος
Καθηγητοῦ Knotek.

“Ένα όνειρο που γεννήθηκε το 1914
και πραγματοποιήθηκε το 1976

“Ήτανε Αύγουστος του 1913. Έγώ τότε ήμουνα σπουδαστής της Δασολογίας στη Βασιλική Δασολογική Ακαδημία του Τάραντ της Γερμανίας. Ήτανε οι θερινές διακοπές κι' εγώ είχα επιστρέψει στη γενέτειρά μου την Άρβαντοκερασιά - Άρκαδίας, που τώρα τελευταία τη βάφτισε το Υπουργείο σε ΚΕ-ΡΑΣΕΑ, ενώ εμείς εξακολουθούμε να τη λέμε Κερασιά, όπως την έλεγε και ο Κολοκοτρώνης. Είχα κλείσει τότε τα είκοσι μου χρόνια. Τώρα που γράφω παλιές και νεώτερες θύμησες περπατώ στα 83 μου χρόνια και λίγο πάρα πάνω... Είχα έρθει για ν' ανάψω ένα κερί στο ναυπό τάφο του πατέρα μου, που τον ίδιο χρόνο (1913) στις 12 του Μάη, ημέρα Κυριακή, είχε πάρει το δρόμο για το μεγάλο και αγύριστο ταξίδι, όταν εγώ σπούδαζα στη Γερμανία.

Νωπές ήτανε ακόμα και οι γνώσεις μου από το Γυμνάσιο της Τριπολιτσάς για τη «Γερονσία των Καλτεζών» που μετά τις νίκες στο Βαλτέτσι και στα Δολιανά είχαν συνέλθει οι Πρόκριτοι και οι Καπεταναίοι του Μορηά, στις 26 του Μάη το 1821 στο Μοναστήρι Άγιος Νικόλαος της Καλτεζιάς, για να συγκροτήσουν μια πρώτη μορφή Έλληνικής Πολιτείας. Η επιθυμία μου ήταν να χύσω επί τόπου, ένα δάκρυ, και για κείνους, που πάλαιψαν ν' αναστήσουν το γένος και να χαρίσουν στους Έλληνες τη λευτεριά τους.

Ένα πρωί λοιπόν και όπως σημειώνω στο ημερολόγιό μου, ακριβώς την παραμονή της Παναγίας του 1913, ξεκίνησα από το χωριό μ' ένα σακκίδιο στην πλάτη, γεμάτο τρόφιμα κι' ένα ραβδί, πεζή, σ' άγνωστα για μένα τότε μέρη, χωρίς οδηγό, για το Μοναστήρι της Καλτεζιάς. Πέρασα δλο το γυμνό τότε μέρος ή σκεπασμένο εδώ κι' εκεί με άργιες πατουλιές από αφάνες, ρείκια και κουμαργιές, που βρίσκεται ανάμεσα στο δικό μου το χωριό και στα γειτονικά χωριά Κολλίνες και Καλτεζιές, και το βράδυ έφθασα στο Μοναστήρι της Καλτεζιάς, όπου και διενυκτέρευσα. Όλος ο τόπος που πέρασε ήταν τότε ξεγδαρμένος από τις νεροποντές.

Εκεί στο Μοναστήρι τη νύχτα εκείνη φανερώθηκε το μεγάλο «ΝΑΙ!»! Τη νύχτα εκείνη συνέλαβα το μεγάλο «Ό ρ α μ α». Να ξαναγίνη ο Παλιός Δρυ-

μὸς τῆς Σκιρίτιδος, ποὺ καὶ πεθαμένος ἀκόμα ἐθέρμαινε τὸ χειμῶνα μὲ τὰ ξερὰ τὰ πρέμνα του καὶ τὶς ξερὲς τὶς ρίζες, τὶς λεγόμενες «Κουτσοῦρες», τοὺς κατοίκους τῶν γύρω χωριῶν, μαζὶ καὶ τοὺς δικούς μου χωριανούς. Ἀπὸ τότε ἡ ἰδέα αὐτή — νὰ ξαναγίνῃ τὸ δάσος — ἐφώλιασε στὴν ψυχὴ μου, ἔγινε μόνιμος ἐφιέλτης καὶ περιέμενε τὸν κατάλληλο χρόνον νὰ φουντώσει ἡ ἰδέα, νὰ φουντώσει καὶ τὸ Δάσος!

Βρισκόμαστε τώρα στὰ 1976: Ἐχουν περάσει ἀπὸ τότε 63 ὀλόκαιρα χρόνια! Τώρα σὰν διαβοῦμε τὴ Βλαχοκερασιὰ ἀπλώνεται μπροστά μας ἔτοιμος, ὀλοζώντανος, χαρούμενος ὁ νέος τεχνητὸς Δρυμὸς τῆς Ἀρκαδικῆς Σκιρίτιδος... Εἶναι τὸ δάσος ποὺ λαχτάρει... Εἶναι τὸ δάσος ποὺ ὄνειρεύτηκα στὶς 14 Αὐγούστου τοῦ 1913, τὴ νύχτα στὸ Μοναστήρι τῆς Καλτεζιωτῶν... «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλον σου Δέσποτα...». Ἐνα ὄνειρο, μιὰ ἰδέα — Κορώνα ἰδέα — ποὺ ἐπὶ 63 χρόνια βασάνιζε τὴν ψυχὴ μου, ἀμίλητη, πονεμένη, ἀλλὰ ὀλοζώντανη καὶ καρτεροῦσα...

Μὲ συγκίνηση καὶ ἀγάπη φέρνω στὴ μνήμη μου τὴ χαρὰ ποὺ μοῦ ἔδιδε στὴν προσπάθειά μου, ἡ προθυμία καὶ ἡ συμπαράσταση τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων τῶν εἰς Ἀθήνας γειτονικῶν Σωματείων Κολλιγιατικῶν, Καλτεζιωτῶν καὶ Βλαχοκερασιωτῶν, ποὺ προεδρεύοντο ἀπὸ τοὺς ἀγαπητοὺς Προέδρους Παναγιώτην Σουκαρῶν καὶ ἀργότερα Δημοσθένην Σταματόπουλον, τὸν Χριστοφόρον Σακελλαρόπουλον καὶ τὸν Παναγιώτην Σῶτον. Μεγάλος ἦταν ὁ ἐνθουσιασμός τους ὅταν τοὺς ἀνεκοίνωσα τὴ σκέψη μου γιὰ τὸ νέο Δρυμὸ. Τὴν ἀγκάλιασαν, κ' ὡς τὸ τέλος, μὲ λαχτάρια ἀλλὰ καὶ μὲ ἱκανοποίηση παρακολουθοῦσαν τὴν ἐξέλιξή της. Ἡ ἀφειδώλετη δικὴ τους συμπαράσταση μοῦ ἔδιδε τὴ δύναμη νὰ προχωρήσω μὲ θάρρος καὶ αἰσιοδοξία στὴν ὀλοποίηση τοῦ ὄνειρου μου. Ὁ παλιὸς Δρυμὸς τῆς Σκιρίτιδος, ἔπρεπε νὰ ξαναγυρίσει στὸν τόπο του! Μὲ τέτοια ἐφόδια ἀντιμετώπισα ταπεινὲς ἐνέργειες καὶ στοχασμοὺς ταπεινῶν ἀνθρώπων — τζουτζέδων καὶ πιερρότων, ὅπως λέει ὁ Παλαμᾶς — ποὺ στάθηκαν ἀνίκανοι νὰ κάμουν κάτι καλὸ στὴ ζωὴ τους. Σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς καλοὺς πατριῶτες μοιράζω σήμερον τὴν ἀγάπη μου καὶ τὴν συμπάθειά μου.

Τοὺς δικούς μου συναδέλφους, τῶν ἐκάστοτε Διοικ. Συμβουλίων τῆς Ἐνώσεως Κερασιωτῶν, ἀπὸ τὸ ἔτος 1959 ὡς τὸ 1976, † Πέτρον Σιαπέραν, Εἰθ. Γριμπᾶν, Γεώργ. Ἀποστολᾶν, † Δημ. Παπαγεωργίου, Δημ. Ἀρχον, Δημ. Σαρρῆν, Δημ. Πετράκη, Εἰθ. Ἀντωνόπουλον, Κωνστ. Κωστάκη, Κωνστ. Παπαγεωργίου, Χρῆστον Πετράκη, Στέφανον Ἀρχον, Χρῆστον Βασιλόγαμβρον, Γεωργίαν Καρουζάκη-Στεφάνου καὶ Κωνστ. Κοῦκον, ποὺ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ μεγάλου ξεκινήματος ὡς τὸ τέλος, μὲ περιέβαλαν καὶ μὲ περιβάλλον, σὰν ὁδηγὸ καὶ Πρόεδρο, μὲ ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη, αἰσθάνομαι διπλὴ τὴν ὑποχρέωση νὰ τοὺς εὐχαριστήσω, τόσον ἐκείνους ποὺ βαδίζουν ἐπάνω στὴ γῆ, ὅσον καὶ ἐκείνους ποὺ διέπλευσαν τὴν Ἀχεροῦσιαν.

Δὲν θὰ παραλείψω ἀκόμα νὰ θυμηθῶ δυὸ ξεχωριστοὺς πατριῶτες, γιὰ τὸν ξεχωριστὸ σύνδεσμό τους μὲ τὸ χωριὸ μας, τὸν ἀγαπητὸ Μήτσιο Ἀρχο τ. βουλευτῆ, βασικὸ ἰδρυτὴ καὶ ἐμπνευστὴ τῆς Ἐνώσεώς μας, καὶ τὸν ἀγαπητὸ πατριδολάτρη, συνταξιούχο δάσκαλο, Δημ. Καρακίτσο. Ὁ νόστος τοῦ πρώτου γιὰ τὴν ἀναβίωση τοῦ Δρυμοῦ τῆς Σκιρίτιδος καὶ ἡ παθολογικὴ πατριδολατρεία τοῦ δεύτερου, ποὺ καὶ στὴν ξένη ἀκόμα γῆ ποὺ βρίσκεται ἐξακολουθεῖ νὰ ζεῖ μὲ τὸ δράμα τῆς Ἀρβανιτοκρασιᾶς, εἶναι ψυχικὲς διαθέσεις ποὺ συγκινοῦν κάθε καλόπιστο πατριῶτη. Καὶ στοὺς δυὸ αὐτοὺς νοσταλγοὺς στέλνω ἀμέριστὴ τὴν ἀγάπη μου καὶ ἐλπίζω πὼς μαζὶ μὲ ἄλλους προοδευτικὸς πατριῶτες — σὰ νεώτεροί μου — θὰ συνεχίσουν τὸ ἐνδιαφέρον τους γιὰ τὸ ἄμορφο χωριὸ μας, καὶ ὅταν ἐγὼ δὲν θὰ βαδίζω πλέον ἐπὶ τῆς γῆς...

Τέλος στοὺς φιλότατους συναδέλφους μου Δασολόγους καὶ λοιποὺς Δασικὸς καὶ ἄλλους ὑπαλλήλους, καθὼς καὶ ὄλους τοὺς παράγοντες τοῦ Ὑπουργ. Γεωργίας, ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν στὴν ἐξασφάλιση τῶν ἀναγκαίων πιστώσεων, καὶ τὴν ἐπιτυχία τοῦ πολιτισμένου ἔργου τῆς Σκιρίτιδος, καὶ ἐργάστηκαν, πέραν τοῦ τυπικοῦ ὑπηρεσιακοῦ καθήκοντος, ἐπιτίμους Γεν. Διευθυντὰς δασῶν † Νίκον Μεταξᾶν, Εἰθ. Γεωργούση, Παν. Μαργαρόπουλον, Παν. Σκαλιτσᾶν, Στέφ. Μπούσιον, τοὺς Διευθυντὰς Ἀντ. Κωνσταντέλλον, Εἰθ. Β. Γεωργούλην, Λουκᾶν Κοτσιάνην, Περικλῆν Οἰκονόμου, Καλλικράτην Μπουρδάραν, τοὺς Δασολόγους Ἰωσηφίδην, Ξενοπούλον, Ἐφεντάκη, Διαμάντην, τοὺς Δασονόμους Θεορίων, Ζαχαρῆν, Σταυρόπουλον, Ἡλιόπουλον, τὸν φύλακα Ἀθανασίου, τὸν ἐργοδηγὸν Συνοδικὸν κ.λ.π. ἐκφράζω τὴν ἱκανοποίησή μου καὶ τὶς εὐχαριστίες μου.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀγαπητοὶ πατριῶτες, καὶ οἱ καλοὶ συνάδελφοι - Δασικοί, στὴν προσπάθειά μου νὰ πραγματοποιηθῇ ἕνα ὄνειρο, πράγματι μὲ βοήθησαν εἰλικρινᾶ καὶ μὲ περιέβαλαν μὲ στοργὴ καὶ ἀγάπη. Τὴν ἀγάπη τους αὐτὴ δὲν τὴν ἔκλεψα, μόνοι τους μοῦ τὴν παρεχώρησαν. Καμμιά ἄλλη φιλοδοξία δὲν εἶχα στὴ ζωὴ μου ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον μου γιὰ τὴν πατρίδα. Ὅλη μου ἡ ζωὴ ἦταν καὶ εἶναι, ἀγάπη στὴ φύση, ἀγάπη στὸ δάσος, ἀγάπη στὸ χωριὸ μου. Ἄλλοι συνάδελφοι, Δασολόγοι, ξεκόβουν ἀπὸ τὸ δάσος ἀμέσως μόλις πάρουν τὴ σύνταξή τους. Ἐγὼ δὲν τοὺς ἀκολούθησα, δὲν θὰ ἦταν γιὰ μένα βολητὸ ἕνα τέτοιο παραστράτημα, ἴδιο μὲ προδοσία... Ἀπὸ τότε ποὺ πῆρα τὴ σύνταξή μου, ἔχουν περάσει 30 χρόνια, καὶ τὸ ἐνδιαφέρον μου γιὰ τὰ δέντρα, τὸ περιβάλλον, τὸ χωριὸ μου, τὴν Ἀρκαδία, τὸν ἄνθρωπο, ἔχει θεριέψει μέσα μου περισσότερο παρὰ στὰ προηγούμενα 30 χρόνια ποὺ ἤμουνα ὑπάλληλος. Μιὰ μορφή παθήσεως, νὰ πιστεύεις — ὅσο προχωρεῖς στὰ γεράματα — πὼς εἶσαι χρήσιμος στὴν κοινωνία, πὼς προσφέρεις ὑπηρεσία στοὺς συνανθρώπους σου!

Πολλὲς οἱ πίκρες... πολλὰ τὰ μίσῃ καὶ οἱ ζήλιες. Νὰ σὲ πικραίνουν οἱ ἴδιοι οἱ πατριῶτες σου, ποὺ γι' αὐτοὺς κουράζεσαι καὶ πασχίζεις, γιὰ νὰ τοὺς κάμεις

ν' ανεβούνε πιό ψηλά, και οί ίδιοι νά σοῦ προβάλουν κάθε ἐμπόδιο γιά νά πάψεις νά φροντίζεις γι' αὐτούς! Μά ἐσὺ δὲν ἐμποδίζεσαι... δὲν τοὺς πιάνεις κακία... και ἔπως ἔγραψε κάποτε ὁ Ροῦδης, « τὸν ταῦρο δὲν τὸν σταματᾶς νά κερατίζει, κιδταν ἀκόμα τοῦ ἔχουννε κομμένα σύρριζα τὰ κέρατα!! ».

Ἔτσι ἔχω διαπλεύσει τὴν Ἀχερουσία, σὲ κάποια πέτρα μέσα στὸν καινούριο δρυμὸ, ὡς γράφει κάποιος θαυμαστής τοῦ δρυμοῦ τοῦτα τὰ λόγια μου:

« Ἦταν τόπος γυμνός, ἄγονος, χειμαρρογόνος. Ἦταν χάος. Μέσα ἀπὸ τὸ χάος αὐτὸ ξεπήδησε ὁ σημερινὸς πανώριος Ἀρκαδικὸς δρυμὸς τῆς Σκιρτίδος. Μέσα στὸ δρυμὸ αὐτὸν εἶναι χυμένη και ἡ δική μου ψυχή. Α. ΣΤΕΦΑΝΟΥ »

Α. Η ΑΡΚΑΔΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Ἡ χώρα τῶν Ἀρκαδῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἔκταση ποὺ περιλαμβάνει ὁ σημερινὸς Νομὸς Ἀρκαδίας, εἶχε και τὴν περιοχή τῆς Στυμφαλίας και τοῦ Φενεοῦ ποὺ ὑπάγονται σήμερα στὴν Κορινθία, τὴν περιοχή τῆς Ἀζανίας ποὺ περιλαμβάνει ὀλόκληρη σχεδὸν τὴ σημερινὴ Ἐπαρχία τῶν Καλαβρύτων με ἀρχαῖες πόλεις τὴν Νωνάκριδα, Κύναιθα, Λουσοῦς, Κλείτορα, Πᾶον, Ψωφίδα, Θαλιάδες και Θέλπουσα, δηλαδὴ τοὺς πρώην Δήμους Κλείτορος, Λευκασίου κ.λ.π. (Μαζέικα-Φίλια), καθὼς και τίς περιοχὲς Φιγαλείας και Ἀλιφείρας ἀπὸ τὴ σημερινὴ Ἐπαρχία Ὀλυμπίας. Δὲν εἶχε ὁμως ἡ Ἀρκαδία τὴν περιοχή τῆς ἀρχαίας Θυρέας, ἤτοι τὴ σημερινὴ Κυνουρία. Γιά τὸ λόγο αὐτὸν ἡ ἀρχαία Ἀρκαδία ποὺ κατεῖχε τὸν ἀφαλὸ τῆς Πελοποννήσου και εἶχαν καθορισθῆ φυτογεωγραφικά πιό σκόπιμα τὰ σύνορά της, σὰν ξεχωριστὴ γεωγραφικὴ και οἰκονομικὴ μονάδα, πουθενά δὲν βρεχόταν ἀπὸ θάλασσα. Γι' αὐτὸ και ὁ Ὅμηρος λέγει ὅτι οἱ Ἀρκαδὲς ἔφθασαν στὴν Τροία με πλοῖα ποὺ τοὺς δάνεισε ὁ Ἀγαμέμνων, γιατί αὐτοὶ δὲν εἶχαν δικὰ τους, ἀφοῦ ἡ χώρα τους δὲν ἔφθανε ὡς τὴ θάλασσα.

Ὁ Πausanias στα « Ἀρκαδικὰ » του γράφοντας τὴν ἱστορία τῆς Ἀρκαδίας, λέγει, ὅτι ὁ πρῶτος κάτοικος τῆς Ἀρκαδίας ἦταν ὁ Πελασγός. Ὄταν ὁ Πελασγὸς ἐγινε Βασιλεὺς στὴν Ἀρκαδία, σκέφθηκε κι' ἔφτιασε καλύβες ἀπὸ κλάδους δένδρων γιά νά μὴν κρυώνουν, νά μὴν βρέχονται και νά μὴν ταλαιπωροῦνται ἀπὸ τὴ ζέστη οἱ ὑπήκοοί του. Ὁ ἴδιος ὁ Πελασγὸς ἀνεκάλυψε και τοὺς χιτῶνας ἀπὸ προβιὲς ἀγρίων ζώων, ποὺ ἀφθνοῦσαν τότε στὴν Ἀρκαδία τὰ ἄγρια ζῶα, ἐδίδαξε δὲ και τὸ λαὸ του νά πάψει νά τρώει χλωρὰ φύλλα, χορτάρια και ρίζες, πολλὰ ἀπὸ τὰ ὅποια ἦσαν και δηλητηριώδη, και τὸν ἔμαθε νά τρώει τὸν καρπὸ τῶν δρυῶν, ὄχι ὁμως ὅλων τῶν δρυῶν, ἀλλὰ μόνον τὸν καρπὸ (τὰ βελάνια δηλαδὴ) τῆς φηγού¹. Μερικοὶ μάλιστα

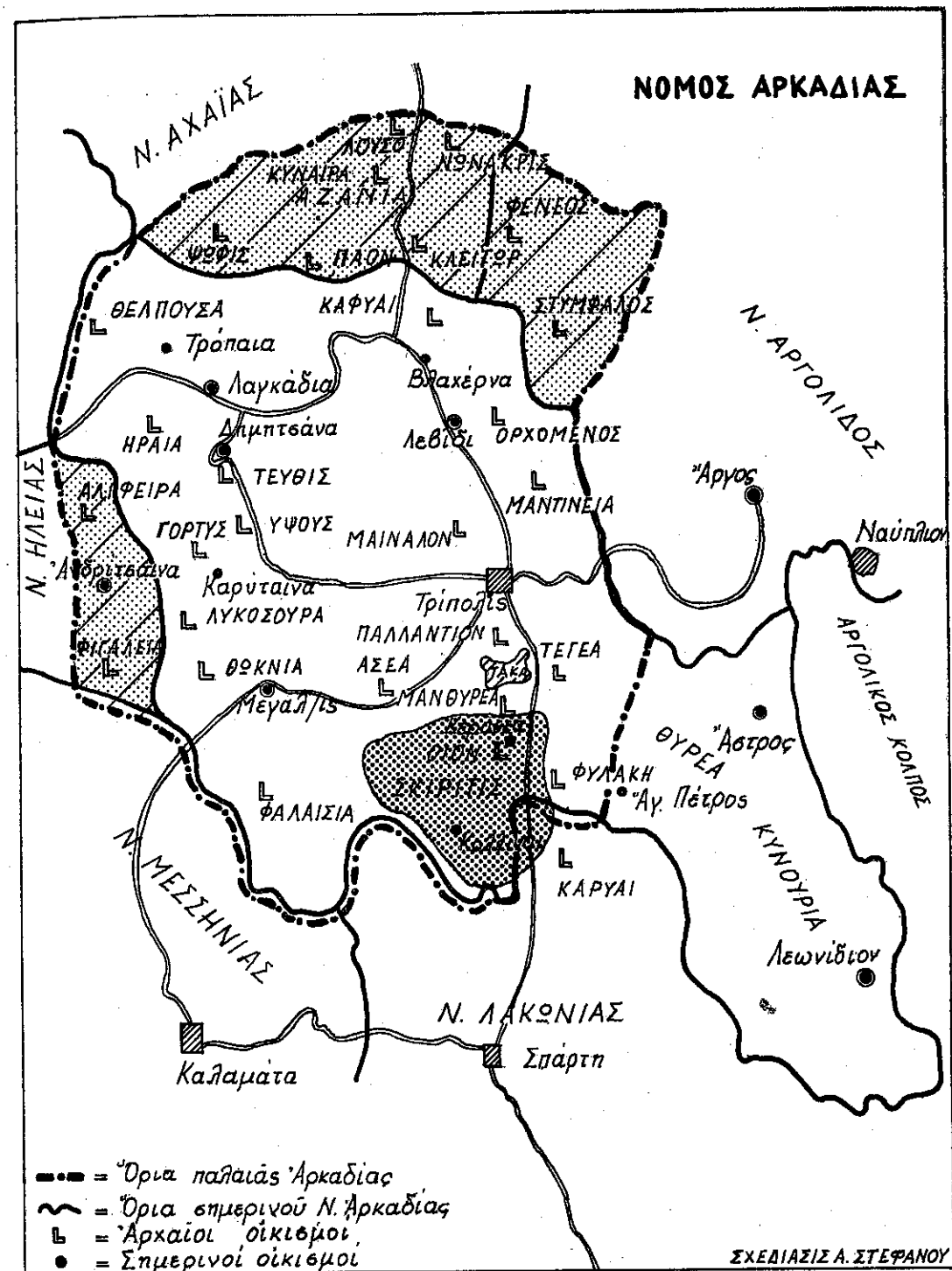
1. Φηγὸς στὴ βοτανικὴ εἶναι ἡ ὀξυά. Ἡ κλιματικὴ ὁμως ζώνη τῆς ὀξυᾶς δὲν φθάνει ὡς τὴν Πελοπόννησο. Ἄλλως τε ἡ ὀξυά δὲν ἔχει και τόσο μεγάλους καρποὺς σὰν τοὺς καρποὺς τῆς δρυὸς (βαλανιδιάς). Ἐδῶ πρόκειται ἀσφαλῶς γιά τὸ εἶδος τῆς δρυὸς τῆς χνοῶδους, Quercus Pubescens ἢ Lanuginosa (κοινῶς ἡμεράδι, γρανίτσα, ρουπάκι), ποὺ φέεται σ' ὅλη τὴν Ἀρκαδία και ποὺ οἱ καρποὶ της, τὰ βελάνια, εἶναι πολὺ μεγάλα και δὲν εἶναι τόσο πικρὰ ὡσον τῶν ἄλλων εἰδῶν τῆς δρυὸς.

ἀπὸ τοὺς κατοίκους διετήρησαν τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς τροφῆς, πολλὰ χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὸν Πελασγὸν, ὥστε καὶ ἡ Πυθία ὅταν πολὺ ἀργότερα συνεβούλευσε τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ μὴν ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τῆς Ἀρκαδίας τοὺς εἶπε: «Στὴν Ἀρκαδία εἶναι πολλοὶ ἄνθρωποι ποὺ τρῶνε βελάνια (εἶναι πολλοὶ ἄνθρωποι παληκαράδες), καὶ αὐτοὶ θὰ σοὺ φέρουν ἀντίσταση· ἐγὼ βέβαια δὲν σὲ ζηλεύω καὶ δὲν σοὺ ἀρνιέμαι».

Ἀπὸ τὸ Βασιλεῖα λοιπὸν Πελασγὸν, ὅπως ἀναφέρει ὁ Πausanias, ὀνομάστηκε στὴν ἀρχὴ ἡ χώρα τοῦ Πελασγία. Γιὰ τοῦ Πελασγοῦ ἦταν ὁ Λυκάων τοῦ ὁποῦ τοῦ πρώτο παιδί ὁ Νύκτιμος, σὺν πέθανε ὁ πατέρας του, πῆρε τὴν ἐξουσία. Ὁ Λυκάων εἶχε καὶ ἄλλα πολλὰ παιδιά ποὺ σκορπίστηκαν καὶ ἐποίκησαν ὅλη τὴν Πελασγία (Ἀρκαδία), ἐχτισε δὲ ὁ καθένας τοὺς καὶ ἀπὸ μιὰ τουλάχιστον πόλη. Τὰ τελευταία τρία παιδιά ἦσαν ὁ Μαντινεύς, ὁ Τεγεάτης καὶ ὁ Μαίναλος ποὺ ἐχτισαν τίς πιὸ ὀνομαστὲς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πόλεις, τὴν Μαντίνεια (κοντὰ στὸ χωριὸ Πικέρνι), τὴν Τεγέα (κοντὰ στὴ σημερινὴ παλιὰ Ἐπισκοπὴ) καὶ τὴν πόλη Μαίναλο (κοντὰ στὸ μοναστήρι τῆς Ἐπάνω Χρέπας καὶ στὴ Ζαράκοβα). Τὸ πιὸ νεώτερο ὅμως παιδί τοῦ Λυκάων ἀπὸ τ' ἀγόρια, ὁ Οἰνώτρος, δὲν ἠθέλησε νὰ μείνει στὴ Πελασγία (Ἀρκαδία), ἐζήτησε λεπτὰ καὶ ἄνδρες ἀπὸ τὸν ἀδερφὸ του τὸ Νύκτιμο, ποὺ ἦταν Βασιλεῖας, ἔφυγε καὶ πῆγε στὴν Ἰταλία καὶ ἐκεῖ ἐγκαταστάθηκε στὴ χερσόνησο ποὺ βρίσκεται γύρω ἀπὸ τὸν κόλπο τοῦ Τάραντος καὶ ποὺ ἀπὸ τὸν Οἰνώτρο πῆρε τὸ ὄνομα τοῦ Οἰνώτρια. Ἐκεῖ ἐγινε καὶ Βασιλεῖας. Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ πρώτη ἀποστολὴ ποὺ στάλθηκε ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ ἰδρῦσει ἀποικίες.

Ἐκτὸς ἀπὸ τ' ἀγόρια, ὁ Λυκάων εἶχε ἀποκτήσει καὶ μιὰ κόρη τὴν Καλλιστώ. Αὐτὴν τὴν Καλλιστὴν ἔλενε πῶς τὴν ἐρωτεύθηκε ὁ Ζεὺς καὶ συνευρέθηκε μάλιστα μαζί της. Ὅταν ἀνεκάλυψε τὸ γεγονός αὐτὸ ἡ Ἥρα, ζήλεψε καὶ μεταμόρφωσε τὴν Καλλιστὴν σὲ ἀρκούδα, ἡ δὲ Θεὰ Ἄρτεμις γιὰ τὸ χατήρι τῆς Ἥρας, σκότωσε μὲ τὸ τόξο της τὴν ἀρκούδα αὐτή. Ὁ Ζεὺς ὅμως ποὺ παρακολουθοῦσε ὅλες αὐτὲς τίς σκηνές, γνωρίζοντας ὅτι ἡ Καλλιστὴν βρισκόταν σὲ κατάσταση ἐγκυμοσύνης, διέταξε τὸν Ἑρμῆ νὰ σώσει τὸ παιδί ποὺ ἦταν μέσα στὴν κοιλία της, τὴν ἴδια δὲ τὴν Καλλιστὴν τὴν μετεμόρφωσε σὲ ἀστερισμὸ ποὺ λέγεται σήμερα «Μεγάλη Ἀρκτος».

Ἔτσι ἀπὸ τὴν Καλλιστὴν γεννήθηκε ὁ Ἀρκάς, ποὺ ὅταν πέθανε ὁ Νύκτιμος, πῆρε αὐτὸς τὴν ἐξουσία. Ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀρκάδα, σὺν ἐγινε Βασιλεῖας, ἡ χώρα ἀπὸ Πελασγία ὀνομάστηκε Ἀρκαδία οἱ δὲ κάτοικοί της ἀπὸ Πελασγοὶ ὀνομάστηκαν Ἀρκάδες. Ἀργότερα παντρεύτηκε ὁ Ἀρκάς καὶ πῆρε ὄχι θνητὴ γυναῖκα ἀλλὰ μιὰ Δρυάδα Νύμφη, τὴν Ἐρατώ, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπόκτησε τρία παιδιά, τὸν Ἀζάνα, τὸν Ἀφείδαντα καὶ τὸν Ἐλατο.

Νομὸς Ἀρκαδίας - Παλιὰ Ἀρκαδία - Σμῆρῆτις

Ὁ Ἐλατος ἀργότερα ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἀρκαδία καὶ πῆγε στὴ σημερινή Φωκίδα, ὅπου ἔχτισε καὶ τὴν πόλη Ἐλάτεια.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορία καὶ τὸ γενεαλογικὸ δέντρο τῶν Βασιλιάδων τῆς Ἀρκαδίας, ὅπως τὴν περιγράφει ὁ Πausanias στὰ Ἀρκαδικὰ του (Κ1 - 4)¹.

Β. ΑΡΚΑΔΙΚΗ ΦΥΣΗ - ΑΡΚΑΔΙΚΗ ΖΩΗ - ΑΡΚΑΔΙΚΕΣ ΘΕΟΤΗΤΕΣ

Κατὰ τὴν Ἀρχαία ἐποχὴ ὀλόκληρη ἡ Ἀρκαδία ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς κατοικημένους τόπους, ἦταν σκεπασμένη μὲ πυκνὰ καὶ παρθένα δάση, ἀπὸ ἔλατα στὰ ψηλότερα βουνὰ καὶ ἀπὸ δρυς, πουρνάρια καὶ ἄλλα πλατύφυλλα στὰ χαμηλώματα καὶ τὶς πεδιάδες. Τὰ δάση αὐτὰ ἔτρεφαν πολλοὺς ἀγριοχοίρους, ἔλάφια καὶ ζαρκάδια, ἀκόμα καὶ ἀρκουδες καὶ μεγάλες χελῶνες, ἀπὸ τὰ καύκαλα τῶν ὁποίων οἱ Ἀρκάδες κατασκεύαζαν μουσικὰ ὄργανα, τὶς καλούμενες λύρες. Ἀπὸ τὰ δέντρα τῶν δασῶν καὶ τῶν δρυμῶν οἱ Ἀρκάδες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐπίστευαν ὅτι ἐγεννιῶντο οἱ χαριτωμένες ἐκείνες καὶ ὠραιότατες « Νύμφες » τῆς ἀρχαιότητος, τὶς ὁποῖες ὠνόμαζαν δρυάδες, ἀμαδρυάδες, ὄρεάδες, δρυμάδες, δρυμοχαρεῖς, λιγυμόλπους, ὄρεσκῶας, ναπαῖας κλπ., καὶ γιὰ τὶς ὁποῖες ἡ εὐφάνταστη Ἑλληνικὴ μυθολογία τόσα χαριτωμένα εἰδύλλια εἶχε πλάσει. Περιτριγυρισμένη ἔτσι ἡ Ἀρκαδία, ἀπὸ μιὰ τόσο ὠραία φύση, ἄφηνε νὰ κυριαρχεῖ μέσα στὸ λαὸ τῆς ἓνας μεγάλος Παγανισμός. Ὅπως καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλάδα εἶχε καὶ ἡ Ἀρκαδία τοὺς θεοὺς τῆς, ποὺ κατοικοῦσαν στὰ βουνὰ καὶ τοὺς δρυμούς τῆς, τοὺς ὠραιοποιούσε δὲ ἡ πλούσια φαντασία τῶν Ἀρκάδων καὶ τοὺς σφιχταγκάλιαζε μέσα στὴν ψυχὴ τους.

Ἡ φύση γιὰ τὸν Ἀρκάδα ἦταν ἓνας πλατεῖα θεοποιημένος κόσμος, μέσα στὸν ὁποῖον ζοῦσαν οἱ Ἀρκάδες καὶ ἀπελάμβανον τὴ μαγεία τῆς ἀθανασίας τῆς. Θεοὶ καὶ ἡμίθεοι, ἥρωες καὶ ταπεινοὶ θνητοί, κυκλοφοροῦσαν ἀμέριμνοι καὶ χαίρονταν μιὰ ζωὴ γεμάτη ἀπὸ εὐτυχία. Ὁ ἀπαλὸς ψίθυρος τῶν φυλλωμάτων τῶν δένδρων, τὸ γλυκὸ μουρμούρισμα τοῦ ποταμοῦ, τὸ τρίσβαθο βούϊσμα τῶν σπηλαίων, τὸ ἀέναο κελάρισμα τῶν πηγῶν, τὸ οὐρανόφταστο σκαρφάλωμα τῶν βουνοκορφῶν, ἡ δροσερὴ πνοὴ τῆς ρεματιᾶς καὶ ἡ γλυκὴ φλογέρα τοῦ Πᾶνα, κρύβαν μέσα τους μιὰ μορφὴ ζωῆς ποὺ τὴν

1. Ὁ Pausanias, ὡς γνωστὸν, περιηγήθηκε πολλοὺς τόπους καὶ ἔγραψε περὶ τὸ 150 - 170 μ.Χ. πολλὰ συγγράμματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα διασώθηκε μονάχα ἡ «Ἑλλάδος περιήγησις», ἡ ὁποία διαιρεῖται σὲ δέκα βιβλία. Ἐνα ἀπὸ τὰ βιβλία αὐτὰ εἶναι καὶ τὰ «Ἀρκαδικὰ».

ἐξουσίαζε κάποια παράξενη ὑπέρτερη δύναμη, κάποια ἀστραφτερὴ Πανθειστικὴ Παρουσία. « Παντᾶ ἔαρ, παντᾶ δὲ νομοί, παντᾶ δὲ γάλακτος αὐθετα πλήθουσιν καὶ τὰ νέα τρέφεται ἐνθ' οἷς, ἐνθ' αἴγες διδυμοτόκοι, ἐνθα μέλισσαι. Σμάνεα πληροῦσιν καὶ δρύες ὑψίτεροι... ».

Μέσα στὶς πλατανοσκέπαστες ρεματιές, τὰ ἐλατοφυτεμένα διάσελα, καὶ τὰ σκοτεινὰ λημέρια τοῦ τσοπάνη, ὀλόγυρα στὸ μαγευτικὸ τοπίο, ἀντιλαλοῦσε τὸ βουκολικὸ τραγοῦδι καὶ ἀναστενώτανε ἡ ἴδια ἡ ζωὴ καὶ ἡ φύση, δεμένες ἀντάμα μὲ τὴν ξενιασιά, τὴ χαρὰ καὶ τὴν εὐτυχία. « Τέρπονται σύριγξιν οἱ νομῆες — παίζουσι νύμφαι ἀγρονόμοι ».

Ἡ Ἀρκαδία ἦταν ὁ τόπος ποὺ ἐξέθρεψε θεοὺς. Ἐγαλοῦχησε ἥρωες. Ἐπλάσε εἰδῶλα. Ἐζῆσε μὲ παραδόσεις. Ὁ οὐρανός, ὁ ἀέρας, τὸ περιβάλλον, ἡ φύση ὀλόκληρη ἐνέπνεε τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐποίκιλλε τὴ ζωὴ τους. Πλήξη καὶ στενοχώρια ποτὲ δὲν ἐγνώρισαν οἱ ὑπήκοοι τοῦ Λυκάονα. Ἀπλὴ ἦταν ἡ κατοικία τους, λιτὴ ἡ τροφή τους — χόρτα, θηράματα, βαλανίδια καὶ κριθαρένιο ψωμί. Ἡ μουσικὴ ἐξ ἄλλου¹, τὸ φιλελεύθερο πνεῦμα καὶ ἡ δημοκρατικὴ ἀντίληψη, ἦταν γνωρίσματα τοῦ Ἀρκαδικοῦ λαοῦ. « Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Σπάρτην καὶ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας, — γράφει ὁ Ν. Μωραΐτης στὴν Ἱστορία τῆς Τεγέας — εἰς τὴν Ἀρκαδίαν βλέπομεν κυρίους καὶ δούλους νὰ κάθωνται εἰς τὴν ἴδιαν ἀγροτικὴ τράπεζαν, ὅπου τὰ τεμάχια τῆς μάξης (ἄρτος ἐκ κριθῆς), τὸ χοίρειον κρέας, ὁ κρατὴρ τοῦ οἴνου καὶ ὁ ἀλατισμένος τυρὸς εὐρίσκοντο εἰς τὴν διάθεσιν ὅλων τῶν χειρῶν ἀδιακρίτως. Δὲν θεωροῦσαν τοὺς δούλους παίγνια, ὅπως οἱ Σπαρτιῆται, νὰ τοὺς μεθᾶνε γιὰ νὰ βλέπουν καὶ φρονιματίζωνται τὰ παιδιά τους! γράφει ὁ Μωραΐτης.

Οἱ Ἀρχαῖοι Ἀρκάδες εἶχαν πάντοτε βαθειὰ τὴ συναίσθηση τῶν μυστικῶν νοημάτων τῆς φύσης, γι' αὐτὸ καὶ τὴν εἶχαν θεοποιήσει. Κάθε δημιούργημα τῆς ἀντιπροσώπευε καὶ μιὰ θεότητα. Τὰ ποτάμια, οἱ πηγές, τὰ ρέματα, οἱ σπηλιές, πῶς πολὺ τὸ δάσος καὶ τὰ δένδρα. Μέσα σ' ὅλα αὐτὰ βασιλεύεε κάποια παντοδύναμη Θεότητα. Ἰδιαιτέρα στὸ δάσος μὲ τὴν παράξενη μυστικὴ ζωὴ του καὶ τὴν ἀπεραντωσύνη του φιλοξενούσε ἓνα ἀμέτρητο πλῆθος ἀπὸ θεότητες. Ἡ Ἄρτεμις μὲ τὴν ἀκολουθία τῆς, ὁ Ἐρμῆς μὲ τὶς κλεψιδές καὶ τὰ ψέμματά του, ὁ Ἀπόλλωνας μὲ τὶς ἐρωτικὲς του περιπέτειες καὶ ὁ

1. Στὶς σελίδες 444 - 445 τοῦ βιβλίου τοῦ Τριπολίτη Ἰατροφιλοσόφου Ι. Πύρρα ΣΥΝΕΚ-ΔΗΜΟΣ — ΥΓΙΕΙΝΗ (1875), σχετικῶς μὲ τὴ μουσικὴ ἀναφέρονται καὶ τὰ ἑξῆς. « Εἰς ἐκμάθησιν τῆς μουσικῆς ὁ Πολύβιος (Β.4.) ἀποδίδει τὰ καλὰ ἦθη καὶ τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα τῶν πάλαι Ἀρκάδων, οἵτινες διεκρίνοντο διὰ τὴν εὐνομίαν, διὰ τὴν χρηστότητα τῶν ἠθῶν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ ἀπεστρέφοντο πᾶσαν κακίαν. Πάντοτε ἐβοήθουν τοὺς ἀδυνατωτέρους διὸ καὶ ἡ φράσις « Ἀρκάδας μιμοόμενος ». Εἶθε καὶ ἡδη εἰσυχθεῖ ἡ μουσικὴ ἐν Ἀρκαδίᾳ, καὶ ἐπανακάμψει πάλιν ὁ Ἀρκαδικὸς ἐκεῖνος βίος! Προσθέτει ὁ Ι. Πύρρας.

τραγόπους Πάν με τὰ κοπάδια τὰ πρόβατα και τὴ σύριγγά του, κυριαρχοῦσαν σ' ὀλόκληρη τὴ φυσικὴ ὁμορφιά τῆς Ἀρκαδίας και ἐστέκοντο κοντὰ στὸ χωριάτη και τὸν τσοπάνο με πνεῦμα προστατευτικὸ, φιλικὸ και στίς δυστυχίες τους συμπονετικὸ. Οἱ θεοὶ τῆς Ἀρκαδίας ἦταν ἡ προβολὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τῶν κατοίκων τῆς ἢ δὲ ἀναύγεια τοῦ γύρω φυσικοῦ περιβάλλοντος ἦταν ἡ ταύτιση τοῦ ὀραίου με τὴν ψυχὴ τους. Οἱ Θεοὶ τῆς εὑρισκαν ἀνταπόκριση στὰ ἔργα και τὴ σκέψη τῶν Ἀρκάδων. Ἡ ἔξαρση και ἡ ἀνατένιση τῶν Ἀρκάδων ἦταν πάντοτε στραμμένη πρὸς τὸ Θεῖον, τὸ δὲ Θεῖον προστάτευε τὴν Ἀρκαδία και τὸ λαὸ τῆς.

Ὁ ξεχωριστὸς ὄμως Θεὸς τῶν Ἀρκάδων ἦταν ὁ Θεὸς τῶν δρυμῶν και τῶν φαράγγων, τῶν βουνῶν και τῶν ἀλσῶν, ὁ τραγόπους και κερασφόρος Πάν, παιδὶ τοῦ Ἑρμῆ και τῆς Ἀρνοπίδος Νύμφης. Ὁ Πάν ἦταν ὁ πιὸ ἀγαπημένος Θεὸς τῶν ποιμενικῶν και δασικῶν πληθυσμῶν τῆς Ἀρκαδίας, κύριος τῶν δασῶν και ἀγελῶν «τῆς ὕλης κύριος, Θεὸς νόμιος». Εἶναι ὁ γνήσιος Ἀρκαδικὸς Θεὸς και πατρίδα του ἦταν ἡ δασοσκέπαστη Ἀρκαδία, ὅπου οἱ κάτοικοὶ τῆς τοῦ προσέφεραν τιμές, ἴδιες μ' ἐκεῖνες τοῦ Δία και τοῦ Ἑρμῆ. Ἡ καταπράσινη τότε δρυμῶδες Ἀρκαδία, κάτω ἀπὸ τὴν ξάστερη ἄπλα τοῦ οὐρανοῦ, ἡ χώρα τοῦ Πελασγοῦ και τῆς Γαίας, τὸ καμᾶρι τοῦ Λυκάονα, ὁ τόπος ὅπου ἡ πανέμορφη Καλλιστὴ γέννησε ἀπὸ τὸν Δία τὸν Ἀρκάδα — γενάρχη τῶν Ἀρκάδων — εἶναι ἡ διαλεχτὴ χώρα τοῦ Πάνα και Πανία λεγομένη ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, πού στάθηκε ὁ κυριώτερος τόπος τῆς λατρείας του.

Εἶναι ὁ Θεὸς τῶν κοιλάδων και τῶν σκοτεινῶν σπηλαίων, πού καταδιώκει τὰ ἀγρίμια μακρὰ ἀπὸ τὰ κοπάδια και τὰ προστατεύει, ὅπου κι' ἂν βρίσκονται — στὸ βουνὸ ἢ στὴν πεδιάδα. Ὁ Θεὸς πού ἐξουσιάζει τίς βουνοκορφές στὸ Μαίναλο, στὸ Λύκαιο — στὸ ὅποιο ἐγεννήθηκε — και στὸ Παρθένιο, ὅπου συνάντησε και τὸν ἡμεροδρόμο Φειδιππίδη. Ὁ χαρούμενος και γελαστὸς χορευτὴς πού τὸν ἀκολουθεῖ πιστὰ, ἄλλοτε ἕνα σκυλί και ἄλλοτε ἕνας λαγός. Ὁ Πάν διασκέδαζε ἀφάνταστα και τοὺς ἄλλους Θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου και πιὸ πολὺ τὸ Διόνυσο με τὸν ὅποιον και συνεδέετο στενά. Ὁ τερατόμορφος αὐτὸς Θεὸς ἦταν λάγνος και παιχιδιάρης και ἐσκόρπαιε μιὰ παράξενη γοητεία στίς ἀσπροπόδαρες Νύμφες και τοὺς ξεσήκωνε τὰ μυαλά ἐκεῖ στὰ σύμπυκνα ρουμάνια και στὰ καλοῖσκιωτα λημέρια του. «Νύμφαι λιγύμολοι, φοιτῶσαι πυκνὰ ποσίν, ἐπὶ κρήνη μελανύδρω μέλπονται. Κορυφὴν δὲ παριστάνει οὐριος ἢ χῶ...».

Τὸν Θεὸν αὐτὸν οἱ Ἀρκάδες τὸν παρίστανον σὰν ἕνα τύπο ἀπλοϊκόν, εὐγενικόν, εὐθυμον και πολὺ ἀστεῖον, χωρὶς διαβολές και κακίες μέσα του, ὅμοιον με τίς ψυχικὲς ἀρετὲς και τὰ χαρίσματα τὰ δικά τους. Στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, πού εἶχε γιὰ βασιλεία του τὴν ἄγρια φύση, τὴν ἀκαλλέργητη

γῆ, τοὺς παρθένοὺς δρυμοὺς, τὰ βουνὰ κι τὰ φαράγγια, τὴ φύση τέλος πού δὲν τὴν εἶχε βεβηλώσει τὸ ἀνθρώπινο χέρι, οἱ Ἀρκάδες ἔκαμαν τοὺς μεγαλύτερους ὄρκους τους και τὴ χάρη αὐτοῦ ζητοῦσαν γιὰ τὴν προστασία τους.

Ἡ θεὰ Ἀφροδίτη μαζί με τὸ φτερωτὸ γιὸ τῆς, προσπαθοῦν νὰ ἀποκρούσουν ἐντονη ἐρωτικὴ ἐπίθεση τοῦ φιλόσκωμου και ἐρωτόλου θεοῦ Πάνα. (Ἐργαλμα πού βρίσκεται στὸ Ἀρχαιολογικὸ μας Μουσεῖο.)

Ἡ Ἀρκαδικὴ εὐφοῖα ἐνεσάρκωσε στὸν Πάνα τὴ ζωντάνια και τὰ προτερήματα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, τὴν ἀγνότητα και τὴν εὐθυμία, πρὸ παντὸς δὲ τὴν ἀγάπη πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ φύση και τὸ δάσος, προτερήματα πού δὲν

φαίνεται να έσβησαν όλως διόλου από τους σημερινούς Άρκάδας! σέ σχέση πρὸς τους άλλους Έλληνες!

Ο ίδιος ὁ Πάν κατασκεύασε τὴν «ρεμβώδη σύριγγα», τὴ φλογέρα-σουροκάλαμο, με τὴν ὁποῖαν κατεμάγευσε τὴ Νύμφη Πίτυν (πεύκο), πὸ ὄμως ὁ άντεραστὴς του Βορέας τὴ συνέτριψε ἐπάνω στοὺς βράχους. Ἀπὸ τοὺς βράχους ξεφύτρωσε τὸ μαγευτικὸ δέντρο — πεύκο — ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὁ Πάν με πικρία ἔκοψε καὶ ἔφτιασε στεφάνι!

Ἡ Ἀρκαδικὴ θεὰ Ἄρτεμις τοῦ Λούβρου

Ο θάνατος τοῦ Πάνα συμβολίζει τὸ τέλος τῆς εἰδωλολατρίας. Ἔτσι στὰ χρόνια τοῦ Τιβερίου ἀκούστηκε ὁ θρῦλος γιὰ τὸν πλοῖαρχο Θάμα πὸ ταξείδευε στὴ Μεσόγειο καὶ πὸ ἄκουσε τὴ μυστηριώδη φωνὴ «Ὁ Μέγας Πάν ἀπέθανε». Ὑστερα φωνές, κλάματα καὶ θρήνοι ἀκούστηκαν ἀπὸ ὀλόκληρη τὴ φύση πὸ ἔκλαιε τὸν τιμημένο νεκρὸ, τὸ Θεὸ Πάνα!

Ο δεύτερος ἐξ ἴσου ἀγαπητὸς Θεὸς τῶν Ἀρκάδων, ἦταν ἡ Θεὰ τοῦ κυ-

νηγίου καὶ τῶν δασῶν ἡ τοξοῦτρια με τὸν κοντὸ χιτῶνα τῆς καὶ τὴν εὐθύγραμμη κορμοστασιά τῆς, ἡ Ἄρτεμις. Ἡ Θεὰ αὐτὴ στὰ βουνὰ τῆς Ἀρκαδίας, τὸ Μαίναλον, τὸ Ἀρτεμῆσιον, τὸ Παρθένιον καὶ τὴν Ἀρκαδικὴ Κυλλήνη εἶχε τὰ καλύτερα καὶ περισσότερα ἄλση τῆς. Ἐκεῖ στὰ παρθένα δάση τῆς Ἀρκαδίας ἐτόξευε τὰ θηράματά τῆς, τὰ ἐλάφια, τὰ ζαρκάδια, τὰ ἀγριοκάτσικα καὶ τὰλλα ἄγρια ζῶα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἦσαν γεμᾶτα τὰ δάση τῆς Ἀρκαδίας, ἐκεῖ ὅπου σήμερα μόνον σπουργίτια καὶ τρυποκάρυδα ἠμπορεῖ νὰ διατηρήσουν ἀκόμη τὴν ὑπαρξὴ τους!

Τούτη τὴ Θεὰ ἀποζητοῦσαν οἱ Ἀρκάδες περισσότερο σὰν βοηθὸ στίς δουλειές τους καὶ ἡ Θεὰ αὐτὴ ταίριαζε περισσότερο στὴν ὁμορφὴ καὶ παρθένα Ἀρκαδικὴ φύση πὸ ἀπλωνόταν περίφανα ἀπάνω στίς ὄροσειρές τῶν βουνῶν τῆς. Σέ τούτο τὸ φωτεινὸ καὶ πνιγμένο στὸ πράσινο περιβάλλον τριγυροῦσε ἡ Θεὰ ὀπλισμένη με τόξα καὶ βέλη, συνοδευομένη ἀπὸ λάγνα καὶ ὁμορφὴ συντροφιά, ἀπὸ τίς ὥραιες Νύμφες τῶν Ἀρκαδικῶν δρυμῶν. Ἡ ὁμορφιά τῆς ὑπερεῖχε ὄλων τῶν άλλων Νυμφῶν καὶ πρώτη μέσο στίς πρώτες διαφέντευε με καλωσύνη ὄλη τὴν περιοχὴ! Μιὰ θεὰ, πὸ σέ κάθε πλαγιά, κάθε ρυάκι, κάθε δέντρο σκόρπαγε τὴ χαρὰ καὶ ξάνοιγε τὸ χορὸ στὸ ἄκουσμα τοῦ μακρυνοῦ ἤχου τῆς φλογέρας τοῦ Πάνα! «Ἐνθα κατακρεμάσασα παλίντοα τόξα καὶ ἰοὺς ἠγεῖται, χαριέντα περὶ χοροῖ κόσμον ἔχουσα, ἐξάρχουσα χορούς».

Οἱ Ἀρκάδες εἶχαν ἀνεπτυγμένη πολὺ τὴν κυνηγετικὴ ἰδέα καὶ ἐλάτρευαν τὴν προστάτιδα τοῦ κυνηγίου. Ἦταν ἡ Ἐθνικὴ Θεὰ τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἐθεωρεῖτο μητέρα τῆς φυλῆς. Πρὸ τοῦ κυνηγετικοῦ τῆς πάθους, ἡ Ἄρτεμις, δὲν ἐγνώρισε τοῦ ὕμεναίου τὴν εὐφροσύνην, οὔτε κὰν τίς κηλίδες τοῦ ἔρωτος, ὄπως ἀναφέρει ὁ Πausanias, λησμονήσας τὸν Θεῖον ἔρωτα τὸν ὁποῖον ἔτρεφε ὁ ἀτρόμητος κυνηγός, ὁ μαθητὴς τοῦ Κενταύρου, Ἀκταίων.

Ἡ θεὰ αὐτὴ, χωρὶς ἀπαγορευτικὲς περὶ θήρας διατάξεις, ἐπιστατοῦσε καὶ ἤλεγχε τὴν τίμια διεξαγωγὴ τοῦ κυνηγίου καὶ τιμωροῦσε σκληρὰ ἐκείνους πὸ δὲν τηροῦσαν τοὺς ἠθικοὺς νόμους τῆς θήρας καὶ τὴν οἰκονομία τῆς φύσεως. Στὴν αἰώνια σύγκρουση με τὰ ἀγρίμια, τοὺς κεραυνούς, τίς πλημμύρες, τίς ἀρρώστιες, σέ ζωντανὰ καὶ ἀνθρώπους, οἱ τσοπάνηδες τοῦ Μαίναλου καὶ τοῦ Πάρνωνα τὴν εὐνοια καὶ τὴν καλωσύνη τῆς ἀγνῆς καὶ ἀμόλυπτης αὐτῆς Παρθένου ἐπεκαλοῦντο.

Συνήθως τὰ Ἀρκαδικὰ ἄλση, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὁ Pausanias ἀναφέρει πολλὰς δεκάδες, ἀφιερώνοντο κατὰ προτίμηση στὸν Πάνα καὶ τὴν Ἄρτεμη, σὰν κατ' ἐξοχὴν Ἀρκαδικὸς θεός. Ὅμως στὴν Ἀρκαδία ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς δύο θεοὺς καὶ ἄλλοι θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου ἐλατρεύοντο, ὄπως ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ἀπόλλων, ὁ Ἑρμῆς, ὁ Διόνυσος καὶ λοιποί. Μερικοὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς θεοὺς, ὄπως ὁ Ζεὺς, ὁ Ἑρμῆς, ὁ Πάν καὶ ἡ Ἥρα, ὄπως ἀναφέρει ἡ μυθολογία, εἶχαν γεννηθεῖ μέσα στὰ σπήλαια καὶ τὰ παρθένα δάση τῆς Ἀρκαδίας.

Είναι δύσκολο να εξηγήσουμε σήμερα γιατί οι αρχαίοι αισθάνθηκαν την ανάγκη της παρουσίας ενός όρισμένου Θεού σε ένα συγκεκριμένο τόπο. "Αν προσέξουμε, όμως θα ιδούμε ότι κάθε Θεός είχε διαλέξει τον τόπο του ή για να κρίνουμε σαφέστερα, οι άνθρωποι του τόπου είχαν διαλέξει το Θεό τους. "Αν και δεν μπορούμε να βγάλουμε συμπέρασμα για ποιά αιτία ένας όρισμένος Θεός δέθηκε μ' έναν όρισμένο τόπο, αισθανόμαστε όμως την ανάγκη να παραδεχθούμε ότι είναι αδύνατο ο χαρακτήρας του τόπου να μην έχει καμιά απόλυτως σχέση με το χαρακτήρα του δικού του Θεού. Δεν ήμπορεί να είναι τυχαίο το γεγονός ότι ή "Αρτεμις, ο Πάν και ο "Απόλλων, σάν "Αρκαδικοί θεοί, λατρεύτηκαν σε βίγλες, σε βουνοκορφές, σε σπηλιές, σε φαράγγια, σε δασοσκεπάστους όμορφους τόπους, γεμάτους από θηράματα και νερά (Μαίναλο, Πάρνωνα, Λύκαιο, "Αρκαδική Κυλλήνη, "Αλφειό, Λάδωνα, Λούσιο κ.λ.π.) και δε λατρεύτηκαν σε μονότονους και ξηρούς καμπίσιους τόπους, όπως ή Δήμητρα, ή Περσεφόνη κ.λ.π.

Είχα την καλή την τύχη να εδνοηθώ από το επάγγελμά μου, να γυρίσω και να μελετήσω κατά βάθος και πλάτος, σ' όλα τα διαμερίσματα της χώρας—Θράκη, Μακεδονία, Θεσσαλία κ.λ.π. — το φυσικό περιβάλλον και τον χαρακτήρα των κατοίκων κάθε διαμερίσματος. Με βάση την ύλιστική περίοδο, που κυριαρχεί σ' όλη τη σημερινή καταναλωτική κοινωνία, και μακριά από κάθε εγωϊστική διάθεση ή πνεύμα τοπικού κομπασμού, δε διστάζω να όμολογήσω ότι και οι σημερινοί "Αρκαδες, σάν κληρονόμοι των αρχαίων προγόνων τους έχουν το προβάδισμα στις περισσότερες άρετες της "Ελληνικής φυλής, σε σύγκριση με τους άλλους "Ελληνες. "Εμφανίζουν βέβαια λόγω κλιματοοδαφικών συνθηκών, κάποιαν τραχύτητα χαρακτήρος, είναι όμως εύληκτοι, τίμιοι, εργατικοί, όλιγαρκείς, φιλόξενοι, νοσταλγοί της γενέτειρας, όπου κι αν βρίσκονται. Προτιμούν το πνεύμα από την ύλη. "Όσοι έλαχε να φυλλομετρήσουν τα Δελτία της Βασιλικής Προνοίας, τα χρόνια που ήσαν ακόμα οι Βασιλιάδες, θα ιδούν ότι οι μισές βραβεύσεις, που έδιδοντο κάθε χρόνο, σε ξενητεμένους "Ελληνες για κοινωφελή έργα, που με χρήματα δικά τους έγέγοντο στή γενέτειρά τους, ανήκουν σε "Αρκαδες όμογενείς της "Αμερικής κυρίως, οι δε άλλες μισές σ' όλους τους άλλους "Ελληνες ξενητεμένους. Στην "Αρκαδία βλέπει κανείς μεγαλοπρεπείς "Εκκλησίες (ναούς), εύπρόσωπα σχολικά κτίρια, βρύσες, άλσύλια, άλλα κοινωφελή έργα, όλα φτιασμένα με ιδιωτική πρωτοβουλία και ιδιωτικό χρήμα, που δεν τα βλέπει στα περισσότερα διαμερίσματα της χώρας. "Εκεί όλα τα περιμένουν από τό Κράτος. Πάντως το γεγονός είναι ένα, ότι, και χωρίς τη φουστάνελλα! υπάρχει πράγματι και στους σημερινούς "Αρκαδες, αρκετή δόση άρχοντιάς και λεβεντιάς "Αρκαδικής...

ΑΡΚΑΔΙΑ: Πρώτη προσπάθεια το 1917 να εμπλουτισθή το έλατοδάσος του Μαινάλου με ζαρκάδια σταλμένα από τη Θράκη — Στο βάθος ή Μικρή Πατερίτσα της Βυτίνας.

Γ. ΑΡΚΑΔΙΚΟΙ ΔΡΥΜΟΙ¹

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα, ποὺ ἦσαν χώροι ἱεροί, προορισμένοι γιὰ τὴ λατρεία τῶν θεῶν, ὅπως ἀκριβῶς γίνεται καὶ σήμερα, ποὺ ὅλα σχεδὸν τὰ ἐξωκκλήσια τῆς Ἀρκαδίας, ἰδίως τῆς Τριπόλεως, περιβάλλονται ἀπὸ ἀλύσια (Ἀγιώργης, Κάρτσοβα, Μαΐθανασάκος, Ἀγιονικόλας, Πηγὴ, Ἀπάνου Χρέπα, Ἀγιοθόδωροι κλπ.) — μιὰ Ἀρχαία λατρευτικὴ Ἀρκαδικὴ παράδοση, ποὺ συνεχίζεται καὶ σήμερα ἀπὸ Προοδευτικὰ Σωματεῖα, σὰν μοναδικὸ φαινόμενο σ' ὅλη τὴ χώρα — ἡ Ἀρκαδία κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἔτρεφε καὶ πολὺ μεγάλους Δρυμοὺς ἀπὸ χιλιάδες στρέμματα δάση, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ Πausanias ἀναφέρει μόνον τέσσαρες, ὅσους δηλαδὴ ἔτυχε νὰ συναντήσῃ κατὰ τὴν περιοδεία του. Φαίνεται ὅτι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ὅλα τὰ βουνὰ τῆς Ἀρκαδίας ποὺ ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἀσβεστολιθικὰ πετρώματα, κι' ἔχουνε ὑψόμετρο πάνω ἀπὸ 600 μέτρα, ὡς τὴ λεγομένη Ἀλπικὴ ζώνη 1800 μ. ἔτρεφαν πλούσια παρθένα ἔλατοδάση καὶ δάση Μαύρου πεύκου, ὅλοι δὲ οἱ ἄλλοι τόποι τῆς Ἀρκαδίας ποὺ ἔχουνε ὑψόμετρο μικρότερο ἀπὸ 600 μ. ἢ καὶ μεγαλύτερο, ἀλλὰ τὰ ἐδάφη τοὺς προέρχονται ἀπὸ πετρώματα τοῦ λεγομένου μαρμαρυγιακοῦ σχιστολίθου, καθὼς καὶ ὅλες οἱ πεδιάδες καὶ κοιλάδες τῆς Ἀρκαδίας, ἦσαν σκεπασμένες ἀπὸ διάφορα εἶδη πλατυφύλλων δένδρων, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τὰ εἶδη τῶν δρυῶν. Οἱ τέσσαρες αὐτοὶ Δρυμοὶ εἶναι οἱ ἑξῆς:

1. Ὁ ὄρος Δρυμὸς κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα σημαίνει Παρθένο ἀρχέγονο δάσος φυλλοβόλων δρυῶν μεγάλης ἐκτάσεως, πλαισιούμενο ἀπὸ ἄγρια ζῶα καὶ πουλιὰ καὶ σὲ φυσικὴ κατάσταση εὐρισκόμενο, μακριὰ δηλαδὴ ἀπὸ κάθε ἀνθρωπογενὴ ἢ ἄλλη ἐπέμβαση. Κατὰ τὴν ἔννοια αὕτη ἡ προστασία τοῦ Δρυμοῦ ἔπρεπε νὰ εἶναι ὀλοκληρωτικὴ καὶ ἀπόλυτη. Δὲν ἐπετρέπετο μεταβολὴ. Καμιὰ καλύβα, κανένα σπίτι, κανένα τεχνικὸ ἔργο. Ὅλα τὰ ζῶα ἐκεῖ προστατεύονται ἀκόμα καὶ τὰ ἐπιβλαβῆ. Ἀκόμα καὶ τὰ ἀποξηραινόμενα δένδρα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑλοτομοῦνται.

Ὁ Pausanias σαφῶς καθορίζει τὴν ἔννοια τοῦ Δρυμοῦ, ὅτι οἱ Δρυμοὶ ἀποτελοῦντο ἀποκλειστικὰ ἀπὸ εἶδη φυλλοβόλων δρυῶν ἴσως δὲ καὶ ἄλλων φυλλοβόλων δένδρων. πλατυφύλλων. Τὸ λέει σαφῶς ὅταν γράφει γιὰ τὸ δρυμὸ Σκοτίτα. « Ἀρκαδῶν δὲ ἐν τοῖς δρυμοῖς εἰσὶν αἱ δρυὲς διάφοροι », καὶ καθορίζει τρία εἶδη φυλλοβόλων δρυῶν. Τὰ κωνοφόρα δάση τοῦ ἐλάτου, ὅπως εἶναι τὰ ἔλατοδάση τοῦ Μαινάλου, μέσα ἀπὸ τὰ ὁποῖα πέρασε δυὸ φορές, δὲν τὰ ὀνομάζει δρυμοὺς. Τὸ ἴδιο καὶ τὰ μικτὰ δάση ἀπὸ ἔλατα καὶ Μαύρο Πεδκο τοῦ Πάρνωνα, ποὺ κι' ἀπὸ κεῖ πέρασε, ἐνῶ τὸ διπλανὸ δάσος τοῦ Σκοτίτα ποὺ ἦταν μόνον ἀπὸ δρυὲς αὐτὸ τὸ ὀνομάζει δρυμὸ. Ἐμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες ὅλα τὰ δάση κωνοφόρα ἢ πλατύφυλλα, ὅλα τὰ ὀνομάζουμε ἀδιακρίτως δρυμοὺς. Κι' ἐγὼ τὸν τεχνητὸ δρυμὸ τῆς Σκιρίτιδος ἔτσι τὸν ὀνομάτησα καὶ ἔτσι τὸν γράφω. Ἡ συναισθηματικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴν ἱερότητα καὶ σπουδαιότητα τῶν παρθένων δασῶν, ποὺ κληρονομήσαμε ἀπὸ τοὺς Ἀρχαίους προγόνους μας, ἴσως νὰ δικαιολογεῖ τὴν πλατύτερη ἔννοια ποὺ δίδουμε ἑμεῖς. Ἄν ὅμως ὁ ὄρος δρυμὸς πρόκειται νὰ χρησιμοποιηθῇ στὴν ἐπιστήμη τῆς Δασολογίας, νομίζω πῶς πρέπει νὰ κρατηθῇ ἡ ἔννοια ποὺ ἔδωσαν οἱ πρόγονοί μας.

1) Τὸ «Πέλαγος ἢ ὁ Δρυμὸς τοῦ Πελάγου»: εἶναι ὁ πρῶτος Ἀρκαδικὸς Δρυμὸς ποὺ ἀναφέρει ὁ Pausanias. Ὁ Δρυμὸς αὐτὸς τοῦ Πελάγου ἦταν ἓνα πυκνὸ δάσος δρυῶν μεταξὺ Τεγέας καὶ Μαντινείας κοντὰ στὴν περιοχὴ τῆς Τριπόλεως (Μπόσουνα — Μηλιᾶς κάμπος) ὡς τὸ Μύτικα, ποὺ ὅπως λένε, ἐκεῖ στὸ Μύτικα πρέπει νὰ βρίσκεται καὶ ὁ τάφος τοῦ Ἐπαμεινώνδα. Τὰ ἀπομεινάρια τοῦ δάσους αὐτοῦ ἐσώζοντο μέχρι τοῦ ἔτους 1775 μ.Χ., ὅποτε τὰ ἔκοψε ὅλα ὁ Χασάν-Πασῆς τῆς Τριπολιτσᾶς. Σήμερα δὲν σώζεται τίποτα ἀπὸ τὸ πελώριο ἐκεῖνο δάσος. Ὁ δρόμος ἀπὸ τὴ Μαντινεία πρὸς τὴν Τεγέα, γράφει ὁ Pausanias, περνᾷ μέσα ἀπὸ δάσος δρυῶν ποὺ λέγεται Πέλαγος. Ὁ Ἐπαμεινώνδας τῶν Θηβαίων, πρὶν δώσει τὴ μάχη τῆς Μαντινείας τὸ 362 π.Χ. ὅπου καὶ ἐσκοτώθη, εἶχε πάρει ἀπὸ τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν ἓνα χρησμὸ. « Νὰ φυλάγεται ἀπὸ τὸ Πέλαγος ». Γι' αὐτὸ κι' ἐκεῖνος προφυλαγόταν πολὺ, καὶ δὲν ἤθελε νὰ μπῆ σὲ πλοῖο, οὔτε σὲ πολεμικὸ, οὔτε καὶ μὲ φορτηγὸ νὰ ταξειδέψῃ. Ὅμως ὁ χρησμὸς ἐννοοῦσε τὸ Πέλαγος τῆς Μαντινείας καὶ ὄχι τὴ θάλασσα. (Paus. VIII K. 11).

2) Ὁ Δρυμὸς τοῦ Σόρωνος. Μετὰ τὸ Δρυμὸ τοῦ Πελάγου ὁ Pausanias ἀναφέρει τὸ Δρυμὸ τοῦ Σόρωνος. Ὁ Δρυμὸς αὐτὸς ἦταν κοντὰ στὸν ποταμὸ Λάδωνα, ἀνατολικὰ τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ Σκουπι ἢ Πᾶος ὡς τὸ Βελιμάχι. Τὸ δάσος αὐτὸ λέει ὁ Pausanias, τραβάει πρὸς τὴν Ψωφίδα τῆς Γορτυνίας κοντὰ στὴ συμβολὴ τῶν ποταμῶν Ἀροαίου καὶ Ἐρυμάνθου. Τόσο ὁ Δρυμὸς αὐτὸς ὅσο καὶ τὰ ἄλλα Ἀρκαδικὰ δάση ἔχουν διάφορα θηρία, ἀγριοχοίρους καὶ ἀρκοῦδες καὶ πάρα πολὺ μεγάλες χελῶνες, ποὺ μπορεῖ νὰ κατασκευάσῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ ὄστρακα τῶν λύρες (μουσικὰ ὄργανα), σὰν κι' ἐκεῖνες ποὺ γίνονται ἀπὸ τὶς Ἰνδικὲς Χελῶνες. (Paus. VIII K. 23). Ὁ Δρυμὸς τοῦ Σόρωνος ἦταν δάσος ἀπὸ παλιὰ γέρικα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ μὲ γκουφάλες δένδρα, Σορωνίδες ἢ Σαρωνίδες δρυὲς καλούμενα.

3) Ὁ Ἀφροδίσιος Δρυμὸς ἢ τὸ Ἀφροδίσιον ἦταν ὁ τρίτος Δρυμὸς ποὺ κατελάμβανε τὸ ὁμώνυμο ὄρος Ἀφροδίσιον ποὺ ἀρχίζει πάνω ἀπὸ τὸ χωριὸ Δάφνη τῶν Καλαβρύτων καὶ φθάνει ὡς τὸ τελευταῖο χωριὸ τῆς Γορτυνίας, ποὺ πλησιάζει πρὸς τὴν Ἡλεία, τοὺς Παραλογγούς — πρ. Δήμου Τροπαίων. Ὁ Δρυμὸς αὐτὸς ἐκτεινόταν σὲ ἀπόσταση ἑπτὰ ὁρῶν καὶ περιεῖχε κυρίως δρυὲς ἀλλὰ καὶ πουρνάρια καὶ ἄλλα πλατύφυλλα δασικὰ δένδρα, ἴδια στὰ χαμηλότερα σημεῖα. (Paus. VIII K. 25).

4) Δρυμὸς Σκοτίτας. Τὸν τέταρτο Δρυμὸ ὁ Pausanias τὸν τοποθετεῖ στὰ σύνορα τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῆς Λακεδαιμόνος μεταξὺ τῶν σημερινῶν κομπολέων Βούρβουρα, Καρύαι (πρ. Ἀράχοβα), Βαρβίτσα, Βρέσθαινα κλπ. καὶ σὲ συνέχεια μὲ τὸν Ἀρκαδικὸ Δρυμὸ τῆς Σκιρίτιδος, τὸν ὁποῖον δὲν ἀναφέρει ὁ Pausanias γιὰ τὴν ἔννοια πῶς πέρασε μακριὰ ἀπ' αὐτόν. Ὁ Δρυμὸς αὐτὸς ἐλέγετο «Σκοτίτας ἢ Μενελαῖος Δρυμὸς». Ὁ Pausanias λέγει ὅτι ἔπειτα ἀπὸ τὰς Ἐρμάς, ποὺ εὐρίσκοντο ἀνάμεσα στὰ Βούρβουρα καὶ Κούτρουφα,

ἀριστερά, ὄπῃρχε ἱερό τοῦ Σκοτίτα. Ἀπομεινάρια τοῦ δάσους αὐτοῦ βλέπει κανεῖς γύρω ἀπὸ τὴν Βαρβίτσα καὶ τὴν Ἀράχοβα¹.

Στοὺς Ἀρκαδικοὺς Δρυμοὺς λέγει ὁ Πausanias ὑπάρχουν διάφορα εἶδη δρυός, ἄλλες τὶς λένε πλατύφυλλες καὶ ἄλλες φηγοὺς, ἓνα τρίτο εἶδος ἔχει φλοιὸ ἀραιὸ καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἐλαφρὸς, ὥστε μ' αὐτὸν τὸν φλοιὸ κάνουν στὴ θάλασσα σηματοδοῦρες γιὰ τὶς ἄγκυρες καὶ γιὰ τὰ δίχτυα. Τὸ φλοιὸ αὐτῆς τῆς δρυός καὶ ἄλλοι Ἴωνες καὶ ὁ Ἑρμησιάνναξ, ὁ ἐλεγειακὸς ποιητής, τὸν λένε φελλό. (Πaus. VIII).

Δ. Η ΕΙΔΥΛΛΙΑΚΗ ΑΡΚΑΔΙΑ ΚΑΤΑ ΤΑ ΝΕΩΤΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ

Στοὺς χρόνους τῆς Φραγκοκρατίας, τοὺς Βυζαντινοὺς, καθὼς καὶ τῆς Τουρκοκρατίας δὲν ὑπάρχουν ἱστορικὰ δεδομένα γιὰ νὰ ξεύρουμε ἂν ὑπεχώρησε τὸ δάσος. Πάντως ὅμως μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε ὅτι ἡ δασικὴ κατάσταση θὰ ἦταν ἀρκετὰ καλὴ, γιὰτὶ ὁ πληθυσμὸς τότε τῆς χώρας εἶχε σημαντικὰ ἐλαττωθῆ. Ὅσοι ξένοι περιηγητὰ ἐπεσκέφθησαν τότε τὴν Ἑλλάδα κανένας τους δὲν μιλάει γιὰ γύμνια τῶν βουνῶν καὶ ἀποδάσωση τῆς Ἀρκαδίας, ὅπως μιλεῖ γιὰ τὶς ἐπικατάρυτες καταστροφές καὶ τὴ ριμούλα ποὺ γινόταν στὰ Ἀρκαδικὰ καὶ γενικὰ στὰ Ἑλληνικὰ δάση μετὰ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς χώρας, δηλαδὴ μετὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση. Ὅταν ἔφυγαν οἱ Τούρκοι μᾶς ἀφήκαν ποσοστὸ δασώσεως 48 % καὶ οἱ Νεοέλληνες τὸ κατέβασαν ἐν τῷ μεταξύ στὰ 11 %!!

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Γάλλος Πουκεβίλ² ποὺ ἐπεσκέφθηκε τὴν Ἀρκαδία πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, στὸ βιβλίον του «ἀπὸ τὰ ταξίδια ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα» στέλνει ἕναν ὕμνον στὰ Ἀρκαδικὰ δάση «Χαίρετε ὦ Ἀρκαδικὰ δάση, γῆς φιλότατης στοὺς Θεοὺς. Χαίρετε ὦ Ἀρκαδικὰ ὄρη ἄσυλα τῶν ὀρειάδων Νυμφῶν, κοιλάδες προσφιλεῖς στοὺς βοσκούς, μυροβόλα ὄροπέδια, ὅπου ὁ Πᾶν, οἱ Δρυάδες καὶ οἱ ἄλλες Νύμφες ἐπαιζαν μετὰ ἄσματᾶ βουκολικῆς ἀθωότητος. Χαίρετε σκιερὰ δάση, τὰ ὁποῖα ἐκρύβατε μετὰ τὰ πέπλα σας τὴ σεμνὴ συνοδείᾳ τῆς Ἀρτέμιδος... Χαίρετε. Κι' ἐγὼ γεννήθηκα στὴν Ἀρκαδία».

Ἦτο γνωστὸν ὅτι οἱ Ἀρκάδες τῆς Ἀρχαιότητος ἐφημίζοντο σὰν ποιμενικὸς λαός. Ὁ βίος τους ἐθεωρεῖτο πρότυπον ἀγνότητος καὶ εὐδαιμονίας.

1. Βλέπε Ἐπετηρίδα Βουρβούρων 1939 σχετικὴ μελέτη Κ. Α. Ρωμαίου.

2. Κανδηλῶρου Τάκη, Ἀρκαδικὴ Ἐπετηρίς.

Τὸ ὄνομα τῆς Ἀρκαδίας ἦταν σύμβολο φανταστικὸ, ποιμενικῆς εὐτυχίας καὶ παρθένων ἡθῶν. Ἡ ζωὴ τῶν Ἀρκάδων ἐθεωρεῖτο εἰδυλλιακὴ, γοητευτικὴ καὶ ζηλευτὴ. Ὅλοι ἐζήλευσαν τὴ ζωὴ αὐτὴ καὶ ἤθελαν ὅλοι νὰ ζήσουν εὐτυχισμένοι σὰν τοὺς Ἀρκάδες.

Οἱ μεγαλύτεροι μάλιστα ποιητὰ καὶ λογοτέχναι κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, μετὰ ποιητικὰς ἐκφράσεις καὶ θελκτικὸς στίχους περιγράφουν τὴν ὀραία φύσιν τῆς Ἀρκαδίας καὶ τὸν εἰδυλλιακὸ καὶ ἀμέριμνον βίον τῶν Ἀρκάδων. Τόσο μάλιστα ἐθεωρεῖτο γοητευτικὴ καὶ εὐτυχισμένη ἡ ζωὴ τῶν Ἀρκάδων, ὥστε σὰν ἰδεῶδες καὶ προνόμιο ἐθεωρεῖτο, τὸ νὰ μπορεῖ νὰ ζήσει κανεῖς στὴν Ἀρκαδία! Συχνὴ καὶ παροιμιώδης κατήντησε ἡ φράση «Et in Arcadia ego» «Κι' ἐγὼ στὴν Ἀρκαδία» δηλαδὴ «Κι' ἐγὼ εἶμαι εὐτυχισμένος». Ἀργότερα ἡ φράση αὐτὴ ἔλαβε μεταφορικὴ σημασία καὶ ἐχρησίμευε σὰν θελκτικὴ ἔκφραση, ποὺ θυμίζει ὅμως τὴν ἐφήμερην διάρκειαν τῆς εὐτυχίας καὶ ταυτόχρονα τὴ θλίψιν ποὺ τὴν παρακολουθεῖ, ὅταν μάλιστα πρόωρα χαθῆ αὐτὸ τὸ ἀγαθόν! Ἔτσι ὁ γέροντας, ποὺ με συγκίνηση βλέπει νὰ παίζουν τὰ παιδιὰ, με κάποια πικρόχολη δόση χαρᾶς, ψιθυρίζει: «Et in Arcadia ego». «Ἡμῶνα κι' ἐγὼ κάποια ἐποχὴ ἀμέριμνον κι' εὐτυχισμένο παιδάκι...».

Ὁ ποιητὴς Σίλλερ, ἀνάμεσα σὲ πολλὰς ἄλλες εἰκόνες καὶ θέματα, παρμένα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Μυθολογία γράφει καὶ ἓνα ποίημα ποὺ τὸ ἐπιγράφει «Resignation» = Ἐπιταγή στὴ μοίρα. Τὸ ποίημά του αὐτὸ τ' ἀρχίζει μετὰ τὴ φράση, «auch ich war in Arkadien geboren» = «Ἐπίσης κι' ἐγὼ γεννήθηκα στὴν Ἀρκαδία». Ἀπὸ τὸ ποίημα αὐτὸ τοῦ Σίλλερ ἀργότερα, ὁ Βίκτωρ Σούλτσε Σμίντ ἔγραψε ἓνα μικρὸ ἔργο γιὰ τὴν ἐφήμερην εὐτυχίαν, ποὺ τὸ τιτλοφόρησε «Arkadien». Ἀπὸ τὴ Resignation τοῦ Σίλλερ μεταφράζω τοὺς τρεῖς πρώτους στίχους:

Ἐπιταγή στὴ Μοίρα

Ὅμως κι' ἐγὼ γεννήθηκα στὴν Ἀρκαδία.
Κι' ἐμένα ἡ φύσιν
ἀπὸ τὸ λίκνον, χαρὲς ποὺ ὑποσχέθηκε.
Κι' ἐγὼ γεννήθηκα στὴν Ἀρκαδία,
Ὅμως δάκρυα με πότισε ἡ λιγὸς ζωὴ ἀνοιξιν.

Γιὰτὶ ὁ Μᾶς τῆς ζωῆς, ποὺ μόνο μιὰ φορὰ ἀνθίζει,
γιὰ μένα ἔχει ἀπανθίσει,
ὁ καλὸς Θεὸς — ὃ κλάψτε ἀδέρφια μου —
ὁ καλὸς Θεὸς ἔσβησε τὴ λαμπάδα μου,
καὶ τὸ ὄνειρον χάθηκε.

Και τώρα στέγω στο σκοτεινό γεφύρι σου,
ὄ τρομερή αιωνιότης!
Πάρε πίσω τὸ διαβατήριο γιὰ τὴν εὐτυχία!
Ἄνέγγιχτο σοῦ τὸ ἐπιστρέφω.
Δὲ νοιώθω τίποτε ἀπὸ εὐδαιμονία.¹

Ἄλλὰ καὶ ὁ Γκαίτε, ὁ ἄλλος αὐτὸς κολοσσὸς τῆς Γερμανικῆς ποιήσεως, στὰ ἔργα του, ὄχι λιγώτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει γιὰ τὴν εἰδυλλιακὴ χώρα τῶν Ἀρκαδῶν. Στὸ Φάουστ II π.χ. σὲ μιὰ φανταστικὴ εἰκόνα ρομαντικοῦ τοπίου στὴν Ἀρκαδία, λέγει τὰ ἐξῆς περίπου: «Ὁ Πᾶν τὸ προστατεύει καὶ οἱ Νύμφες κατοικοῦνε μέσα στὸ δροσερὸ αὐτὸ τοπίο... Αὐτὰ εἶναι τὰ γηραιὰ δάση... Ἡ δρυς ἀγέρωχη καὶ πεισματάρια ψηλώνει καὶ οἱ κλῶνοι τῆς συμπλέκονται ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον... καὶ τὸ σφεντάμι τ' ἀλαφρὸ μὲ τοὺς γλυκεῖς χυμούς, τραβάει πολὺ ψηλὰ καὶ παίζει μὲ τ' ἀνάστημά του: Ἴδου μερικοὶ πρόχειρα μεταφρασμένοι στίχοι ἀπὸ τὴν Ἑλένη τοῦ Φάουστ:

.....
Φάουστ:

Τὸν Πᾶνα ἔχουμε πρόστάτη. Δροσολογοῦν
Νεράιδες στοὺς θαμνότοπους τὴν ὁμορφιά τους,
καὶ μὲ λαχτάρια εὐγενικὰ σὲ σφαῖρες πῶς ψηλές,
ὕψωνουνε πυκνὰ τὰ δέντρα τὰ κλαδιά τους.

Ἀρχαῖα δάση εἶν' αὐτά! ἀγέρωχη ἢ βελανιδιά στέκει παρέκει
καὶ πεισματάρια τὸν ἕνα κλάδο μὲ τὸν ἄλλον μπλέκει.
Καὶ τὸ σφεντάμι τ' ἀλαφρὸ σιμὰ μὲ τοὺς γλυκοὺς χυμούς του
τραβάει πολὺ ψηλὰ καὶ παίζει μὲ τ' ἀνάστημά του.

Ἡ ξένοιαστη ζωὴ ἀπὸ πατέρα σὲ παιδί πηγαίνει,
τὸ πρόσωπο κι' ἡ ἔκφραση εἶναι χαρὰ γεμάτα,
καθένας εἶν' αἰώνιος στὸν τόπο ὅπου μένει
κι' εἶν' εὐτυχὴς καὶ ὄγιῆς καὶ μὲ γερὰ τὰ νεῖδα.

Ἔτσι, στὸ ἀγνὸ φῶς μέσα τῆς ἡμέρας,
μεγαλώνει τὸ πρόσχαρο παιδί καὶ γίνεται πατέρας.
Μὰ μιὰ ἀπορία μένει πάνω σ' αὐτό, καὶ μιὰ ρώτηση κατόπι,
ἂν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι Θεοί, ἢ ἂν εἶναι ἄνθρωποι!

Ἔτσι κι' ὁ Ἀπόλλων, μορφὴ βοσκοῦ ἠθέλησε νὰ πάρει,
ποὺ νάναι ὁμορφώτερος καὶ μὲ πανώργια χάρι,
γιατὶ ὅπου ἡ φύση σὲ κύκλους καθαρὸς γυρίζει
ὁ ἕνας κύκλος τοῦ κόσμου τὸν ἄλλον προσεγγίζει.

(καθίζοντας κοντὰ στὴν Ἑλένη)

1. Σ' ἕνα ἄλλο ποίημά του ὁ Σίλλερ «οἱ Θεοὶ τῆς Ἑλλάδος», «Die götter Griechenlands» σὲ μιὰ ἀποστροφή του πρὸς τὸ μεγαλεῖο τῆς Ἑλλην. Ἀρχαιότητος ἀναφωνεῖ: «Ὅμορφε κόσμω, ποὺ βρίσκεσαι; Ξαναγύρισε χαρούμενη παλιὰ φυσικὴ ἀνθήση». «Schöne Welt, wo bist du? Kehre wieder holdes Blütenalter der Natur».

Ὅμοια καὶ σὲ μᾶς ἐστάθη τοῦτο βολετό,
στὰ περασμένα μὲ τὸ νοῦ μὴν τρέχεις!
Εἶσ' ἀπ' τὸν κόσμω ἐσὺ τὸν πῶς ψηλό,
τὸν πῶς ψηλό Θεό, πατέρα σου ἐσὺ ἔχεις.

Δὲ θὰ σὲ ζῶσει ἐσένα κάστρο δυνατό!
Στὴ γειτονιά τῆς Σπάρτης ἡ μεγάλη
κι' ἀγέραστη Ἀρκαδία, γιὰ χάρι μας
ὀλόθερμη θε νὰ σ' ἀνοίξει τὴν ἀγκάλη.

Σὲ μάγεψε ἡ χώρα ἡ πῶς εἰρηνική,
φεύγεις γοργὰ νὰ βρῆς καλύτερη τὴ μοῖρα,
σὲ φυλλωσιές γίνονται ὄλοι οἱ θρόνοι γύρα
κι' εὐτυχία ἄς εἶναι Λευτεριά ἢ Ἀρκαδική!

Δεκάδες διαβασμένοι ἄνθρωποι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη γράφουν συγγράμματα καὶ πλέκουν στίχους καὶ διηγήματα, ποὺ τὰ ἐπιγράφουν ὄλα μὲ τὸν τίτλον «Ἀρκαδία». Τέτοια βιβλία μὲ τὸν τίτλο Ἀρκαδία ἀνάμεσα σὲ πολλοὺς ἄλλους ἔχει συγγράψει ὁ Ἄγγλος Σίνδεϋ (1590), ὁ ποιητὴς Λώπης τῆς Βέγα, ὁ Ἴταλὸς ποιητὴς Σαννάζαρος (1630) καὶ ἄλλοι. Μὲ τὸ ὄνομα Ἀρκαδία τὴν ἴδια ἐποχὴ ἰδρύθηκε στὴ Ρώμη Σύλλογος Μουσοφίλων, τοῦ ὁποῦ τὰ μέλη ἐκαλοῦντο «Ἀρκαδικοὶ ποιμένες» ἢ δὲ ἐπίσημη ὀνομασία τοῦ Συλλόγου αὐτοῦ ἦταν «Ἀκαδημία τῶν Ἀρκαδῶν». Ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀρκαδῶν ἐπαιρναν διάφορα ὀνόματα, κατὰ πρότιμηση ποιμενικὰ ἀπὸ τὴ βουκολικὴ Ἀρκαδία, π.χ. Μαινάλιος, Κυλλήνιος, Τεγατίας, Οὐράνιος, Διταϊεύς, Ὀρχομένιος κ.λ.π.^{1, 2}.

Ἄλλου πάλι ὁ φιλαρκαδικὸς Δανιὴλ Κουὴν ἐξυμῶντας τὴν ἰδανικὴν χώρα τῶν Ἀρκαδῶν λέγει: «Πανύψηλα δέντρα καὶ ἀνθόσπαρτη χλόη, ἀπόκρημνοι βράχοι καὶ ρυάκια, ποὺ μὲ πολὺ θόρυβο κυλᾶνε τὰ γάργαρα νερά, ὁμορφες συστάδες δέντρων μέσα στὶς ὁποῖες ἡ Ἄρτεμις μὲ τραγοῦδια κάνει τὰ κυνήγια τῆς, ἠλιόλουστα ξάγναντα, ὅπου ὁ Πᾶν μὲ τὴ φλογέρα του γεμίζει τὸν ἀέρα μὲ γλυκύτατους ἤχους, πηγές καὶ μικροὶ ποταμοὶ μέσα στοὺς

1. Τώρα τελευταία διάβασα στὴν Ἀρκαδικὴ ἐφημερίδα «Ἀρκαδία» ὅτι, στὶς 10 Φεβρουαρίου 1976 ἔγινε στὴν αἴθουσα τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός» στὴν Ἀθήνα μιὰ ἐκδήλωση, ποὺ πῆρε χαρακτηριστὴ συναδελφώσεως τῆς Ἀκαδημίας «Ἀρκαδία» τῆς Ρώμης καὶ τοῦ Φιλολ. Συλλόγου ὁ «Παρνασσός». Ἀπὸ τὴ Ρώμη εἶχαν ἔρθει ὁ Πρόεδρος τῆς Ἰδίας Ἀκαδημίας κ. Ἀουλο Γκρέκο καὶ ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Ἰωσήφ Σιρό, ποὺ εἶναι ξένος ἑταῖρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ἐνεγράφησαν καὶ τρεῖς Ἑλληνικὲς προσωπικότητες στὴν Ἰταλικὴ Ἀκαδημία «Ἀρκαδία» ποὺ εἶναι ἀνάμεσα σ' αὐτὲς καὶ ὁ Γεν. Γραμ. τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Ἰωάν. Θεοδωρακόπουλος.

2. Πρὸ τριετίας βρέθηκα στὸ Γκράτς τῆς Αὐστρίας. Ἐκεῖ ἕνας Αὐστριακὸς συναδελφός μου, μοῦ ἔδειξε τὸ σπίτι τοῦ κ. Kowats ποὺ εἶναι γνωστὸς μὲ τὸν τίτλο: Prinz von Arkadien.

οποίους οι Νύμφες και οι Μοῦσες παίρνουν τὸ λουτρό τους, ομάδες δέντρων με πάσης φύσεως καρποφόρα δέντρα, πράσινα και ἀνθόσπαρτα λειβάδια... αὐτὴ εἶναι ἡ θαυμασιὰ φύση τῆς μακαρίας χώρας τῶν Ἀρκάδων!»

Καὶ αὐτὰ μὲν συνέβησαν τότε, σὲ ἐποχὴ δηλαδὴ ποὺ οἱ Ἕλληνες ἐστέναζαν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων. Ἐρχόμαστε τώρα στὴν ἐποχὴ ποὺ οἱ Ἕλληνες μετὰ τὸ σπαθὶ τους πῆραν τὴν λευτεριά τους, δηλαδὴ μετὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση ὡς τὴν Ἐπανάσταση στὸ Γουδι στὰ 1909. Εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς φαυλοκρατίας — με μικρὲς φάτεινές ἐξαιρέσεις — καὶ τῆς μεγάλης δασικῆς ρεμούλας. Στὴν ἀρχὴ ὁ Βασιλεὺς Ὁθων μετὰ τοὺς Βαυαροὺς, ἠθέλησε κάτι νὰ φτιάσει καὶ νὰ προστατεύσει τὰ δάση. Δυστυχῶς οἱ κοτζαμπάσηδες καὶ οἱ πολιτικάντες δὲν τὸν ἄφησαν, κι' ἔτσι τὸ 48 % δάση ποὺ πῆραμε ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ κατεβάσαμε ὡς τὸ 1909 στὰ 18 %, γιὰ νὰ φθάσουμε σήμερα μετὰ τὴν ἀδιαφορία μας, τὴν κακοδιοίκησή μας καὶ τὴν κακομοιριά μας στὰ 11 % πραγματικὰ δάση καὶ μερικοὺς ἀνάξιους δασικοὺς βοσκοτόπους!!

Ε. ΤΟ ΞΕΡΡΙΖΩΜΑ ΤΟΥ ΠΑΛΗΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΤΗΣ ΣΚΙΡΙΤΙΔΟΣ

Σκιρίτις ὀνομάζετο κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα ὅλος ὁ χῶρος τῶν πρώην Δήμων Μανθυρέας καὶ Καλτεζοῦντος, ἴσως δὲ καὶ ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὸν Δήμο Καρυατῶν. Ἦταν χώρα Ἀρκαδικὴ καὶ συνόρευε μετὰ τὴν Λακεδαίμονα στὸ ΝΑ ἄκρο τῆς Ἀρκαδίας. Ἐπειδὴ, σὰν ὄρεινὴ χώρα ἡ Σκιρίτις ἦταν πολὺ ὄχυρὴ, τὴν εἶχαν καταλάβει διὰ τῆς βίας οἱ Σπαρτιάτες. Ἀπὸ τοὺς Σκιρίτες οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχαν καταρτίσει τὸν περίφημο «Λόχον τῆς Σκιρίτιδος» ποὺ ἀπετέλει τὸ καλύτερο ἔμπυχο ὕλικὸ τῶν Λακεδαιμονίων. Ἦταν ἑλαφρὰ ὀπλισμένος καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο γιὰ φρουρὰ τῶν Βασιλιάδων στὶς πιὸ δύσκολες ἐπιχειρήσεις. Τὸ χῶρο αὐτὸν τῆς Σκιρίτιδος, ὀλόκληρον, τὸν ἐσκέπαζε — ἐκτὸς ἀπὸ μερικὰς τμήματα μετὰ ἀσβεστολιθικὸ ἔδαφος — ὁ μέγας δρυμὸς τῆς Σκιρίτιδος, ἀποτελούμενος μόνον ἀπὸ διάφορα εἶδη φυλλοβόλων δρυῶν, καὶ σὰν ὑπόροφο βλάστηση ἀπὸ ἀειθαλῆ πλατύφυλλα. Τὸ δρυμὸ αὐτὸν ὁ Πausanias στὰ Ἀρκαδικὰ του δὲν τὸν ἀναφέρει, ὅπως δὲν ἀναφέρει καὶ ἄλλους Ἀρκαδικούς δρυμούς, καθὼς δὲν τοὺς συνήνησε στὶς διαδρομὰς του. Ὁ Pausanias ἀναφέρει τέσσαρες μόνον Ἀρκαδικούς δρυμούς, μέσα ἀπὸ τοὺς ὁποίους πέρασε. Ὅμως ὁ δρυμὸς τῆς Σκιρίτιδος ἐπέζησε καὶ μετὰ τὴν Ἑλλην. Ἐπανάσταση ὡς τὰ 1880 περίπου.

Μέσα στὸ χῶρο τῆς Σκιρίτιδος περιλαμβάνετο καὶ ὁ Δήμος τῶν Οἰατῶν,

ἓνας ἀπὸ τοὺς 9 Δήμους τῆς Τεγέας¹ μετὰ σημαντικὸ πόλισμα τὸ Οἶον ἐρείπια τοῦ ὁποίου βρίσκονται σήμερα στὸ λόφο τοῦ Ἀγιάννη τῆς Κερασέας-Ἀρβανιτοκερασιᾶς. Ἐκεῖ στὸ Οἶον τὸ 369 π.Χ. ὅπως ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν,²

Μαρμάρινο ἄγαλμα τῆς θεᾶς Δήμητρας, ποὺ βρέθηκε τὸ 1903 στὰ ἐρείπια τοῦ Οἴου τῆς Σκιρίτιδος, σημερινὸ λόφο τοῦ Ἀγιάννη τῆς Κερασέας πρὸ Ἀρβανιτοκερασιᾶς.

1. Στὰ 1904 ὁ ἀρχαιολόγος Κ. Α. Ρωμαῖος ἔκαμε πρόχειρες ἀνασκαφές στὸ λόφο Ἀγιάννη ὅπου εὗρε ἀρκετὰ πῆλινα ἀγγεῖα καὶ ἀγαλμάτια, τεμάχια μαρμάρων καὶ λείψανα τειχῶν μετὰ λαξευμένους πολυγωνικοὺς λίθους. Προηγουμένως εἶχε εὗρεθῆ στὸ ἴδιο μέρος καὶ μαρμάρινον ἄγαλμα τῆς θεᾶς Δήμητρας, τὸ ὁποῖον εὗρεται τώρα στὸ Μουσεῖο τῆς Τεγέας. Βλέπε καὶ Χρονικὰ τοῦ Μοργιά Α. 1952.

2. Βλέπε Ξενοφῶντος Ἑλλην. στ. 5.

δόθηκε σημαντική μάχη μεταξύ Ἀρκάδων και ἰσχυρᾶς φρουρᾶς τῶν Λακεδαιμονίων με ἀποτέλεσμα τὴν ἥττα τῶν Σπαρτιατῶν. Τὴ φρουρὰ αὐτὴ τὴν εἶχαν τοποθετήσει ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Ἰσχόλαο οἱ Λακεδαιμόνιοι, γιὰ νὰ ἀποκρούουν ἐχθρικές ἐπιθέσεις στρατευμάτων ποὺ ξεκινούσαν ἀπὸ τὴν Ἀρκαδία.

Κανεὶς δὲν γνωρίζει ποιά ἦσαν τὰ ἀκριβῆ ὄρια τῆς Σκιρίτιδος. Οἱ διάφοροι δικοὶ μας καὶ ξένοι τοπογράφοι, ἱστορικοὶ, ἀρχαιολόγοι κλπ., ποὺ κατὰ καιροὺς πρὸ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ μετὰ ἐπεσκέφθησαν τὴ χώρα, ἔδωκαν ἀόριστες πληροφορίες γιὰ τὰ πραγματικὰ σύνορα τῆς Σκιρίτιδος. Ἐμεῖς γιὰ νὰ βγάλουμε ἓνα λογικὸ συμπέρασμα καὶ νὰ προσεγγίσουμε ὅσο μᾶς ἦταν βολετὸ τὰ πραγματικὰ ὄρια τῆς Σκιρίτιδος, ἀφοῦ ἐμελετήσαμε πρῶτα τὰ συγγράμματα τῶν παραπάνω ξένων καὶ δικῶν μας συγγραφέων¹, δεύτερα ὅσα σχετικὰ ἀναφέρει ὁ Πausanias γιὰ τὶς πόλεις τῆς Αἰγύτιδος, Μαιναλίας καὶ Παρρασίας, ὅσες ἔλαβον μέρος στὸν ἐποικισμό τῆς Μεγαλοπόλεως², καὶ τρίτον τὴν μορφολογία τοῦ ἐδάφους, ἐπάνω στὸν ἐπιτελικὸ χάρτη καὶ ἐπιτοπίως, καθορίσαμε τελικὰ τὰ πολὺ πιθανὰ ὄρια τῆς Σκιρίτιδος ὡς ἑξῆς:

Πρὸς Β. ὄριον Δῆμος Μανθουρέων ἢ Μανθουρέων, σημερινὴ Κοινότης Μανθουρέας (πρ. Καπαρέλι). Πρὸς Ἀ. ὄριον ὁ χεῖμαρρος Σαρανταπόταμος ὡς τὴν Ἀνάληψη. Ἀπ' ἐκεῖ εὐθεία γραμμὴ δεξιὰ ἀπὸ τὰ Καλύβια-Ἀράχοβας ὡς τὴν κοιλάδα τοῦ Οἰνοῦντος (Κελεφίνα) σημερινὰ ὄρια Βρεσθαίνων. Πρὸς Ν. Παλῆα ὄρια Λακωνικῆς, σημερινὰ ὄρια Νομῶν Ἀρκαδίας καὶ Λακωνίας ὡς τὸν ποταμὸ Εὐρώτα. Πρὸς Δ. ὄριον ποταμὸς Εὐρώτας, ἀριστερὰ τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ Λιανοῦ-Σιδηροδρομικὴ γραμμὴ-Σταθμὸς Μάναρι, μέχρι τοῦ ὄρους Κάνδαλος πρὸς Β.

1. Ἀπὸ τοὺς ξένους ἐρευνητὲς-συγγραφεῖς, ποὺ κατὰ καιροὺς μεταξὺ 1800 καὶ 1900, περιόδευσαν τὴν Πελοπόννησο καὶ ἀσχολήθηκαν μετὰ τὴ Σκιρίτιδα, ὅπως ὁ Λήκ (Leake) 1830, ὁ Γιόχμου (Jochmus) 1834, ὁ Μπομπλάη (Boblay) 1834, ὁ Ρὼς (Ross) 1841, ὁ Βέλκερ (Welker) 1842, ὁ Ἔρνέστος Κούρτιος (Ernest Curtius) 1852, ὁ Μπούρζιαν (Bursiam) 1872, ὁ Λόριγγ (Loring) 1895, δὲ βγαίνει τίποτε. Ἐκφέρουν διάφορες ἀστήρικτες γνώμες, χωρὶς κανένας τους νὰ συμφωνεῖ μετὰ τὸν ἄλλον. Τὸ ἴδιο περίπου συμβαίνει καὶ μετὰ τοὺς δικούς μας συγγραφεῖς — ἱστορικοὺς καὶ ἐρευνητὲς — Ν. Ἀλεξόπουλον Γυμνασιάρχην, Γ. Παπαγεωργίου, τὸν Σιγαλὸν κ.λ.π. Τὸ ἴδιο καὶ μετὰ τὴ Μεγάλῃ Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαίδεια. Ὁ ἀρχαιολόγος Κ. Α. Ρωμαῖος ἐξ ἄλλου, γράφει ὅτι ἡ Σκιρίτις ἦταν ὄρεινὸς καὶ κακοτράχαλος τόπος, ἐπικίνδυνος γιὰ τὴν Σπάρτη, ἂν τὸν κατεῖχαν ἀνταγωνισταὶ τῆς καὶ ὅτι πιθανὸν στὴ Σκιρίτιδα νὰ περιλαμβάνονται καὶ αἱ Καρυαὶ (Ἀράχοβα), χωρὶς ὅμως νὰ καθορίζει καὶ αὐτὸς ὄρια. Περισσότερα γιὰ Σκιρίτιδα βλέπε «Ἱστορία Κερασιᾶς-Ἀρβαντοκερασιᾶς-Ἀρκαδίας» 1964.

2. Ὁ Πausanias στὰ Ἀρκαδ. Κ. 27 κατονομάζει σαφῶς ποιεὶς πόλεις δέχτηκαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πατρίδα τους καὶ νὰ φτιάξουν τὴν καινούργια μεγάλη πόλη (Μεγαλοπόλη).

Σ' αὐτὴ λοιπὸν τὴν ἔκταση ζούσε ὁ παλαιὸς δρυμὸς τῆς Σκιρίτιδος, ποὺ σύμφωνα μετὰ τὶς διηγήσεις τῶν προγόνων μας διατηρεῖτο ἀκέραιος, ὡς τὴν ἐποχὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἦταν συνεχῆς καὶ ὀλόκληρος καὶ ἀπετελεῖτο ἀπὸ αἰωνόβιες σπερμοφυεῖς δρῦς τοῦ εἴδους τῆς Πλατίτσας—

Τὸ δέντρο τοῦ Ἀγιάργῃ τῆς Βλαχοκερασιᾶς λίγους μῆνες πρῶτοῦ ξεριζωθῆ.

δρῦς ἢ πλατύφυλλος ἢ πυκνανθῆς, *Quercus conferta*. Ἴχνη τοῦ μεγάλου καὶ ἀρχέγονου αὐτοῦ δρυμοῦ βρίσκονται ἀκόμη καὶ σήμερα στὰ πιδὸ ἀπόκρημα ὁμοῦ καὶ ἀπόμερα μέρη, ἐκεῖ ὅπου δὲν ἐφθανε τὸ τσεκουρι τοῦ ὑλοτόμου. Τὰ δέντρα αὐτὰ σήμερα καχεκτικά, κακόμορφα καὶ γεροντιασμένα, ἡλικίας

ώς 110 ετών δεν προέρχονται από σπέρματα, αλλά είναι ριζοβλαστήματα, από ρίζες δηλαδή, τις οποίες κατά λάθος ή σκαπάνη των γύρω κατοίκων δεν ήμπόρεσε να ανακαλύψει, γιατί το πελώριο αυτό δάσος ύλοτομήθηκε και εξερριζώθηκε μετά την Έλληνική Έπανάσταση, από το 1830 ως τα 1880 περίπου. Η περίοδος εκείνη ήταν θανάσιμη για το δάσος. Δεν ύλοτομούσαν και δεν εξερριζώναν οι κάτοικοι μόνον των γύρω χωριών, αλλά και οι κάτοικοι όλων των πεδινών Κοινοτήτων της Τεγέας από το δάσος αυτό έξυλεύοντο. Κανένας περιορισμός, καμιά Αρχή δεν ενδιαφέρθηκε να σώσει έναν εθνικό ανεκτίμητο πλούτο, που πολλές φορές μέσα σ' αυτόν ο υπόδουλος λαός κυνηγημένος από τις όρδες του Μόρα-Βαλεσφής Τριπολιτσάς εύρηκε τη σωτηρία του...

Η περίοδος λοιπόν αυτή από τότε που έφυγε ο Τούρκος (1830) ως τα 1880 ήταν καταστρεπτική για το δάσος αυτό. Το Κράτος ήταν ανύπαρκτο για το δάσος. Και αφού ύλοτόμησαν το υπέργειο τμήμα των αιωνόβιων δρυών άρχισαν να ξερριζώνουν και το υπόγειο— τα πρέμνα και τις ρίζες! Οι περίφημες « κ ο υ τ σ ο ύ ρ ε ς » που ως τα 1920 τροφοδοτούσαν τα παμφάγα τζάκια των γύρω χωρικών κι' έφθαναν κι' ως την Τεγέα, δεν ήταν τίποτε άλλο παρά οι μεγάλες ρίζες και τα θαμμένα πρέμνα μέσα στο έδαφος! Έτσι, μέσα σε πενήντα χρόνια λευτεριάς ο περίφημος εκείνος Άρκαδικός δρυμός της Σκιρίτιδος εξαφανίστηκε μέχρι ρίζης. Τόση ήταν η πυκνότητα του δάσους αυτού, ώστε κατά τις διηγήσεις του πατέρα μου και άλλων κατοίκων « φ ί δ ι δ έ ν τ ὄ σ κ ι ζ ε ». Για να πάει κανένας από τις Κερασιές στις Κολλίνες έλεγαν, περπατούσε από κλαδί σε κλαδί.

Ένας μοναδικός αιωνόβιος μάρτυρας του μεγάλου αυτού Άρκαδικού δρυμού, παρέτεινε μέχρι πρότινος τη ζωή του στον αλόγουρο του Αγιώργη της Βλαχοκερασιάς. Για τον τελευταίο αυτόν μάρτυρα του αρχέγονου δρυμού της Σκιρίτιδος, έδημοσίευσα στα « Δασικά Χρονικά » και στο βιβλίο μου « το δάσος που λαχτάριζες » το κύκνειο άσμα του, ένα μέρος του οποίου καταχωρώ και σε αυτό το τοπικό βιβλίο μου.

Ο θάνατος του δέντρου του Αγιώργη

Τη νύχτα της 29ης προς την 30ή του Μάη του (1971) μετά έναν ισχυρό γδούπο, που συντάραξε ακόμα και τους πεθαμένους του παλιού Νεκροταφείου της Βλαχοκερασιάς, σωριάστηκε ο Γίγαντας του Αγιώργη. Ήταν ο τελευταίος και μοναδικός μάρτυρας του μεγάλου αρχέγονου δρυμού της Άρκαδικής Σκιρίτιδος, που άσυνήθιστη άνεμοθύελλα της νύχτας εκείνης του έκοψε το νήμα της ζωής...¹

1. Η διάμετρος του δέντρου στη βάση, έφθανε τα 2 μέτρα, ή περιφέρεια τα 6.30 μ. και ή ηλικία του περί τα 300 χρόνια. Η κάπως υπερτροφική ανάπτυξη του δέντρου, σε

Σιδερόκορμη κι' ουρανόζωστη και χιλιόχρονη,
Και στην καρδιά της γής ριζοδεμένη...

Τί τάχα αν είσαι βελανιδιά;
Κάποιο τέλος σε προσμένει...
Κι' ή θα σε φάει σαπίλας σάρακας,
Κι' ή θα σε ρίξει το πελέκι
Κι' ή θα σε κάψει άστροπελέκι...

Δε θα μείνει, Γίγαντα, από σένα τίποτα...
Μιά ζωή που πέρασε, ένας Γσκιος που έχάθη...

ΣΤ. ΠΩΣ ΞΕΚΙΝΗΣΕ Η ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΛΗΟΥ ΔΡΥ- ΜΟΥ - Η ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ Η ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΑΣΩΣΗΣ

Όπως ανέφεραμε στο προηγούμενο κεφάλαιο ή Άρχαία Σκιρίτις βρίσκεται στο Νοτιότερο άκρο του Νομού Άρκαδίας και ακριβώς στα σύνορα με το Νομό Λακεδαίμονος, όπου και οι σημερινές Άρκαδικές Κοινότητες των τέως Δήμων Καλτεζούντος και Μανθυρέας - Κερασέα (πρ. Άρβανιτοκερασιά), Βλαχοκερασιά, Καλτεζές, Κολλίνες και Άλεποχώρι¹. Οι Κοινότητες αυτές, σαν όρεινές, είναι φτωχές με μικρό και όχι τόσο γόνιμο γεωργικό κλήρο. Τα παλιότερα χρόνια οι κάτοικοι συνεπλήρωναν το μικρό τους γεωργικό εισόδημα από τα πλούσια έμβάσματα των ξενητεμένων στην Άμερική. Όμως τα έμβάσματα αυτά τα τελευταία χρόνια λιγόστεψαν πολύ.

Η έκταση που βρίσκεται ανάμεσα στους συνοικισμούς αυτούς, 52.030 περίπου στρέμματα, αποτελούσε το μεγαλύτερο τμήμα του παλιού Άρκαδικού δρυμού της Σκιρίτιδος, που καταστράφηκε μετά την Έλληνική Έπανάσταση ως τα 1880 περίπου. Μετά την καταστροφή του δρυμού, τα γονιμότερα τμήματα εκαλλιεργήθησαν με άμπέλια και άργότερα με σιτάρι, περίπου 13.430 στρέμ., τα δε υπόλοιπα, τα χειρότερα, άγονα σχεδόν και ύπο-

συσχέτιση με την ηλικία του, δεδομένου ότι το δέντρο έφύετο σε βραχώδες έδαφος, πρέπει να άποδοθή στο γεγονός ότι λίγα μέτρα μακριά από τη μεσημβρινή πλευρά του δέντρου βρισκόταν το Νεκροταφείο του χωριού. Φαίνεται λοιπόν ότι το δέντρο του Αγιώργη τα είχε κανονίσει με τους πεθαμένους...

1. Για εύκολότερη συνενόηση με τις διάφορες Υπηρεσίες, το Άρχαίο τοπωνύμιο Σκιρίτις, κατόπιν αίτήσεως της Ένωσής μας προς το Υπουργ. Έσωτερικών, κατοχυρώθηκε και έπισημοποιήθηκε, για όλον τον άναδασωτέο χώρο με το Β.Δ. 937 από 1-11-1966. Έτσι αντί να γράφουμε και να λέμε άναδασώσεις Κερασέας-Βλαχοκερασιάς-Κολλικών κλπ., λέμε άναδασώσεις ή Δρυμός της Σκιρίτιδος.

ΠΡΩΤΟΣ ΤΕΧΝΗΤΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΚΑΔΙΚΗ ΣΚΥΡΙΤΙΔΑ

ΚΛΙΜΑΞ 1:90.000

Πρώτος τεχνητός Ἀρκαδικός δρυμός — 38.600 στρέμματα.

κείμενα σὲ ἔντονες διαβρώσεις καὶ παρασύρσεις, 38.600 στρέμ. ἦσαν γυμνά καὶ χέρσα, ἢ κατὰ θέσεις μόνον σκεπασμένα με ρεϊκία, φτέρες, ἀφάνες, κουνούκλες καὶ λίγες κουμαριές. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ καλλιεργούμενα, τὰ περισσότερα εἶχαν ἐγκαταληφθῆ γιὰτὶ οἱ νέοι ἔχουν φύγει ἀπὸ τὴν ὑπαιθρο. Ἡ βουλμία τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἀπερισκεψία τους, τὸ πλούσιο καὶ γονιμοποιὸ ἔδαφος τοῦ Ἀρχαίου Δρυμοῦ τὸ εἶχαν μεταβάλει σὲ ἀληθινὸ Χάος.¹ Ἔρχεται ὁμως καιρὸς καὶ οἱ ἀνθρώποι ἀντιλαμβάνονται τὰ σφάλματά τους καὶ τὸ κακὸ ποὺ κάνουν καταστρέφοντας τὴ φύση. Καὶ ἡ φύση ἐκδικεῖται ἐκείνους ποὺ ταράσσουν τὴν ἁρμονία της. Πρῶτοι οἱ κάτοικοι τῶν Κοινοτήτων Βλαχοκερασιάς καὶ Ἀρβανιτοκερασιάς ἀπὸ τὸ 1910, ἴσως καὶ λίγο ἐνωρίτερα, στὴν ἀρχὴ με τοὺς μαθητὲς τῶν σχολείων, ἀργότερα με προσωπικὴ ἐργασία τῶν κατοίκων, ἄρχισαν νὰ ἀναδασώνουν τὶς πλησιέστερες πρὸς τὰ χωριά τους θέσεις, Τριαντάφυλλα, Ράμου Βρύση κλπ. με κάστανα ποὺ ἐπρομηθεύοντο ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴν ἀγορά² ἢ καὶ δενδρύλια πεύκης τῆς Χαλεπίου ποὺ ἐπρομηθεύοντο ἀπὸ τὸ μικρὸ δασικὸ φυτώριο τοῦ Συνδέσμου Φιλοδένδρων Τριπόλεως, ἢ με φυτὰ Μαύρης πεύκης, ποὺ ἐπρομηθεύοντο ἀπὸ τὸ Δασικὸ φυτώριο τῆς Βυτίνας.

Ἔτσι, ἀρκετὰ χρόνια πρὸ τῆς κατοχῆς (1940) δημιουργήθηκε στὶς πάρα πάνω θέσεις δάσος ἀπὸ καστανιές καὶ πεδκα, ἐκτάσεως 2.700 στρεμμάτων, τὸ ὁποῖον, μ' ὄλη τὴν κακομεταχείριση ποὺ ὑπέστη στὸ μεταξύ, ἀπὸ παράνομη βοσκή, ξύλευση καὶ λαθροῦλοτομία καὶ παρὰ τὴν ἀνεπαρκῆ φύλαξή του, ἀνδράθηκε καὶ ἐπρόκοψε χάρις στὴ μεγάλη γονιμότητα τοῦ ἔδαφους καὶ τὶς ἀριστες κλιματικὲς συνθήκες. Ἴδιως ἡ προκοπὴ τῆς Καστανιάς, καὶ τῆς Μαύρης πεύκης μᾶς δείχνει τὸ δρόμο ποὺ πρέπει νὰ ἀκολουθήσουμε μελλοντικά, γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε τὴν καλύτερη ἀναδάσωση καὶ με λιγώτερα ἐξοδα. Τόση μάλιστα εἶναι ἡ ζωτικότητα τῆς Μαύρης πεύκης, ὥστε μέσα σὲ λίγα χρόνια ἄρχισε ἡ σπερμοφορία της. Καὶ σήμερα παρατηρεῖ κανεὶς ὅτι στὰ διάκενα καὶ γύρω, ἀπὸ τὰ παλαιὰ δένδρα, ξεφύτρωσαν νεαρὲς συστάδες ἀπὸ Μαύρη πεύκη «διὰ φυσικῆς ὁδοῦ», ποὺ θὰ τὶς ἐζήλευαν καὶ αὐτὰ τὰ προηγμένα δασικῶς Κράτη.

Μέσα στὴν νέα ἀναδασωτέα ἐκταση, ἐδῶ κι' ἐκεῖ, παρουσιάζονται καὶ νεαρὰ ἄτομα ἐλάτου, χωρὶς μητρικὰ δέντρα, καὶ οἱ γύρω κάτοικοι ἀπορῶν

1. «Δὲν γνωρίζω εὐγενέστερη ἀποστολὴ ἀπὸ τοῦ νὰ βοηθήσουμε τὴ φύση νὰ ἀποκαταστήσει στὰ βουνὰ τὴν τάξη, ποὺ τόσο καλὰ εἶχε ἐγκαταστήσει, καὶ τὴν ὁποῖαν ἡ ἀπρονοησία τοῦ ἀνθρώπου μετέβαλε σὲ ἀληθινὸ χάος». Τὰ λόγια αὐτὰ εἶναι τοῦ Γάλλου δασολόγου Ντεμοντζέ, κι' εἶναι γραμμένα σ' ἓνα βουνὸ τῆς Γαλλίας, ποὺ δούλεψε γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ χάους.

2. Ἀπὸ τὴ λογοδοσία τοῦ Συλλόγου Ἀρβανιτοκερασιάς ἐτῶν 1910-1911 ἀντιγράφη τὰ ἑξῆς: «Δι' ἀγορὰν ἐξ Ἁγίου Πέτρου 148 ὀκάδων καστανῶν — πρὸς φύτευσιν χέρσων τόπων τοῦ χωριοῦ — καὶ μεταφορὰν τούτων δρ. 63.

πώς εφύτρωσαν σ' εκείνους τους τόπους έλατα, αφού ποτέ δεν θυμούνται κανένα μεγάλο έλατο στη περιοχή! Η επιτροπή των δασολόγων που μελέτησε την περιοχή και σύνταξε τη μελέτη της, δίδει την εξήγηση πως οι σπόροι του έλατου μετεφέρθησαν με τον άνερα ή τα πουλιά (τσιγλες) από τα

Δρυμός της Σκιρίτιδος: Αναμνηστική στήλη στο χώρο της αναδάσωσης —
Αναγράφονται τα ιδρυτικά τέσσερα Σωματεία.

έλατοδάση των Βουρβούρων - Άράχοβας, που απέχουν από την αναδασωτέα έκταση αρκετά χιλιόμετρα. Όμως εγώ θυμάμαι ότι πολλές φορές οι κάτοικοι έσπείρανε ανάμεσα στα ρείκια και τις φτέρες σπόρους έλατου, που τις είχε στείλει το Δασαρχείο Βυτίνας. Μπορεί λοιπόν και το ένα αλλά

και το άλλο να είναι σωστό. Εκείνο όμως που ενδιαφέρει πιο πολύ την επισημή της Δασοπονίας, αλλά και το οικονομικό συμφέρον του τόπου, και είναι αρκετά ευχάριστο, είναι το γεγονός ότι η ανάπτυξη του έλατου στη Σκιρίτιδα, είναι θαυμασία και γρήγορα ήμπορεί να αντικαταστήσει το προδάσος της Μαύρης πεύκης, επειδή το έλατο είναι περισσότερο πολύτιμο δασοπονικό είδος από το πεύκο.

Η πρωτοβουλία για την ίδρυση του πρώτου αυτού Άρκαδικού δρυμού ανήκει στην Ένωση Κερασιωτών που είχε συσταθή το 1958. Από την πρώτη στιγμή η Ένωσή μας υιοθέτησε την πρότασή μου που δεν ήταν άλλη παρά το δράμα που είχα συλλάβει στο Μοναστήρι της Καλτεζιάς τη νύχτα της 14ης Αύγουστου του 1913. «Νά ξαναζωντανέψει ο Άρκαδικός δρυμός της Σκιρίτιδος». Ξέροντας όμως ότι στην πατρίδα μας τέτοιοι δραματισμοί δε παίρνουν εύκολα σάρκα και όστια και ότι οι αντιδράσεις των κτηνοτρόφων ιδίως, και έν συνεχεία οι επεμβάσεις της πολιτικής δεν είναι σπάνιες, ήθελσα να θωρακίσω το έργο μου και με την ήθικη συμπαράσταση των τριών άλλων εις Αθήνας γειτονικών Σωματείων. Πράγματι η σκέψη μου δεν αστόχησε. Τα τρία γειτονικά σωματεία με ένθουσιασμό δέχθηκαν την πρότασή μου και η αισιοδοξία που μου έδωκαν ήταν η αρχή του δρυμού. Έτσι χωρίς να χαθή καιρός συνέταξα το σχετικό έγγραφο, που το υιοθέτησαν και το υπέγραψαν οι Πρόεδροι των τεσσάρων Σωματείων και αβθημερόν το ένεχείρισε στο Υπουργ. Γεωργίας — Γενική Διεύθυνση Δασών, με σχετική προφορική εισήγηση μου. Το έγγραφο αυτό είναι και θα μείνει ιστορικό.¹

1. «Εις την περιοχήν την περικλειομένην μεταξύ των Κοινοτήτων Κερασίας (πρώην Άρβανιτοκερασιᾶς), Βλαχοκερασιᾶς, Καλτεζῶν, Κολλινῶν και Άλεποχωρίου, της Έπαρχίας Μαντινείας, του Νομοῦ Άρκαδίας, υπάρχει συμπαγῆς σχεδόν δασική έκτασις, τεσσαράκοντα χιλιάδων (40.000) περίπου στρεμμάτων, αποτελουμένη από ύψιπεδον και μικροῦς λόφους με κλίσεις. Τῆς ἐκτάσεως ταύτης τὸ ὑψόμετρον κυμαίνεται μεταξύ 650 - 1100 μέτρων ἢ δὲ σημερινῆ δασοκάλυψις ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ ἐρείκας καὶ ἀφάνας, πλὴν μικροῦ τμήματος αὐτῆς ἐκ 2.000 - 3.000 στρεμμάτων, ὅπου ὑφίστανται σήμερον θαυμάσια συστάδες, καστανεῶν καὶ χαλεπίου πεύκης, δημιουργηθεῖσαι δι' ἀναδασώσεως πρὸ ἐτῶν ἐπὶ τοῦ τμήματος τούτου ὑπὸ τῶν κατοίκων Άρβανιτοκερασιᾶς καὶ Βλαχοκερασιᾶς. Τὸ ἔδαφος τῆς ὡς ἄνω δασικῆς ἐκτάσεως, προερχόμενον ἀπὸ ἀποσάθρων πυριτικῶν πετρωμάτων εἶναι κατάλληλον, κατὰ τὴν ἀντίληψίν μας, διὰ τὴν δημιουργίαν εἰς αὐτὴν, διὰ τεχνητῆς ἀναδασώσεως, ἐξαιρέτου δάσους κυρίως ἐκ Καστανεῶν καὶ Μαύρης πεύκης, εἰς δὲ τὰ χαμηλότερα τμήματα αὐτῆς, δάσους ἐκ Κυπαρίσων, Καρυδεῶν καὶ Λεπτομαρυῶν (φουντουκιῶν).

Τὰ ἡμέτερα Σωματεία, τῶν ὁποίων τὰ μέλη κατάγονται ἐκ τῶν ὡς ἄνω Κοινοτήτων, ὡς καὶ τὸ σύνολον σχεδόν τῶν κατοίκων τῶν Κοινοτήτων τούτων, ἐπιθυμοῦν καὶ παρακαλοῦν τὸ Σὸν Υπουργεῖον Γεωργίας, ὅπως προβῇ διὰ τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν του, εἰς τὴν κατὰ τὰ προεκτεθέντα, ἀναδάσωσιν τῆς ὡς ἄνω σημαντικῆς ἐκτάσεως τῶν τεσσα-

Οί ύπηρεσίες τοῦ Ὑπουργείου μὲ μεγάλη προθυμία δέχθηκαν τὸ σχετικὸ αἴτημα τῶν τεσσάρων Σωματείων, καὶ διέταξαν ἀμέσως νὰ ἀρχίσει ἡ ἀναδάσωση, ταυτόχρονα δὲ συνεκρότησαν ἐπιτροπὴν ἀπὸ τρεῖς δασολόγους, στὴν ὁποῖαν ἀνέθεσαν νὰ συντάξει καὶ νὰ ὑποβάλει πρὸς ἔγκριση τὸ ταχύτερο τῆ σχετικὴ μελέτη. Πράγματι ἡ Ἐπιτροπὴ μὲ ὄρεξη καὶ φιλοτιμία ἐργάσθηκε ἐπὶ τόπου, καὶ σὲ τρεῖς μῆνες, ἤτοι περὶ τὸ τέλος τοῦ 1960, ὑπέβαλε τὴ μελέτη της, ἀφοῦ προηγουμένως τὴν ἐθεώρησε καὶ ὁ ἀρμόδιος Ἐπιθεωρητὴς δασῶν Τριπόλεως¹.

Ἡ μελέτη ἀρτία ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἐξονυχίζει ὅλα τὰ σχετικὰ ζητήματα. Προτείνει δὲ ὅπως ὅλη ἡ ἔκταση, τῶν 52.030 στρεμμάτων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀφαιρεθοῦν 13.430 στρέμματα ἰδιωτικὰ κτήματα, καλλιεργούμενα ἢ μὴ γεωργικῶς καὶ δενδροκομικῶς, ἀναδασωθῆ μέσα στὴν δεκαετία 1961 - 70

ράκοντα χιλιάδων (40.000) στρεμμάτων, ἢ ὁποῖα σήμερον εἶναι σχεδὸν ἀναξιοποίητος, ἀποτελοῦσα ὡς ἐκ τούτου νεκρὸν κεφάλαιον τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Εἶναι προφανεῖς αἱ οἰκονομικαὶ καὶ ἄλλαι ὠφέλειαι, αἱ ὁποῖαι θὰ προκύβουν καὶ διὰ τὸ Κράτος, ἰδίᾳ ὅμως διὰ τοὺς κατοίκους τῶν ὡς ἄνω Κοινοτήτων. Διὰ τῆς Δημιουργίας τοῦ ἐν λόγω δάσους, ἐκ Καστανῶν, Μαύρης πεύκης, Κυπαρίσσου, Καρυδέων καὶ Λεπτοκαρυῶν (φουντουκιῶν), ὄχι μόνον θὰ ἀξήθουν, μετὰ πάροdon μερικῶν ἐτῶν, αἱ πρόσοδοι τοῦ Κράτους, ἀλλὰ θὰ βελτιωθῆ σημαντικῶς καὶ τὸ βιωτικὸν ἐπίπεdon τῶν κατοίκων τῶν ὡς ἄνω ὄρεινῶν Κοινοτήτων δι' ἀξήσεως τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματός των, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν συγκράτησιν ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ ἐξ αὐτῶν στὸ χωριό. Διότι σήμερον, ἰδίᾳ οἱ νέοι ἐκ τῶν κατοίκων, ἐγκαταλείπουν τὰ ὡς ἄνω χωρία των, λόγω πτωχείας, καὶ ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν καταφεύγουν εἰς τὰς Ἀθήνας, Πειραιᾶ, Θεσσαλονίκην καὶ ἄλλα ἀστικά κέντρα τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἄλλοι δὲ μεταναστεύουν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, συντελοῦντες οὕτω εἰς τὴν διόγκωσιν τοῦ ρεύματος τῆς ἀστυφιλίας μὲ τὰ γνωστὰ ὀλέθρια διὰ τὸ Ἔθνος μας καὶ διὰ τὸ σύνολον τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἀποτελέσματα.

Ἐν ὄψει ὅθεν τῶν ἀνωτέρω, τὰ ὡς ἄνω Σωματεῖα εὐελπιστοῦν ὅτι τὸ Σ/στὸν Ὑπουργ. Γεωργίας, ἐν τῇ μερίμνῃ του διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν καὶ διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως τῶν κατοίκων τῶν ὄρεινῶν Κοινοτήτων, θέλει ἐξετάσει εὐμενῶς τὴν παροῦσαν αἴτησιν μας καὶ θέλει δραστηρίως προβῆ εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν δεόντων διὰ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ὀλοκλήρωσιν τοῦ ὡς ἄνω κατ' ἐξοχὴν κοινωφελοῦς ἔργου. Ἰδιαιτέρως παρακαλοῦμεν ὅπως ληθθῶν ἐγκαίρως τὰ κατάλληλα μέτρα, ὥστε τὸ ἔργον αὐτὸ νὰ ἀρχίσῃ νὰ ἐκτελεῖται, εἰ δυνατόν, κατὰ τὴν παροῦσαν χειμερινὴν περίοdon καὶ πρὶν παρέλθῃ ἡ κατάλληλος ἐποχὴ διὰ τὴν σποράν τῶν καστανῶν καὶ τὴν φύτευσιν εἰς τὴν ἀνωτέρω ἔκτασιν, δενδρυλίων Καστανέας, Μαύρης Πεύκης, Κυπαρίσσου, Καρυδέας καὶ Λεπτοκαρυῶς, καὶ ἀπωλεσθῆ οὕτω ἐν ὀλόκληρον ἔτος. — Μετὰ πάσης τιμῆς.

Διὰ τὴν Ἐνωσι Κερασιωτῶν	Ὁ Πρόεδρος	Ἀναστ. Γ. Στεφάνου
Διὰ τὸν Σύνλογον Καλτεζιωτῶν	»	Χριστόφορος Σακελλαρόπουλος
Διὰ τὸν Σύνλογον Βλαχοκερασιωτῶν	»	Παναγιώτης Σῶτος
Διὰ τὸν Σύνδεσμον Κολλινιατῶν	»	Παναγιώτης Συκαρῆς

1. Ἡ Ἐπιτροπὴ ποὺ συνέταξε τὴν ἔκθεσιν ἀπετελεῖτο ἀπὸ τοὺς Δασάρχας τῆς ΚΕΔ Πάρωνος, Πανέτσον, Ἐλευθερίου καὶ Παπούλιαν, ὁ δὲ θεωρήσας αὐτὴν Ἐπιθεωρητὴς ἦτο ὁ Γεώργ. Τριανταφυλλίδης.

Λογμὸς τῆς Σκιρίτιδος: Ἐτσι ἀρχισε τὸ 1961 ἡ ἀναδάσωση μὲ βαθμιδώσεις (Γκραντόνια).

με Καστανιές, Μαύρη πεύκη, Δρύς, Άκακίες, Καρυδιές και Κυπαρίσσια. Ο αναδασωτικός χάρτης που συνέταξε ή επιτροπή καθορίζει περίπου σε ποιές θέσεις πρέπει να φυτευθούν τα κάστανα ή τα φυτά της Καστανιάς, που τα φυτά του Πεύκου, της Καρυδιάς κλπ. Στις μισγάγκειες (βαθουλώματα) π.χ. θα φυτευθούν οι Καστανιές γιατί εκεί το έδαφος είναι αρκετά παχύ και υγρό, όπως το προτιμά ή Καστανιά. Έτσι σύμφωνα με τη μελέτη και ανάλογα με την καταλληλότητα της κάθε θέσεως, οι Καστανιές θα καταλάβουν έκταση 15.260 στρέμματα, ή Μαύρη πεύκη (το πεύκο που είναι ίσιος ο κορμός του) θα καταλάβει έκταση 19.190 στρέμ. ή Δρύς 4.150 στρέμ. και 13.430 στρέμ. είναι τα ιδιωτικά χτήματα μέσα στην έκταση που καλλιεργούνται γεωργικώς ή δενδροκομικώς. Ήτοι σύνολον 52.030 στρέμματα είναι όλη ή έκταση που μελετήθηκε.

Το Φεβρουάριο του 1961 το τεχνικό Συμβούλιο Δασών ενέκρινε τη μελέτη μαζί δε και τη σχετική δαπάνη για την εποχή εκείνη από 10.500 000 δραχ. Είχε δώσει όμως έντολή το Υπουργείο και ή αναδάσωση είχε αρχίσει από το προηγούμενο έτος χωρίς μελέτη. Η δαπάνη αυτή έπρεπε να καλύψει τα αναδασωτικά έτη από το 1961 - 1970 και θα ήταν κατά 80 % ήμερομίσθια, που θα έδιδοντο στους κατοίκους των γύρων κοινοτήτων που θα ειργάζοντο στις σχετικές εργασίες.

Με την προσπάθεια αυτή και τη σχετικά για την εποχή εκείνη απλόχερη χειρονομία του Κράτους, έλπίσαμε όλοι μας ότι δημιουργώντας έτσι κάποιο ανώτερο οικονομικό, κοινωνικό και εκπολιτιστικό επίπεδο στο φτωχό εκείνον τόπο, θα ήταν δυνατόν να συγκρατηθ ή πληθυσμός της υπαίθρου στις ρίζες του και να μην ξεκινήσει όλος για τα μεγάλα αστικά κέντρα και την Αμερική.

Z. ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΑΔΑΣΩΣΗΣ

Σύμφωνα με τη μελέτη, ή αναδάσωση του παληού δρυμού της Σκιρίτιδος, που άρχισε κανονικά το 1961 έπρεπε μέσα σε μι ά δεκαετία, ήτοι ως το 1970 να τελειώσει. Δυστυχώς εθνικές περιπέτειες, παρεμβολή της Δικτατορίας, Κυπριακό δράμα, ανωμαλίες πιστώσεων, χαλαρότης Διοικήσεως και γιατί όχι και ραστώνη και άδιαφορία μερικών Δασικών Υπαλλήλων του Αποκέντρου, συνετέλεσαν στην επιβράδυνση του έργου. Μέσα στη δεκαετία 1961 - 70 έπρεπε σύμφωνα με τη μελέτη να συμπληρωθ ή αναδάσωση των 38.600 στρεμμάτων γυμνών εκτάσεων. Απ' αυτά έχουν αναδασωθ ή μέχρι σήμερα (τέλος 1976) τα εξής ποσά:

α) Με τεχνητή αναδάσωση, φυτεία ή σπορά	26.000	στρέμ.
β) Απ' εϋθείας από τη φύση, σε ρεματιές και στα πρανή της ρεματιάς, με άειθαλή πλατύφυλλα (κουμαριές, πουρνάρια, λιτιές, λεύκες κλπ.) και παληά αναδάσωση	8.600	»
γ) Είναι έτοιμα να αναδασωθούν τεχνητώς μέσα στο φυτωριακό έτος που μās έρχεται άλλα	4.000	»
Σύνολον	38.600	στρέμ.

Τρόποι αναδασώσεων: Χρησιμοποιήθησαν ή φυτεία και ή σπορά. Έφυτεύθησαν 1.800.000 φυτά Μαύρης πεύκης, 100.000 Ψευδακακίας, 50.000 Έλατάκια και 50.000 διάφορα άλλα Δασοπονικά έγχώρια και ξενικά είδη. (Καστανιές, Καρυδιές, Φουντουκιές, Φυλύρες, pinus Maritima, p. Radiata και p. Taeda). Έσπάρησαν δε 7.000 χιλιόγραμμα σπόρου Μαύρης πεύκης, 6.000 χιλ. Κάστανα, 1.000 χιλ. Βελάνια δρυός, 200 χιλ. Καρύδια και αρκετά χιλ. άλλων ξενικών ειδών.

Έργατικά ήμερομίσθια: Έκτός από τα μηχανήματα έπραγματοποιήθησαν, μέχρι τέλους, και 66.000 έργατικά ήμερομίσθια, τα όποια εκάλυψαν συνολικό ποσόν 14.000.000 δραχ. Το ποσόν αυτό των 14.000.000, εκαρπώθησαν οι γύρω περίοικοι: Έδω όμως θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι ενώ κατά τα πρώτα έτη των αναδασώσεων προσεφέροντο από τα γύρω χωριά αρκετοί εργάτες, τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται μεγάλη έλλειψη. Πιστεύεται ότι, όχι ότι δεν υπάρχουν εργάτες, άλλα και εκείνοι που υπάρχουν δεν θέλουν να δουλέψουν, εκτός μικρού ποσοστού. Είναι κι' αυτός ένας λόγος που συνετέλεσε στην επιβράδυνση των αναδασώσεων πέραν της δεκαετίας.

Συνολικές δαπάνες: Μέχρι τώρα (1976) για ήμερομίσθια στις αναδασώσεις και στο φυτώριο (έργατικά), για τα μηχανήματα, για ραντισμούς προς καταπολέμηση της πιτυοκάμπης κλπ., έχουν δαπανηθ ή 19.000.000 δραχ. και 4 εκατομ. που θα δαπανηθούν προσεχώς για το συμπλήρωμα του έργου, το όλον 23.000.000, ενώ σύμφωνα με τη μελέτη ο αρχικός προϋπολογισμός ήταν για 10.500.000 δραχ.

Άλλες παρατηρήσεις: Δυστυχώς δεν ήμπορεί να ειπ ή κανείς ότι όλα έγιναν στη Σκιρίτιδα καλά, ώστε να έχουμε τα σημερινά εϋχάριστα αποτελέσματα. Τα εϋχάριστα αποτελέσματα οφείλονται πρωτίστως στην εϋνοια της φύσης. Κανέναν δεν φανταζότανε, ούτε και από τους ειδικούς, ότι ή φύση θα βοηθούσε τόσο πολύ. Οι Έλληνες Δασοτέχνες πρέπει ναρθούνε να ιδούνε το θαύμα που έγινε στη Σκιρίτιδα. Η Έλληνική φύση δίδει αισιοδοξία και διδάσκει τον τρόπο και τη μέθοδο της συστηματικής εργασίας. Παρενεβλήθη βέβαια στο διάστημα της αναδάσωσης ή άρρυθμία και ή ανωμαλία της Δικτατορίας, όμως έγιναν παραλήψεις και σφάλματα από ύπηρεσιακούς παράγοντες, που ήταν δυνατόν να άποφευχθούν.

Μεγάλο σφάλμα ήταν οι συχνές μεταθέσεις των τοπικών υπαλλήλων, που είχαν αναλάβει την εκτέλεση και παρακολούθηση του έργου. Περισσότεροι από 15 έμπορεύοντες Δασοπόνοι - Δασολόγοι και Μισοδασικοί — μετεκινήθησαν κατά το διάστημα της αναδάσωσης, ώστε ούτε συνέχεια ήταν δυνατόν να κρατηθῆ, ούτε προηγηθέντα σφάλματα να διορθωθούν, ούτε ιστορικών, ώστε να ἴσχυε να βγουν σήμερα ἐπισημονικά συμπεράσματα. Ἀκόμα μεγαλύτερο σφάλμα ἦταν ἡ ἀπαγόρευση ἀπὸ τὸν δεύτερο μάλιστα χρόνο, τῆς ἀναδάσωσης μὲ κάστανα, ἐπειδὴ στὸ Πήλιο ἐνεφανίσθη ἡ φυτονόσος Ἐνδότια Παρασίτικα. Ἡ πράξη αὐτὴ ἦταν ἐσπευσμένη, ἀμελέτητη καὶ ἀψυχολόγητη. Πρῶτον ἐδημιούργησε κάποια ψυχρότητα στοὺς γύρω κατοίκους, πὺν περίμεναν νὰ πραγματοποιηθῆ μισοὑποσχεμένη παραχώρηση ἀπὸ τοὺς καστανεῶνες, καὶ δεύτερον αὐξήσε τοὺς μελλοντικούς φόβους τῆς πυρκαϊᾶς, σ' ἓναν μονοκόμματο καὶ συνεχῆ εὐπρηστο πευκῶνα, ἐνῶ ἡ πρόταση τῆς μελέτης, γιὰ ἀναδάσωση, κατὰ θέσεις, μὲ κάστανα, ἐπὶ συνολικῆς ἐκτάσεως 15.260 στρέμ. ἔδιδε μερικὰ ποσοστὰ ἀσφάλειας. Μικρότερα σφάλματα ἦταν ἡ ἐγκατάλειψη τῆς ἀναδάσωσης μὲ δρῦ (βελάνια) σύμφωνα μὲ τὴ μελέτη σὲ ἔκταση 4.150 στρέμ. καὶ ἡ δικὴ μας ἡ πρόταση νὰ ἐνισχυθῆ ἡ εἰσαγωγή τοῦ ἐλάτου, πολυτιμότερου καὶ ὀλιγότερο εὐπρηστοῦ δασοπονικοῦ εἴδους. Εὐτυχῶς ἡ Ὑπηρεσία τοῦ Κέντρου κατόπιν ἰδικῆς μας ἐπιμονῆς ἐπέτρεψε τώρα τελευταία τὴν ἀναδάσωση μὲ κάστανα, σὲ ἔκταση τριῶν περίπου χιλιάδων στρεμμάτων πὺν ἦταν ἀκόμη ἀφύτευτα.

Η. ΞΕΝΙΚΑ ΔΑΣΟΠΟΝΙΚΑ ΕΙΔΗ

Ὁ συνάδελφος ἐπίτιμος Διευθυντῆς κ. Εὐθ. Β. Γεωργούλης δταν τὸ 1964 - 66 ἦταν Διευθυντῆς τοῦ Ἰνστιτούτου Δασικῶν Ἐρευνῶν, ἔκαμε στὸ τμήμα 19 καὶ 18, δοκιμαστικῶς, μερικὲς φυτεύσεις καὶ σπορὲς τριῶν ξενικῶν εἰδῶν πεύκης: τῆς *Pinus Taeda*, τῆς *P. Radiata* καὶ τῆς *P. Maritima*. Τὰ σημερινὰ ἀποτελέσματα, ἴτοι τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς δεκαετίας εἶναι τὰ ἑξῆς:

Ἡ *Pinus Taeda*: Μὲ τρεῖς βελόνες — Στὴ μικροσυστάδα πὺν βρίσκεται στὸ τμήμα 19 ἔχει μιὰ μέση καθ' ὕψος ἀνάπτυξη περίπου 4 μέτρα. Τὸ παρουσιαστικὸ τῆς ὄμορφης (*habitus*) δὲν ἐνθαρρύνει. Ἀπὸ τώρα ἄρχισαν νὰ πέφτουν οἱ βελόνες τῆς καὶ τὸ σύνολό τῆς φαίνεται σὰν ἀρρωστημένο. Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ διαγραφῆ τουλάχιστον ἀπὸ τὴ Σκιρίτιδα.

Ἡ *Pinus Radiata*: Κι' αὐτὴ μὲ τρεῖς βελόνες. Μένει ὁ Δασολόγος μ' ἀνοικτὸ τὸ στόμα, δταν βλέπει τίς 2-3 μικροσυστάδες στὸ Τμήμα 19 νὰ ἔχουνε μέσα σὲ μιὰ δεκαετία ἓνα μέσον ὕψος 9 - 10 μέτρα, ἴτοι περίπου ἓνα μέτρο

ἐτήσιο βλαστὸ. Νομίζω πὺν κανένας Ἑλληνας Δασολόγος φανταζότανε ὅτι ἓνα κωνοφόρο, μποροῦσε στὴν Ἑλλάδα νὰ πάρει τέτοια ἀνάπτυξη. Εἶμαι ὄμως βέβαιος ὅτι σὲ λίγα χρόνια θὰ σταματῆσει τὸ θαυμάσιο αὐτὸ φαινόμενο. Ἐχω ὄπ' ὄψη μου τὰ 2 - 3 άτομα τῆς Ραντιάτα στὸ Βοτανικὸ κῆπο τῆς

Δρυμὸς τῆς Σκιρίτιδος: Δεκάχρονη πεύκη Μαρτίμα ὕψος 6 - 7 μέτ.

Βυτίνας, πὺν τὰ εἶχε φυτέψει στὰ 1914 ὁ Δασοκόμος Τσερντόνιο, μέλος τῆς Αὐστριακῆς Δασικῆς Ἀποστολῆς. Ἀπὸ τὸ 1916 παρακολουθοῦσα τὴν ἀνάπτυξή τους καὶ ἐθαύμαζα τὸ προβάδισμα πὺν εἶχαν, ὡς τὰ 30 τοὺς περίπου χρόνια, ἀπὸ ὄλα τὰ ντόπια καὶ ξενικά κωνοφόρα. Πρόπερσιν, πὺν ξαναντα-

μώσαμε στη Βυτίνα, είδα ότι η Μαύρη πεύκη, που είναι σύγχρονη, τους πήρε τα πρωτεία και είναι πιο γεροδεμένη από τη Ραντιάτα. Γι' αυτό λοιπόν ο ένθουσιασμός μου δεν προχωρεί σε βάθος, εκτός αν η κάρπωση γίνει στα 30 χρόνια, στα μισά δηλαδή του συνηθισμένου περιτροπικού χρόνου, πρωτού ακόμη αρχίσει να βραδυπορεί ή ανάπτυξη του δέντρου. Το τρίτο είδος είναι η:

Pinus Maritima: — Με δύο βελόνες — Τη Μαρίτιμα την είχα φυτέψει στο Λαχανά ύψ. 500 μ., στη Κομοτίνη κοντά στη θάλασσα, στην Τρί-

Δρυμός της Σκιρίτιδος: Τρία δεκάχρονα είδη πεύκης — Δεξιά και στο βάθος Μαύρη πεύκη ύψος 5 - 6 μέτ., αριστερά πεύκη Μαρίτιμα ύψος 6 - 7 μέτ. και ανάμεσα τα ψηλότερα άτομα, σε τρεις μεριές, πεύκη Ραντιάτα ύψος 9 - 10 μ.

πολη ύψ. 600 μέτ. και ήμουν πολύ ένθουσιασμένος και πολύ αισιόδοξος για το κωνοφόρο αυτό. Δε φανταζόμουν όμως ότι το άσβεστόφυγο αυτό είδος, θα μπορούσαμε να το ανεβάσουμε στα 1000 μέτρα στη Σκιρίτιδα και να έχει μια λαμπρή και ελπιδοφόρο επιτυχία. Στο ίδιο τμήμα 19 της Σκιρίτιδος, πλάι στις μικροσυστάδες Μαύρης Πεύκης, Πεύκης Ραντιάτα και Πεύκης Τέντα, έρχεται δεύτερη στη σειρά. Το μέσο ύψος του δηλαδή μέσα στη δεκαετία φθάνει το 6 - 7 μέτρα, ενώ η διπλανή ομήλικη συστάδα Μαύρης πεύκης φθάνει τα 5 - 6 μέτ. Πράγματι με ένθουσιάζει η Μαρίτιμα και το παρουσιαστικό της, στα δροσερά πυριτικά εδάφη της Σκιρίτιδος, και είναι αξιοθαύμαστη, αλλά δεν ξέρω τι θα γίνει όταν η θερμοκρασία σε κείνο το ύψο-

μετρο κατεβεί κάτω από τους 15 βαθμούς και το χιόνι καθίσει πολύ στους τουφωτούς κλώνους με τις μακρυνές βελόνες.

Συμπέρασμα: Μαύρη πεύκη το σίγουρο, λίγο ξεθάρρεμα ακόμα στη Μαρίτιμα, συνέχεια των δοκιμών στη Ραντιάτα και ξέγραμμα της Τέντα. Αυτή είναι η συμβουλή μου.

Θ. ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ «ΕΝΩΣΕΩΣ ΚΕΡΑΣΙΩΤΩΝ» ΚΑΙ ΥΠΟΒΟΗΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΑΣΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΔΡΥΜΟΥ

Σάν γνώστης, εξ απαλών ονύχων, των κλιματοεδαφικών συνθηκών του τόπου — αφού εκεί έχω γεννηθώ — και των συνηθειών των κατοίκων της γύρω περιοχής, όπου επρόκειτο να ιδρυθώ ο δρυμός, ακόμα πιο πολύ σάν κάτοχος δασοτεχνικής πείρας περίπου εξήντα χρόνων, την όποιαν οι νεώτεροι συνάδελφοι δασολόγοι δεν διέθεταν, έθεώρησα από την πρώτη στιγμή υποχρέωσή μου να βοηθήσω στην επιτυχία του έργου, αφού εγώ ήμουν ο εισηγητής. Το εδχάριστο είναι ότι οι έν υπηρεσία συνάδελφοι, τόσο εκείνοι του Κέντρου όσο και οι άλλοι της Έπαρχίας, με ευμένειαν έδέχοντο όρθολογικές υποδείξεις μου και θετικές λύσεις.

Δυστυχώς έμεσολάβησε η ανώμαλη εποχή των Συνταγματαρχών (1967-74) κατά την όποιαν αρκετές δυσκολίες παρουσιάστηκαν στην Ύπηρεσία, γι' αυτό και έβράδυνε λίγο να τελειώσει το έργο στο χρόνο που ώριζε η μελέτη. Κατά το ανώμαλο αυτό διάστημα, το Ύπουργείο Γεωργίας είχε ενσωματωθώ στο Πανυπουργείο Έθνικής Οικονομίας, η Ύπουργική Πράξη Α9 είχε υποβαθμίσει τη Δασική Ύπηρεσία και την είχε υπαγάγει στη Γεωργική. Μέσα στην έπταετία της Δικτατορίας έπτά Γεν. Διευθυνταί δασών είχαν αλλάξει, σε τρόπο που μεγάλη σύγχυση και χαώδης κατάσταση επικρατούσε σ' όλη τη Διοίκηση της χώρας. Το κακό ήταν ότι λόγω αυτής της καταστάσεως και οι τοπικοί Δασικοί Ύπάλληλοι, ευτυχώς όχι όλοι, δεν διέθεταν ούτε αρκετή επιμέλεια, ούτε απαραίτητη πείρα και κάποιο ξεχωριστό ενδιαφέρον που χρειαζότανε για μια πρωτοποριακή και πολιτιστική εργασία, που θα έβγαζε άσπροπρόσωπη στους ξένους και τη Δασική Ύπηρεσία. Κατά τουτό και η δική μου συμπάρασταση και η συνεχής επί τόπου παρακολούθηση ήταν απαραίτητη για να αποφεύγονται επιστημονικά λάθη που θα ήμπορουσαν να δώσουν απογοητευτικά αποτελέσματα. Έξ άλλου και η ήθικη συμπάρασταση της Ένώσεώς μας, ενισχυομένη και από τα τρία άλλα γειτονικά Σωματεία, εξουδετέρωνε στη γένεσή της κάθε εμφανιζομένη κοινωνική ή

πολιτική αντίδραση, ώστε σήμερα να βρισκόμαστε σ' ένα μεγαλειώδες θαύμα της Έλληνικής φύσης, αλλά και της εργασίας του ανθρώπου.

Το εδνοϊκό αποτέλεσμα από τη συμπάρασταση αυτή και την αρμονική συνεργασία μας με τη Δασική Ύπηρεσία του Υπουργείου, φαίνεται και από το περιεχόμενο του υπ' αριθ. 2883 από 22-10-1965 σχετικού εγγράφου του τότε Διευθυντού της Ύπηρεσίας Δασοτεχνικών έργων Πελοποννήσου κ. Καλλικράτη Μπουρδάρα, προς την Ένωση Κερασιωτών, όπου μεταξύ άλλων γράφει και τα ακόλουθα:

«Αί γενόμενοι μέχρι σήμερα λίαν επιτυχείς αναδασώσεις αποδεικνύουν την γονιμότητα του άριστου κλιματο-εδαφικού περιβάλλοντος της περιοχής, εύρισκομένου επί υψομέτρου 600 - 1100 μέτρων με ικανοποιητικά ατμοσφαιρικά κατακρημνίσματα (βροχοπτώσεις κλπ.). Η έκ βοσκής πίσεις δέν υπήρξε έντονος και λόγω άπουσίας μεγάλου ζωϊκού κεφαλαίου. Έντονότερα υπήρξεν ή λόγω έκχερσώσεων πίσεις, την όποιαν ή Ύπηρεσία μας αντιμετώπισεν δεόντως. Κεφαλαιώδης υπήρξεν ή ήθικη συμπάραστασις και έντονος παρακολούθησις του συντελουμένου έργου παρά της καθ' ύμης Ένώσεως Κερασιωτών, χάρις εις την όποιαν συμπάραστασιν ή συνήθης παρέμβασις της πολιτικής εις έργα ύπαίθρου, άποσκοπούντα εις βελτίωσιν της Έθνικης Οικονομίας και την Προστασίαν Δάσους και Έδάφους, ή όποια συνήθως ματαιώνει έν τη γεννήσει των τά έργα αυτά, εις την περίπτωση της έν προκειμένω αναδασώσεως δέν άπετολμήθη».

Στή συνέχεια παραθέτω όλίγα έγγραφα από όσα έστειλε ή Ένωσή μας προς την Κεντρική Δασική Ύπηρεσία, σχετικά με τις αναδασώσεις της Σκιρίτιδος, για να φανή άκόμα έντονότερη ή στενή συνεργασία μας με τη Δασική Ύπηρεσία και ή άναγκαία ύποβοήθησις στους δύσκολους εκείνους καιρούς, ώστε να ίσοπεδοθουν άντιξοότητες, να ναυαγήσουν άντιδράσεις και ραδιουργίες παρανοϊκών ανθρώπων και να φθάσουμε στο σημερινό έκπληκτικό για την πατρίδα μας κατόρθωμα.

α'. ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΑΡΚΑΔΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΚΙΡΙΤΙΔΟΣ¹

1) «Γενικά: Έπιθυμώ δια του παρόντος σημειώματός μου να ύποβοηθήσω το ύπό της Δασικής Ύπηρεσίας έκτελούμενον επιτυχές έργον των αναδασώσεων εις τον Άρκαδικόν χώρο. Συγκεκριμένως θά ήθελα να όμιλήσω

1. Το έγγραφο αυτό συνετάγη και υπεγράφη από τον ύποφαινόμενο, ως δασολόγον και Πρόεδρον της Ένώσεως Κερασιωτών, έστάλη με αριθ. πρωτ. 70 από 22-11-1968 προς το Υπουργ. Γεωργίας — Γεν. Διεύθυνση δασών — και έκκοινοποιήθη προς το Δασαρχείον Μαντινείας και προς τα άλλα τρία συνεργαζόμενα μετά της Ένώσεώς μας γειτογικά Σωματεία.

δια τον πρώτον τεχνητόν Άρκαδικόν δρυμόν της Σκιρίτιδος, τον όποιον έκ του σύνεγγυς παρακολουθώ και χαίρομαι διότι οί Έλληνες δασοπόνοι είναι ικανοί, παρ' όλας τάς δυσχερείας, να παρουσιάσουν έργα δημιουργικά και πολιτισμένα. Την άδειαν αυτήν της συζητήσεως μετά της Δασικής Ύπηρεσίας λαμβάνω αυτοβούλως, λόγω των κάτωθι άναφερομένων τριών προσωπικών ιδιοτήτων μου, αλλά και διότι πιστεύω άκραδάντως ότι την συζητήσιν αυτήν έπιθυμεί και ή Δασική Ύπηρεσία μετά της όποίας τόσοι κοινοί άγώνες μάς συνδέουν.

α. Ός Πρόεδρος της Ένώσεως Κερασιωτών είχα πρώτος την έμπνευσιν της αναβιώσεως του πάλαι ποτέ Άρκαδικού δρυμού της Σκιρίτιδος.

β. Ός Δασολόγος, ενδιαφέρομαι όχι μόνον δια το Άρκαδικόν δάσος αλλά και γενικότερον δι' όλόκληρον το Έλληνικόν δάσος μετά του όποιου πέραν της 60/ετίας συνδέομαι και

γ. γέννημα και θρέμμα του χώρου της Σκιρίτιδος τυγχάνων, έχω έγγραψει την πρώτην ύποθήκην επί της έν λόγω έκτάσεως, επειδή το 1904 ως μαθητής του Δημοτικού σχολείου, μετά των άλλων συμμαθητών μου, έσπειρα εις την έκτασιν τά πρώτα κάστανα και έφύτευσα τά πρώτα φυτώρια πέυκης της Χαλεπίου, έξ όν έδημιουργήθησαν βραδύτερον αί παλαιαί συστάδες της αναδασωτέας έκτάσεως.

2. Δασικόν φυτώριον Άγίου Παύλου: Έκ πρώτης όψεως το φυτώριον τουτο δέν παρουσιάζει καλήν εμφάνισιν. Χρήζει ποιιάς τινος αίσθητικής βελτιώσεως εις τά πρανή αὐτοῦ και συστηματοποίησιν του άρδευτικού δικτύου. Το έδαφος είναι πτωχόν. Προς βελτίωσιν ίδια των φυσικών ιδιοτήτων αὐτοῦ είναι άπαραίτητος ό έμπλουτισμός δια πολλής ζωϊκής κόπρου (προβάτων), ή όποια άλλως τε ύπάρχει εις την περιοχήν. Η έκτασις του φυτωρίου είναι άνεπαρκής, ώφέλιμος καλλιεργούμενος χώρος 8 στρεμ. δύναμενος να άποδίδει κατ' έτος το πολυ 200.000 διετή, ριζοκομμένα φυτά Μαύρης πέυκης καλύπτοντα το πολυ — φυτευτικός σύνδεσμος 2 X 2 μ. — 1000 στρέμ. αναδασωσίμου έκτάσεως. Προς ένίσχυσιν του φυτωρίου Άγ. Παύλου δεόν να διατεθη και το δασικόν φυτώριον Τριπόλεως δια καλλιέργειαν έπίσης διετών φυτών Μαύρης πέυκης, ή να έξευρεθη δεύτερον φυτώριον έντός ή γύρω της αναδασωτέας έκτάσεως και δη εις την θέσιν «Βάλταινα» διαθέτουσαν έπαρκές νερό προς άρδευσιν.

3. Αναδασώσεις: Η επιτυχία των αναδασώσεων του χώρου του παλαιοῦ δρυμού της Σκιρίτιδος, είτε δια φυτείας έγινοντο είτε δια σποράς, τιμά όντας την δασικήν Ύπηρεσίαν και δικαίως ή κοινωνία και ειδικότερον ή «Ένωσις Κερασιωτών» άπονέμει εις αὐτήν προσήκοντα έπαινον. Εις την επιτυχίαν βεβαίως αὐτήν συνετέλεσε και το άριστον οικολογικόν δια την Μαύρην πέυκην περιβάλλον, όπως και το νέον σύστημα φυτείας ή σποράς δια της μεθόδου Γκραντόν. Η θαλερότης και αξητηκότης έξ άλλου των

νεοφύτων είναι κάτι που πρέπει να ενθουσιάζει και συγκινεί ταυτοχρόνως τους Έλληνες δασοπόνους, τινές των οποίων πίστευαν ότι η Έλλάς δεν μπορεί να γίνει χώρα δασική! Περιποίησης νεοφύτων: Έξυπνητική θεωρώ την περιποίηση των νεοφύτων κατά το πρώτον και δεύτερον μετά την φυτεία ή σποράν έτος. Όπωςδήποτε όμως απαραίτητον την περιποίηση των εκ σποράς νεοφύτων, και πρό παντός άραιωσιν και άπαλλαγήν της περίεξ όχλητικής βλαστήσεως μέσω έλαφροϋ σκαλίσματος.

4. Είσαγωγή της έλάτης εις τόν άναδασωτέον χώρον: Έπεκράτει άλλοτε ή σφαλερά γνώμη ότι το Έλλ. έλατον είναι είδος φιλόσκιον. Το ίδιον το δένδρον, από πεντηκονταετίας ήδη, με έχει πείσει ότι δεν είναι φιλόσκιον αλλά σκιανθεκτικόν. Όταν το 1917 παρέλαβον τας ήμιτελείς εργασίας της Δασικής Αυστριακής Άποστολής εις Βυτίναν και έκαμα άναθεώρησιν της περιγραφής των έλατοσυστάδων του δάσους, παρετήρησα ότι εκεί όπου πρό τριετίας ή τετραετίας οί Αυστριακοί συνάδελφοί έσημείωσαν άγρόν, έγώ εϋρον νεόσπαρτον εκ πλαγιοσποράς δάσος έλάτης. Και δεν έπρόκειτο περι άγρών ένός και δύο στρεμμάτων, αλλά άγρών άκόμη μεγαλυτέρων.

Η Έπιτροπή έξ άλλου των δασολόγων που συνέταξε το 1960 το πρώτον πρόγραμμα της εκ 52.030 στρεμ. άναδασωτέας εκτάσεως, άνεκάλυπεν έντός της εκτάσεως με άπορίαν της έλάχιστα μεμονωμένα νεαρά άτομα έλάτου, χωρίς γηραιά μητρικά δένδρα, και έκαμεν την ύπόθεσιν ότι ταυτα πιθανόν να προέρχωνται από σπόρους του έλατοδάσους του Πάρνωνος άπέχοντος (εϋθεία γραμμή) τουλάχιστον 15 χιλιόμετρα, μεταφερθέντας δε διά του άέρος ή μέσω κιχλών. Η Έπιτροπή είχε δίκαιον να δώσει αυτήν την εξήγησιν, αλλά ή εξήγησις δεν εϋσταθεί λόγω της μακράς άποστάσεως και του βάρους του σπόρου. Η Έπιτροπή δεν έγνώριζε ότι το 1912 ο Άγροτικός Σύλλογος Άρβαντοκερασιάς-Κερασιάς είχε ζητήσει και είχε παραλάβει από τόν τότε Διευθυντήν του Δασικού Σχολείου Βυτίνας Πέτρον Κοντόν, τρία ή τέσσαρα τσουβάλια σπόρου έλάτου, τα όποια έσπειρα άνάμεσα στις «φτέρες» και τα «καρβουνόρεια» της εκτάσεως.

Διατηρώ έμμονον την ιδέα ότι το έλατο επί του χώρου της Σκιρίτιδος και κατά προτίμησιν επί κλιτύων βορεινής εκθέσεως, θα προκόψει έξ ίσου καλώς όπως και ή πεύκη. Άποκλείω άναδάσωσιν έλάτου διά σποράς παρά μόνον διά φυτείας τριετών ή τετραετών φυταρίων, άνάμεσα εις προδάσος των πυκνοτέρων έρεικίων. Η φύτευσις δύναται να ακολουθήσει την κλασσικην μέθοδον «κατά θέσεις» άφοϋ προηγουμένως καλλιεργηθή χώρος δι' έκαστον φυτόν όχι μεγαλύτερος του ένός τετραγωνικού μέτρου, ή καλύτερον κατά γραμμάς κατά την έννοιαν των ίσοϋνων διά μηχανικού μονοίνου ή διΐνου άρότρου — συραμένου βεβαίως υπό έλκυστήρος — ή διά καταλλήλου εκκριωτήρος. Τοιούτους εκκριωτήρας είχε κάποτε ή Μηχανική Καλλιργεια της ΙΕΒ. Έάν υίοθετηθή τοιαύτη άποψις, είσαγωγής δηλαδή εις τόν άναδα-

σώσιμον χώρον της Σκιρίτιδος και του έλάτου, τότε δέον να ληφθή μέριμνα παραγωγής ίκανου αριθμού έλατοφυταρίων εις Βυτίναν, ένδεχομένως δε και μετασηματισμού του δασ. φυταρίου Άγίου Παύλου εις έλατοφυτώριον.

5. Αντιπυρκαϊ ζώναι: Την πεύκην την άγαπώ διά το όλιγαρκές, ταχυαυξές και τα άλλα της προσόντα. Με συνέχει όμως ο φόβος των πυρκαϊών και έμπρησμών, που ποτέ δεν θα λείψουν από την πατρίδα μας. Αυτός είναι ο λόγος που με σπρώχνει να κάμω εϋνοϊκήν σύστασιν και διά το έλατο, το όποιον εϋστοχώτερον αντιδρά κατά των πυρκαϊών, άνεωτέραν διαχειρίσιν και άσφαλεστέραν διαιώνισιν του είδους εξασφαλίζει. Αί αντιπυρκαϊ ζώναι της Σκιρίτιδος, λόγω της εϋνοϊκής διαμορφώσεως του εδάφους ήμπορεί κάλλιστα να συμπέσουν με έν καλώς μελετημένον δίκτυον δασοδρόμων. Το ψαθυρόν έδαφος και ή μπουλντόζα, θα εϋκολύνουν την δαπάνην της κατασκευής. Όπου αί συστάδες πεύκης εϋφάπτονται πολυσυχνάστων δρόμων, όπως π.χ. είναι ή όδός Βλαχοκερασιάς - Κολλιών, εκεί εις τα πρανή, ένθεν και ένθεν του δρόμου, θα ήτο σκόπιμον να φυτευθοϋν φυτάρια ψευδοκακίας, τα όποια κατά το πρώτον και δεύτερον έτος κοπτόμενα όλίγους πόντους άνωθεν του εδάφους, θα ήτο δυνατόν να δημιουργήσουν ένα καλόν και διαρκή αντιπυρκαϊόν φράκτην.

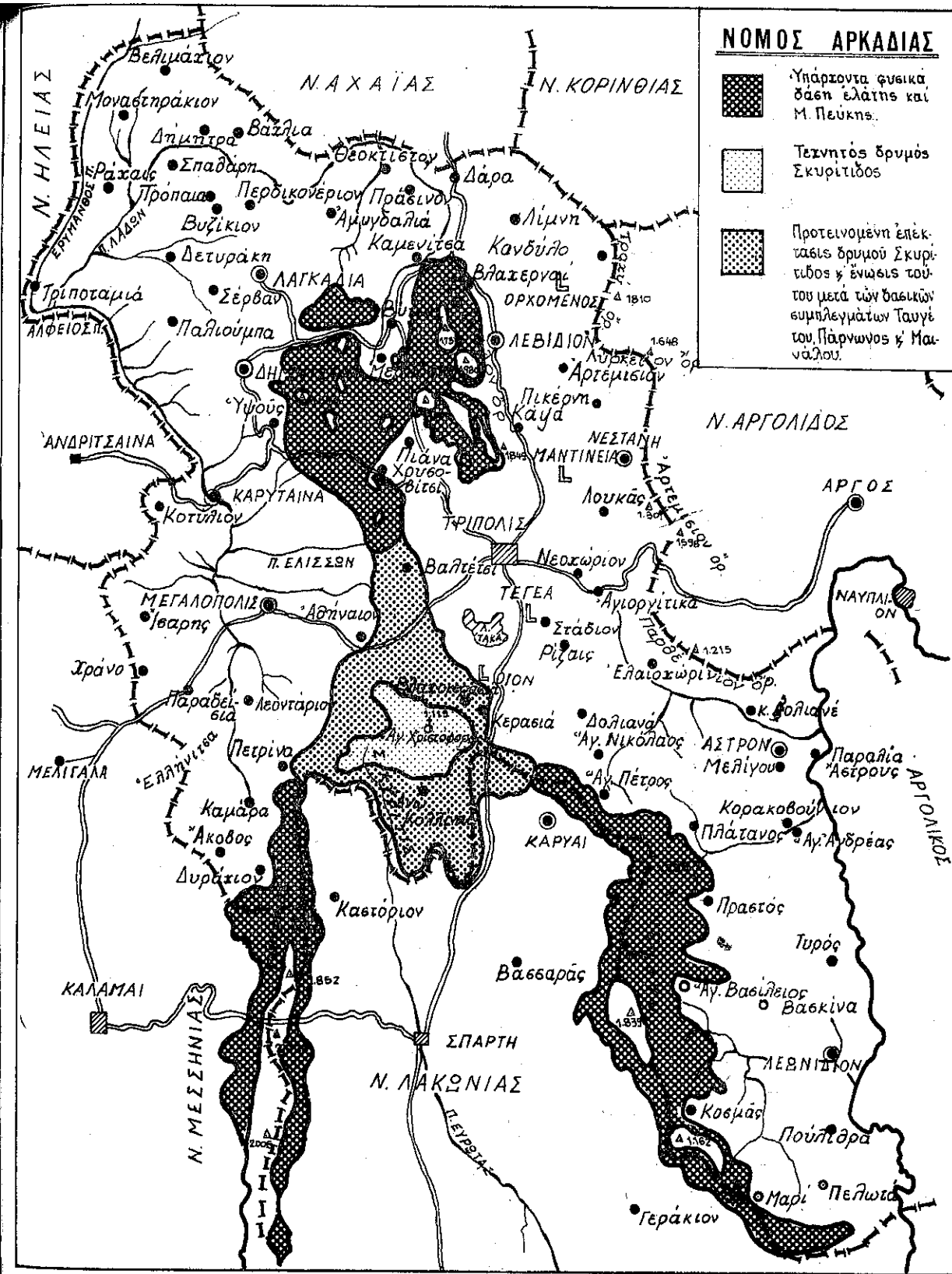
6. Καστανιές - Καρυδιές - Φουντουκιές: Όταν το 1959 τα τέσσαρα έν Άθήναις Άρκαδικά Σωματεία ήτήσαντο από την Γεν. Διεύθυνσιν Δασών την άναβίωσιν του Άρκαδικού δρυμού της Σκιρίτιδος, προς άποφυγήν γνωστών κοινωνικών των περιοϊκων αντιδράσεων, συγκαταθέσει και της Δασικής Υπηρεσίας, έδόθη ρητή ύπόσχεσις εις τους περιοϊκούς ότι, τμήμα του δημιουργησομένου καστανεώνος θα παρεχωρείτο εις τους κατοϊκούς προς άξησιν του πενιχροϋ των γεωργικου είσοδήματος. Τοϋτο άλλως τε εϋφαινεται και εκ της έγκεκριμένης μελέτης, ή όποια άναβιβάζει την διά καστανοδένδρων καταληφθησομένην εκτασιν εις 15.260 στρέμματα. Τί όμως συνέβη εις την πραγματικότητα; Μετά δοκιμαστικην σποράν — οϋχι επιτυχή — κατά τα πρώτα τρία έτη της εφαρμογής της μελέτης, έδόθη έντολή από το Κέντρον να σταματήσει ή περαιτέρω άναδάσωσις διά καστανων, διότι εις το Πήλιον ένεφανίσθη ο μύκης *Endothia Parasitica*. Έκτοτε δεν έδόθη συνέχεια, οϋτε και ύπεδείχθη το ύποκατάστατον.

Άναφορικώς με την Καρυδιάν και την Λεπτοκαρυάν και έδω ή πρόοδος δεν υπήρξεν πολϋ ένθουσιώδης. Έφυτεύθησαν φυτά τινα Καρυδιάς μεταφερθέντα άλλοθεν, άνευ συστήματος όμως και άνευ παρακολουθήσεως. Το αυτό εγένετο και διά 10.000 παραφυάδας Λεπτοκαρυάς μεταφερθείσας εκ Μακεδονίας. Έκ του ως άνω αριθμού περιεσώθησαν, άν ένθυμοϋμαι καλώς, εις ένα άγρόν περι τα 400 μόνον φυτά και αυτά άστόχως φυτευθέντα. Σκοπός της φυτείας των παραφυάδων της Λεπτοκαρυάς ήτο να άποκτήσωμεν «μάννες», διότι εις Πελοπόννησον δεν ύπάρχει φυτώριον του είδους αυτού.

Ειδικώς δια τὴν Καρυδιὰν νομίζω ὅτι δεόν νὰ ἐνταθῆ εἰς μέγαν βαθμὸν ἢ φυτεία τῆς. Ὅλα τὰ ρεῦματα τὰ ὁποῖα διατηροῦν κάποιαν σχετικὴν ὑγρασίαν ὅλα πρέπει νὰ καλυφθοῦν μὲ Καρυδιές. Ἐτσι θὰ δυναθῶμεν νὰ ἀπαμβλύνωμεν καὶ τὴν πικρίαν τῶν περιοίκων, λόγω τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς Καστανιάς. Τὰ φυτὰ τῆς Καρυδιάς — διετὴ ἢ τριετὴ — ἀπαραιτήτως εἰς τὸ ὑπέργειον αὐτῶν τμήμα, πρέπει νὰ ἔχουν ὕψος 1,5 μ. - 2 μ. διὰ νὰ δυναθοῦν νὰ ἀποφύγουν τὸν πνιγμὸν ἀπὸ τὴν λοιπὴν γύρω βλάστησιν. Τοῦλάχιστον 5.000 - 10.000 φυτὰ Καρυδιάς πρέπει κατ' ἔτος νὰ φυτεύωνται εἰς τὴν ἑκτασιν καὶ νὰ μὴ εγκαταλείπονται εἰς τὴν τύχην τῶν κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη. Πόθεν θὰ ἐξευρεθοῦν τὰ φυτὰ τῆς Καρυδιάς εἶναι ζήτημα τῆς Ὑπηρεσίας.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς Καρυδοκαλλιέργειας, ἔχων ὑπ' ὄψιν μου καὶ τὸ ἐγκεκριμένον πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν εἰς Ἄρκαδιαν ἔργων Ὁρεινῆς Οἰκονομίας ὕψους 2. δισεκ. ἐπιτραπήτω μοι ὡς Ἄρκας, ἐνδιαφερόμενος τόσον διὰ τὴν Σκιρίτιδα, ὅσον καὶ διὰ τὴν ὑπόλοιπον Ἄρκαδιαν νὰ ἐκφέρω τὴν γνώμην μου ὡς ἑξῆς: Ὅμοι μετὰ τῶν ἐκτελεστῶν ἔργων ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸ ἔργον τῆς «εἰσαγωγῆς ἢ ἐπεκτάσεως προσοδοφόρων καλλιιεργειῶν καρποφόρων δένδρων Καρυδέας, Ἀμυγδαλῆς καὶ Φουντουκιάς». Πρὸς ἐκτέλεσιν λοιπὸν τοῦ ἔργου αὐτοῦ τοῦ Προγράμματος — εἰδικῶς ὁμιλῶ διὰ τὴν Καρυδέαν ἢ ὁποία θὰ παρουσιάσει καὶ τὸ μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἐντονωτέραν προβολὴν τοῦ ἔργου τῆς Δασικῆς Ὑπηρεσίας — φρονῶ ὅτι ἀπὸ τῶρα ἡ Δασικὴ Ὑπηρεσία πρέπει νὰ μεριμνήσῃ διὰ τὴν ἐξέυρεσιν καταλλήλου καὶ ἐπαρκοῦς φυτωρίου πρὸς παραγωγὴν ἑτησίως τοῦλάχιστον 100.000 διετῶν ἢ τριετῶν φυτῶν Καρυδιάς, ἀπαιτούντων ἑκτασιν ποτιστικὴν, τοῦλάχιστον 80 στρεμμάτων. Ἐὰν ἡ ἑκτασις αὕτη δὲν εὑρίσκεται εἰς Ἄρκαδιαν, δυνατόν νὰ ἐξευρεθῆ εἰς κάποιον γειτονικὸν Νομὸν τῆς Πελοποννήσου, ἀφοῦ προηγουμένως μελετηθῆ ἡ περιοχὴ Μεγαλοπόλεως παρὰ τὸν Ἄλφειόν, διὰ νὰ εἶναι ἐφικτὴ καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς Μαύρης πεύκης.

7. Κτιριακαὶ ἐγκαταστάσεις: Ἀπὸ τὸν ἀναδασωτέον χῶρον τῆς Σκιρίτιδος ἐλλείπουν παντελῶς σχεδὸν αἱ ἀπαραίτητοι εὐπρόσωποι κτιριακαὶ ἐγκαταστάσεις. Εἶναι ὁ πλησιέστερος ἀπὸ τὸ Κέντρον πρῶτος τεχνητὸς Δρυμὸς, ὁ Ἄρκαδικὸς δρυμὸς τῆς Σκιρίτιδος, τὸν ὁποῖον μὲ ὑπερφάνειαν θὰ δύναται νὰ ἐπιδεικνύει ἡ Δασικὴ Ὑπηρεσία εἰς τὰς ξένας Δασικὰς Ἀποστολάς, Φ.Α.Ο. κλπ., αἱ ὁποῖαι θὰ εἶχον τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν, πέραν τῶν λοιπῶν προόδων τῆς Δασικῆς Ὑπηρεσίας, νὰ συναντήσουν εἰς τὰ Ἄρκαδικὰ δάση τὸν τραγύπου Πᾶνα, τὰς Δρυάδας καὶ τὴν κυνηγέτιν Ἀρτέμιδα, ὅπως τοὺς ἐγνώρισαν εἰς τὰ σχολικὰ τῶν βιβλία! Ἄλλως τε καὶ ἡ διαδρομὴ διὰ τοὺς ξένους, ἀπὸ τοῦ Κέντρον μέχρι τῆς Ἄρκαδιαι, μὲ τινὰς ἐνδεχομένως ἐλαφρὰς παρεκκλίσεις, δὲν εἶναι κενὴ τουριστικοῦ ἐνδιαφέροντος. Παλαιὰ Κόρινθος, Μυκῆναι, Τίρυνς, (ἴσως Ναῦπλιον - Παλαμίδι - Επίδαυρος) Ἄρ-

Δρυμὸς τῆς Σκιρίτιδος: Πρόταση τοῦ Προέδρου τῆς Ἐνωσῆς Κερασιωτῶν ΑΝ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ νὰ συνεχισθῆ ἡ ἀναδάσωση γιὰ νὰ ἐνωθῆ ὁ δρυμὸς μὲ τὰ φυσικὰ δάση τοῦ Πάρωνα, τοῦ Ταυγέτου καὶ τοῦ Μαινάλου.

γος, Κεφαλάρι, Τεγέα, Βυτίνα κλπ. Θεωρώ λοιπόν απαραίτητον την εγκατάστασιν εις τὸν περίξ τοῦ φυτωρίου Ἅγιος Παῦλος χώρον, δύο, ἔστω καὶ λυομένων, ἀλλὰ καλαισθητικῶν οἰκημάτων ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἐν ἐφοδιαζόμενον καὶ μὲ ὀλίγα ἀπαραίτητα ἐπιπλα καὶ σκευὴ θὰ χρησιμοποιηθῆ καὶ ὡς ξενών.

8. Σύνταξις νέου προγράμματος καὶ ἐπέκτασις ἀναδασωτέου χώρου καὶ μέχρι 200.000 στρεμ.: Τὸ ἰσχύον πρόγραμμα ἀναδασώσεων 1961 - 1970 καλύπτει συνολικὴν ἀναδασώσιμον ἑκτασιν 38.600 στρεμ. (ἤτοι 52.030 στρέμ. πλὴν 13.430 στρεμ. ἰδιωτικὰ καλλιεργούμενα γεωργικῶς κτήματα), μὲ συνολικὴν ἐγκεκριμένην δαπάνην τῆς δεκαετίας 10.500.000 δρχ. Πόσον μέρος τοῦ προγράμματος ἔχει καλυφθῆ μέχρι σήμερον καὶ μὲ πόσιν δαπάνην δὲν ἔτυχε νὰ γνωρίζω. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γνωρίζω εἶναι ὅτι μέχρι τοῦ ἔτους 1966 ἡ συνολικὴ δαπάνη ἀνήρχετο εἰς 3.255.000 δραχ. Ἐχῶ τὴν γνώμην ὅτι λόγω κτηθείσης πολυτίμου πείρας καὶ ἀποτελεσμάτων, καὶ λόγω ἀνατροπῆς τοῦ ἀρχικοῦ προγράμματος ἐξ αἰτίας ἀπαγορεύσεως δημιουργίας Καστανεώνων (ἑκτασις 15.260 στρ.) παρίσταται ἀνάγκη καταρτισμοῦ ἀπὸ τοῦδε νέου προγράμματος συμπεριλαμβάνοντος τὴν σημερινὴν ἀναδάσωσιν τῶν 38.600 στρ. ὡς πυρῆνα, καὶ γύρω ἐπέκτασιν καὶ μέχρις 200.000 στρεμ. Τὴν ἰδέαν αὐτῆς τῆς ἐπεκτάσεως δὲν τὴν ρίπτω μόνον ἐγώ, τὴν εἶχε ρίψει πρὸ ἐμοῦ ὁ τότε Διευθυντῆς Ὀρεινῆς Ὑδρονομίας κ. Παν. Μαργαρόπουλος, ὁ ὁποῖος εἶχε κάμει καὶ ἀδρομερῆ ἀναγνώρισιν τῆς νέας ἐκτάσεως ἢ μέρους αὐτῆς. Δέον νὰ σημειωθῆ ἐνταῦθα ὅτι ἡ Ἀναδάσωσις τοῦ Ἀρκαδικοῦ αὐτοῦ ὄροπεδίου, συνδετικοῦ κρίκου τῶν ὄροσειρῶν Μαινάλου - Πάρνωνος - Ταυγέτου, ἐνῶ ἐμφανίζει ὅλα τὰ προσόντα δημιουργίας ἀρίστου οἰκονομικοῦ δάσους, ταυτοχρόνως, συνδυάζει καὶ διακανονισμόν τῆς παροχῆς καὶ τῆς χειμαρρικότητος τῆς πρώτης ὑψηλῆς λεκάνης τοῦ ποταμοῦ Εὐρώτα, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν Σκιρίτιδα ἐμφανίζει τὰς πρώτας αὐτοῦ πηγὰς.

β. ΝΑ ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΣΤΕΙ Η ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΑΣΩΣΗΣ ΜΕ ΚΑΣΤΑΝΙΕΣ ΛΟΓΩ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΗΛΙΟΥ ΤΗΣ ΝΟΣΟΥ ΕΝΔΟΤΙΑ¹

Ἀρχικῶς ἡ συνταχθεῖσα μελέτη ἀναδασώσεως τοῦ χώρου τῆς ἀρχαίας Σκιρίτιδος, διὰ τὴν δεκαετίαν 1961 - 1970, ὑπὸ τῶν τριῶν δασολόγων Πανέτσου, Ἐλευθερίου καὶ Παπούλια, καθώριζε τὸν χώρον τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ καταλάβει ἕκαστον δασοπονικὸν εἶδος, ὡς κάτωθι: 15.260 στρέμματα ἐπρόκειτο νὰ καταλάβει ἡ Καστανέα, 19.190 στρέμ. ἡ Μαύρη πεύκη, 4.150 στρ.

1. Εἶναι τὸ καίμενο τοῦ ὑπ' ἀριθ. 52 ἀπὸ 13-3-1970 ἐγγράφου τῆς Ἐνώσεως Κερασιωτῶν ποῦ ἐστάλη στὸ Ὑπουργ. Γεωργίας, ἐκοινοποιήθη δὲ καὶ στὶς Δασικὰς Ὑπηρεσίας τοῦ Νομοῦ Ἀρκαδίας.

αἱ φυλλοβόλοι δρῦς καὶ ἀνάλογος ἀριθμὸς Καρυδεῶν καὶ Λεπτοκαρυῶν θὰ κατελάμβανε τὰ ρεῦματα καὶ ἄλλους καταλλήλους χώρους.

Ἡ διὰ Καστανέας ἀναδάσωσις τῶν καλυτέρων τμημάτων τοῦ χώρου καὶ ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Κράτους πρὸς τοὺς κατοίκους, ὅτι μετὰ τὴν πλήρη ἀναδάσωσιν, ἐν τμήμα τοῦ Καστανεῶνος, θὰ παρεχωρεῖτο εἰς τοὺς περιοίκους διὰ ἐνίσχυσιν τοῦ πτωχοτάτου γεωργικοῦ εἰσοδήματός των, πρὸς ἀναστολὴν τῆς ἐρημώσεως τῆς ὑπαίθρου, ἦτο καὶ σκόπιμος καὶ ἀποτελεσματικὴ. Ἴσως εἶναι ἡ μοναδικὴ περίπτωση, καθ' ἣν ἡ Δασικὴ Ὑπηρεσία δὲν ἀντιμετώπισε γνωστὰς κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς ἀντιδράσεις, προκειμένου νὰ ἐκτελέσει ἔργα βελτιωτικὰ ἐπὶ δημοσίων μὲν ἐκτάσεων, ἐφ' ὧν ὅμως αἱ Κοινοτήτες ἐπέκτηντο ἐμπράγματα δικαιώματα, βοσκῆς, ξυλεύσεως κλπ.

Ὅπως ὅμως παραδόξως καὶ λιαν αἰφνιδιαστικῶς, ἡ Δασικὴ Ὑπηρεσία, ἀπὸ τὰ πρῶτα αὐτῆς βήματα ἐπὶ τοῦ ἀναδασωτέου χώρου, διέταξε τὴν ἀνακοπὴν τῆς διὰ καστάνων φυτείας, ἐπὶ τῷ λόγῳ, καθ' ἃ ἐλέχθη, ὅτι τὸ Ἰνστιτοῦτον Δασικῶν Ἐρευνῶν ἀνεκάλυψε ἐπὶ τινῶν Καστανεοδένδρων τοῦ ὄρους Πηλίου τὸν μύκητα *Endothia Parasitica*. Ἐκτοτε δὲν ἐδόθη συνέχεια, οὔτε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτοῦτον, οὔτε ἀπὸ τὴν Δασικὴν Ὑπηρεσίαν, οἱ δὲ περίοικοι ἔμειναν μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πικρίαν. Ὅμως αὐτὸ δὲν ἦτο λύσις. Τὸ Ἰνστιτοῦτον δὲν εἶναι ὄργανον ἐκδόσεως Ἀστυνομικῶν διατάξεων. Ἡ ἔπρεπε νὰ εὕρει τὴν θεραπείαν, ἢ ἔπρεπε νὰ δώσει τὴν ἀντισταθμικὴν λύσιν δι' ἄλλου ὁμοτίμου δασοπονικοῦ εἶδους. Ἀλλῶς τε τὸ Πήλιον εὐρίσκεται τόσον μακρὰν τοῦ ἀπομεμονωμένου Μοριά, ὥστε οἱ φόβοι τοῦ Ἰνστιτοῦτου νὰ ἀποκτοῦν μᾶλλον θεωρητικὴν ἀξίαν. Δεκάδες ἔτῳ ἔχουν παρέλθει ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς φυλλοξήρας τῶν ἀμπέλων εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅμως, καίτοι ἡ ἀμπελος εἶναι διάσπαρτος καὶ εἰς τὰ μικρότερα διαμερίσματα τῆς χώρας, ἐν τούτοις πολλαὶ περιφέρειαι κατεχόμεναι ὑπὸ ἐγχωρίων ἀμπελώνων, μένουσιν ἀκόμη τελείως ἀπρόσβλητοι. Θὰ πρέπει λοιπὸν νὰ ἐπανεξετασθῆ τὸ ἐν λόγω θέμα μετὰ μεγαλυτέρας προσοχῆς καὶ διὰ τὸν πρόσθετον λόγον τῆς δημιουργίας ἀντιπυρικών νησίδων καὶ λωρίδων, εἰς ἕνα συμπαγὲς καὶ μονοκόμματον δάσος Μαύρης πεύκης, τὸ ὁποῖον ἐντὸς ὀλίγων ὥρων εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ παρανάλωμα τοῦ πυρός.

Πέραν τῶν ὡς ἄνω ἀπόψεών μας ἐπανερχόμεθα καὶ εἰς ἄλλας παλαιότερας μας τοιαύτας, διατυπωθείσας εἰς τὸ ἀπὸ 22 Νοεμβρίου 1968 ἐγγράφον τῆς Ἐνώσεώς μας, τὰς ὁποίας καὶ ἡ Δασικὴ Ὑπηρεσία εἶχεν παραδεχθῆ ὡς ὀρθὰς, τινὲς τῶν ὁποίων εὐρίσκονται ἀκόμη εἰς κατάστασιν ἀναμονῆς, ὅπως π.χ. ἡ αἰσθητικὴ διαμόρφωσις τοῦ φυτωρίου τοῦ Ἁγίου Παύλου, ἡ ἐπέκτασις αὐτοῦ, ἡ βελτίωσις καὶ ἐπαύξησις τῶν κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων, τὸ δίκτυον ἀντιπυρικών ζωνῶν πρὸς μείωσιν τοῦ κινδύνου τῶν πυρκαϊῶν καὶ πρὸ παντός ἡ εὐρεία εἰσαγωγή τῆς ἐλάτης, ἰδίᾳ εἰς τὰ ὑψηλότερα σημεῖα, τὰς βορεινὰς ἐκθέσεις καὶ τὰ θαμνόφυτα τμήματα τοῦ πρὸς ἀναδάσω-

σιν χώρου, ἐφ' ὅσον ἔχει πλέον διαπιστωθῆ ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ σκιανθεκτικοῦ αὐτοῦ καὶ βραδυαξοῦς κατὰ τὴν νηπιακὴν τοῦ ἡλικίαν Δασοπονικοῦ εἶδους, εἶναι ἐκ τῶν προτέρων ἐξησφαλισμένη. Φυσικὰ θὰ χρειαστῆ καὶ ἀνάλογον φυτώριον εἰς τὴν περιοχὴν πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν καταλλήλων ἐλατοφυταρίων, ἐφ' ὅσον ἤθελεν ἀποδειχθῆ ὅτι ἡ ἀπ' εὐθείας δοκιμαστικὴ σπορὰ ἤθελεν ἀποτύχει.

Ἡ νέα παράκλησις τῆς Ἐνώσεως τῶν Κερασιωτῶν καὶ τῶν ἄλλων τριῶν Συλλόγων, μεθ' ὧν ἡ Ἐνωσίς μας συνεργάζεται, εἶναι νὰ διαταχθῆ ἡ ἀναθεώρησις τοῦ ἤδη λήξαντος δεκαετοῦς (1961 - 70) σχεδίου ἀναδασώσεων, παρ' ἐμπείρου δασοτέχνου, καὶ ἡ ἐπέκτασις τοῦ νέου αὐτοῦ σχεδίου ἐφ' ὅλοκλήρου τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄροπεδίου τῆς Σκιρίτιδος, ὡς τοῦτο ἐνδεικτικῶς ἔχει σημειωθῆ ἐπὶ τοῦ προσηρτημένου χάρτου, δεδομένου ὅτι ὁλόκληρος ὁ χώρος τοῦ ὄροπεδίου ἐμπίπτει εἰς τὴν διάπλασιν τῶν δασοπονικῶν εἰδῶν Μαύρης πεύκης, Καστανέας καὶ Ἐλάτης. Μὲ τὴν τεχνητὴν δασοκάλυψιν τοῦ γυμνοῦ σήμερον Ἀρκαδικοῦ ὄροπεδίου ὁλοκλήρου τῆς Σκιρίτιδος, ἡ Δασικὴ Ὑπηρεσία θὰ ἐπιτύχει τὴν σύνδεσιν τῶν γύρω ὀφισταμένων αὐτοφυῶν δασῶν Πάρνωνος, Ταυγέτου καὶ Μαινάλου, πρὸς μεγίστην χαρὰν καὶ ἱκανοποίησιν τόσον τῆς Δασικῆς Ὑπηρεσίας, ὅσον καὶ τῶν ἐπερχομένων Ἑλληνικῶν γενεῶν.¹

γ. ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΛΗΨΕΙΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΟΥ ΔΡΥΜΟΥ²

Ἐπανέρχομαι ὑπὸ τὴν διπλὴν μου ἰδιότητα καὶ ὡς Δασολόγος τοῦ ὁποίου τὸ ἐνδιαφέρον, ὡς γνωστὸν, οὐδέποτε ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν δάσος, ἀλλὰ καὶ ὡς Πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως Κερασιωτῶν, ἐνδιαφερόμενος

1. Ἡ σχετικὴ ἀπάντησις τοῦ Ὑπουργ. Γεωργίας ἀριθ. 535.479 ἀπὸ 30-3-1970 ἔχει ὡς ἐξῆς: Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὑπερθεν ὑμετέρου ἐγγράφου, ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσωμεν ὑμῖν ὅτι: 1. Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἔχει ἀποφασισθῆ ἡ ἀναθεώρησις καὶ ἐπέκτασις τῆς ληγοῦσης εἰς τὸ τέλος τοῦ ἀρξαμένου ἔτους μελέτης ἀναδασώσεως περιοχῆς Βλαχοκερασιῶς κ.λ.π. Ἡ ἀνάθεσις τῆς μελέτης εἰς ἐμπειρὸν Δασολόγον καὶ ἡ ἐπέκτασις πρὸς μελέτην, προσκροῦν εἰς δυσχέρειαν πιστώσεων. Ἐπιζόμεν ὅτι συντόμως θὰ ὑπερνικηθῆ ἡ δυσχέρεια αὕτη. 2. Ὁ Συντάκτης τῆς νέας μελέτης θὰ ἐρευνήσῃ καὶ μελετήσῃ πάντα τὰ θιγόμενα εἰς τὸ ὑμέτερον ἔγγραφον θέματα καὶ ἡ Διοίκησις θ' ἀποφασίσῃ κατὰ τὴν ἔγκρισιν τῆς μελέτης ταύτης, ἐξετάζουσα ἀπὸ πάσης πλευρᾶς πᾶσαν πρότασιν τοῦ Συντάκτου, ὥστε νὰ δοθῆ ἡ ἐνδεδειγμένη κατεύθυνσις. (Γενικὸς Διευθυντῆς δασῶν-Σκαλιστᾶς).

2. Τὸ ἐν λόγω ἔγγραφον με ἀριθ. 87/ἀπὸ 5-12-1971 συντάγη καὶ ὑπεγράφη ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενον — ὡς Δασολόγον καὶ Πρόεδρον τῆς Ε.Κ. καὶ ἐστάλη στὸ Ὑπουργ. Γεωργίας — Γεν. Διευθ. δασῶν, σὰν συνέχεια καὶ ὑπόμνησις προηγουμένων ἐγγράφων, ἐκνοποιοῦνθαι δὲ καὶ στὰ ἄλλα τρία συνεργαζόμενα Σωματεία.

ἀμέσως διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἀναδασώσεων εἰς τὸν χώρον τῆς ἀρχαίας Ἀρκαδικῆς Σκιρίτιδος. Θέλω λοιπὸν νὰ ἐπαναφέρω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν μερικὰ ἐκκρεμοῦνται ἐκεῖ θέματα καὶ νὰ προσθέσω ἴσως καὶ τινα νέα, τῶν ὁποίων γνῶσιν ἔλαβον κατὰ τὰς συχνὰς μου ἐκεῖσε μεταβάσεις:

1. **Καστανέα:** Ὁ τελευταῖος, ὡς γνωστὸν, σάλος, ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Σκιρίτιδος ἐδημιουργήθη λόγῳ τῆς ἀναστολῆς δημιουργίας καστανέων ἐξ αἰτίας πιθανολογουμένου φόβου ἐμφανίσεως τῆς φυτονόσου Ἐνδότια. Ὁ φόβος αὐτὸς δὲν νομίζω ὅτι θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ συνεχισθῆ. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ δημιουργία Καστανέων, σύμφωνα καὶ μὲ τὴν ἐγκεκριμένην μελέτην εἶναι τρόπον τινὰ ὑπόσχεσις ἀνηλημμένη πρὸς τοὺς περιοίκους, συμφέρει ἀπὸ πάσης πλευρᾶς νὰ ὑπάρξουν οἰκονομικὰ κίνητρα διὰ τὴν ἀνάσχεσιν τῆς φυγῆς τῶν κατοίκων. Πέραν αὐτοῦ διὰ τῆς δημιουργίας ἀμιγροῦς δάσους Μαύρης πεύκης ἐνισχύομεν μεγάλως τὸν κίνδυνον τῆς πυρκαϊᾶς. Νομίζω λοιπὸν ὅτι εἶναι καιρὸς νὰ συνεχισθῆ ἡ διακοπεῖσα σπορὰ καστάνων, ἐντὸς τῆς προσεχοῦς ἀνοίξεως, ἐπὶ ἐκτάσεως διὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦλάχιστον 50-100 ἔκταριων. Ἐπὶ τούτοις θὰ πρέπει τὸ ταχύτερον καὶ εἰ δυνατόν τηλεγραφικῶς νὰ διαταχθῆ τὸ Δασαρχεῖον Μαντινείας νὰ προβῆ εἰς ἔγκαιρον προμήθειαν καὶ ἐνστρωμάτωσιν ἀναλόγου ποσότητος καστάνων, ἐγχαυρίου παραγωγῆς, πρὶν ταῦτα διοχετευθοῦν εἰς τὴν ἀγοράν.

2. **Καρυδιές:** Θὰ ἦτο σκόπιμον διὰ τοὺς γνωστοὺς λόγους καὶ διὰ νὰ φανεῖ ἐντονώτερον τὸ Κρατικὸν ἐνδιαφέρον πρὸς τοὺς περιοίκους, μέχρι τέλους προσεχοῦς Φεβρουαρίου, νὰ μεταφερθοῦν ἀπὸ δασικὰ φυτῶρια εἰς ἃ καλλιεργεῖται ἡ Καρυδέα, τοῦλάχιστον ποσὸν 5.000 φυτῶν, τὰ ὁποῖα νὰ διανεμηθοῦν δωρεὰν εἰς τοὺς κατοίκους. Πληροφορίαι ὑπάρχουν, ὅτι ἐφέτος παρατηρεῖται μεγάλη ζήτησις φυτῶν καρυδέας ἀπὸ τοὺς γύρω κατοίκους, ἀλλὰ οὔτε καὶ πρὸς ἀγοράν προσφέρονται.

3. **Φουντουκιές:** Ἐνθυμοῦμαι ὅτι πρὸ πενταετίας ἡ Διεύθ. Δασοτεχν. Ἔργων Πελοποννήσου, εἶχε προμηθευθῆ ἐκ Μακεδονίας 10.000 ἔρριζα φυτὰ παραφυάδων φουντουκιῶν, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ «μάννες» πρὸς περαιτέρω διάδοσιν τοῦ εἶδους. Νομίζω ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἐρευνηθῆ ποῖα ὑπῆρξαν τὰ ἀποτελέσματα, διὰ νὰ διαφωτισθοῦν καὶ οἱ γύρω κάτοικοι, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν νὰ καλλιεργήσουν τὸ εἶδος αὐτό.

4. **Σπορὰ βαλάνων:** Ἡ ἐγκεκριμένη μελέτη προβλέπει τὴν ἀναδάσωσιν 415 ἔκταριων διὰ σπορᾶς βαλάνων πρὸς δημιουργίαν δρυοδάσους ἐκ φυλλοβόλων δρυῶν. Ἐλαβε χώραν ἡ σπορὰ αὕτη καὶ ποῖα ὑπῆρξαν τὰ ἀποτελέσματα;

5. **Ἐλάτη:** Ἡ δασολογικὴ μου ἄποψις εἶναι νὰ εὐρυνθῆ εἰς τὴν πατρίδα μας διὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους λόγους ἡ ζώνη τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλάτης. Θὰ ἐνόμιζα λοιπὸν, ὡς καὶ ἄλλοτε ἔχω ἀναφέρει, ὅτι καὶ εἰς τὸν χώρον τῆς Σκιρίτιδος θὰ ἔπρεπε ἡ σκέψη αὕτη νὰ ὑλοποιηθῆ εὐρύτερον. Ἡ ἐλάτη ἢ

Κεφαλληνιακή είναι είδος σκιανθεκτικόν, ἀφοῦ εἰς Βυτίαν παρατηρεῖται ἀναγέννησις διὰ πλαγιοσπορᾶς καὶ ἐπὶ ἐγκαταλελειμμένων τελείως ἀκαλύπτων ἀγρῶν, μεγέθους πέντε καὶ δέκα στρεμμάτων. Ἐκτάσεις εἰς Σκιρίτιδα ὑψομέτρου ἀνωτέρου τῶν 750 μ. ἰδίᾳ δὲ βορεινῶν ἐκθέσεων, θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ ἀναδασοῦνται μόνον με ἐλάτην. Ἡ δενδρώδης ἐκεῖ Ἑρείκη δύναται νὰ χρησιμοποιηθῆ ὡς προδάσος. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν θὰ πρέπει νὰ δημιουργηθῆ εἰς τὴν περιοχὴν τὸ ἀπαραίτητον φυτώριον ἐλάτης. Ἡ περιοχὴ προσφέρεται ἐπὶ τούτοις καὶ τὰ μηχανικὰ μέσα εἶναι ἄφθονα.

6. **Πυρκαϊαί:** Ὁ κίνδυνος τῶν πυρκαϊῶν τοῦ ἀμιγυοῦς πλέον ἐκ Μαύρης πεύκης δάσους, μετὰ τὴν ἀπουσίαν ἐνδιαμέσων συστάδων Καστανέας, ὡς προέβλεπεν ἡ μελέτη, εἶναι ἄμεσος. Νομίζομεν ὅτι ἐντὸς τῆς προεχοῦς ἀνοίξεως (1972) εἶναι ἐπ'ἀνάγκης νὰ διαμορφωθῆ τὸ ταχύτερον πλήρες δίκτυον ἀντιπυρικών λωρίδων, τὸ ὁποῖον θὰ συμπίπτει κατὰ τὸ δυνατόν καὶ μετὰ τὸ δίκτυον τῶν δασοδρόμων. Τὸ καλὸν ἔδαφος διευκολύνει τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν. Εἰς ἔμπειρος δασολόγος θὰ ἦτο εὐκόλον νὰ ἐπισημάνει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὸ δίκτυον καὶ νὰ ἀρχίσει ἀμέσως ἡ ἐκτέλεσις, ἐπεκτεινομένη καὶ περιφερικῶς ἐπὶ τῆς ὅλης ἀναδασωτικῆς ἐκτάσεως τόσον διὰ τὸν κίνδυνον τῆς πυρκαϊᾶς ἔξωθεν, ὅσον καὶ διὰ τὴν μόνιμον διασφάλισιν τῶν συνόρων τῆς ἐκτάσεως. Ὁ κίνδυνος τῆς πυρκαϊᾶς εἶναι ἀκόμη σοβαρότερος εἰς τὴν ἔκτασιν καὶ λόγῳ τῆς λίαν εὐφλέκτου ὑπορόφου βλαστήσεως τῆς ἐρείκης καὶ τῶν ἀφανῶν.

7. **Κάμπη:** Δὲν γνωρίζομεν τί μέτρα καταπολεμήσεως ἐλήφθησαν ἐσχάτως. Ὅμως ἡ ὄψις τοῦ νεαροῦ δάσους τῆς πεύκης κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἀνοιξιν, ἦτο ἀπογοητευτικὴ. Τὰ νεαρὰ δενδρύλλια παρουσίαζαν ὄψιν προσφάτου πυρκαϊᾶς με ὑπολείμματα κορμίδια πεύκης ἄνευ βελονῶν!

8. **Ἀραιώσεις νεοφύτων καὶ φυτῶν παλαιᾶς ἀναδασώσεως:** Ὅπως παρητήρησα τὰ ἐκ σπορᾶς προερχόμενα φυτάρια παραμένουν εἰς πολλὰς θέσεις σύμπυκνα εἰς βάρος τῆς ἀύξητικότητος ἀλλὰ καὶ τῆς λοιπῆς ἀναπτύξεως. Μία μελετημένη ἀραίωσις ὑπὸ ἄμεσον παρακολούθησιν τεχνικοῦ ὄργανου, θὰ ἦτο ἀπαραίτητον νὰ γίνῃ τὸ ταχύτερον. Παρομοίᾳ ἀραίωσις θὰ ἔπρεπε νὰ λάβῃ χώραν καὶ εἰς τὴν παλαιὰν ἀναδάσωσιν τῆς Τραχείας πεύκης, τὸ δὲ ἀπολήψιμον ὕλικὸν νὰ διαμοιρασθῆ στοὺς κατοίκους τῆς οἰκείας περιοχῆς δωρεάν.

9. **Ψευδακακία:** Φράκτης ἐκ φυτῶν ψευδακακίας θὰ ἔπρεπε νὰ δημιουργηθῆ καὶ εἰς τὰ κράσπεδα τῆς πολυσυχνάστου ὁδοῦ Βλαχοκερασιᾶς-Κολλινῶν-Καλτεζῶν.

10. **Κτίρια:** Ἡ ἀνάγκη ὑπάρξεως ἐνὸς ἢ δύο ἐπιπλωμένων δωματίων εἰς τὸν χώρον τοῦ Δασικοῦ φυτωρίου διὰ παραμονὴν καὶ διανυκτέρευσιν τοῦ τεχνικοῦ προσωπικοῦ, Δασάρχου καὶ Δασοκόμου, δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται περιττὴ πολυτέλεια. Σήμερον ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Δασάρχου εἰς τὴν ἀναδασω-

τέαν περιοχὴν ἰσοδυναμεῖ με ἀστραπιαίαν ἐπίσκεψιν τοῦλάχιστον Ὑφυπουργοῦ.

11. **Μόνιμος ἐργάτης εἰς τὸ φυτώριον:** Ἡ πρόσληψις καταλλήλου μόνιμου ἐργάτου καὶ ἡ ἐγκατάστασις τούτου εἰς τὸν χώρον τοῦ Δασικοῦ φυτωρίου «Ἅγιος Παῦλος» πολλαχῶς θὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰς ἐργασίας φυτωρίου, ἀναδασώσεων, ἀραιώσεων κλπ., ἀκόμη δὲ καὶ τὴν συνεχῆ ἐνημέρωσιν τῆς Ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν ἐκεῖ συμβαινόντων.

12. **Διοικητικαὶ ἀποβολαί:** Νομίζομεν ὅτι ἡ ἐγκριτικὴ διαταγὴ τῆς μελέτης, ρυθμίζει καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπιλύσεως τοῦ θέματος τῶν παρανόμων καταλήψεων ἐντὸς τῆς ἀναδασωτικῆς ἐκτάσεως, περιπτώσις ἡ ὁποία δημιουργεῖ καὶ τὰ ἀτελεῦτητα παράπονα τῶν περιοίκων. Κάποτε θὰ ἔπρεπε τὸ ταχύτερον νὰ ρυθμισθῆ καὶ τὸ θέμα αὐτό, διὰ νὰ παύσουν πλέον οἱ θιγόμενοι νὰ θορυβοῦν καὶ νὰ ἐνοχλοῦν τὴν Ὑπηρεσίαν.

Τὰ περισσότερα βεβαίως τῶν ὡς ἄνω ἀναφερομένων σημείων τυγχάνουν γνωστὰ καὶ εἰς τὸ Σ/τὸν Ὑπουργεῖον, ὅμως ἡ μὴ εἰσέτι οὐσιαστικοποίησις των, ἡ ἢ μὴ ἔγκαιρος ἐνημέρωσις τοῦ Ὑπουργείου ἐπὶ τινων γεγονότων, εἶναι δυνατόν νὰ ἐμφανίσουν δυσάρεστα ἀποτελέσματα. Διὰ τοῦτο κρίνομεν σκόπιμον, ἐὰν ἐπὶ τούτοις ἤθελε συμφωνήσῃ καὶ ἡ Κεντρικὴ Δασικὴ Ὑπηρεσία, νὰ διαταχθῆ ἔμπειρος περὶ τὰ ἀναδασωτικὰ ἀνώτερος δασικὸς ὑπάλληλος — Ἐπιθεωρητῆς ἢ ἄλλος — νὰ ἐνεργήσῃ ἔλεγχον ἐπιτόπιον ἐπὶ τῆς οὐσίας. Ἐφαρμόζεται ἡ μελέτη ἡ ὄχι καὶ ποῖα τὰ ἀποτελέσματα ἐφαρμογῆς τῆς ἐπὶ μίαν δωδεκαετίαν μέχρι σήμερον;

I. ΥΠΟΝΟΜΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΚΟΜΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΔΡΥΜΟΥ

Ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ φυλὴ δὲν ἔλειψαν ποτὲ δυστυχῶς οἱ ἀρνητὲς κάθε προόδου. Θὰ βρεθῆ πάντοτε κάποιος Ἡρόστρατος νὰ ὑπονομεύσῃ καὶ νὰ ἐκδικηθῆ ἓνα δημιουργικὸ ἔργο, ποῦ ὁ ἴδιος εἶναι ἀνίκανος νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ. Ἡ ἀναδάσωση τῆς Σκιρίτιδος συνέπεσε μετὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Δικτατορίας, ἐποχὴ εὐθικτη, κινδυνώδης, καὶ παρανοϊκῆ, ποῦ ἦταν εὐκόλο νὰ κριθῆ καὶ ἐκτὸς λογικῆς. Ἦταν ἀρκετὴ, μὰ ἐγκληματικὴ εἰσήγησις ἐνὸς κάποιου παρανοϊκοῦ καὶ διεφθαρμένου, γιὰ νὰ πείσῃ τὸν κινητὸν Ἡγήτορα τῆς Ἑλλάδος τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν, νὰ ἐκδόσῃ ἄμεση ἀπόφασις καὶ νὰ ἀνατρέψῃ ἓνα γερὰ θεμελιωμένο ἔργο, ποῦ ἀπέβλεπε στὴν πρόοδο, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν οἰκονομίαν τοῦ τόπου καὶ τοῦ λαοῦ. Ὑπῆρξαν ἄνθρωποι, Κοινοτικὰ Συμβούλια, Τύπος, Δημόσιες Ὑπηρεσίες, ποῦ εἶτε ἀπὸ ἄ-

γνοιαν, ἀφέλειαν ἢ καὶ ἐπιπολαιότητα, ἐπίστεψαν ὅτι ἦταν δυνατόν, στὸ γυμνὸ καὶ νεροφαγωμένο ἔδαφος τῆς Σκιρίτιδος καὶ σὲ ὑψόμετρο 600-1150 μέτρα, νὰ εὐδοκιμήσουν ἐληές, μηλιές, ἀμπέλια καὶ κηπευτικά εἶδη, χωρὶς νερό, σὲ ἐποχὴ μάλιστα ποὺ καὶ ὑπάρχουσες καλλιέργειες σὲ πολὺ γονιμότερα ἐδάφη καὶ στοὺς κήπους ἀκόμη τῶν κατοίκων, ἐγκαταλείπονται καὶ ἀχρηστεύονται ἐξ αἰτίας τῆς φυγῆς.

Ἐνα τέτοιο περιστατικὸ παρουσιάστηκε καὶ στὸ δρυμὸ τῆς Σκιρίτιδος καὶ σὲ τέτοιο μάλιστα βαθμὸ ποὺ καὶ ὁ ἀρμόδιος Ἐπαρχιακὸς Γεωπόνος ἔλαβε ἐνεργὸ μέρος καὶ ἐπεισθὴ νὰ συντάξει ἐκθεση υἱοθετώντας ἀνεδαφικές, νεφελώδεις καὶ παρανοϊκὲς σκέψεις, ἐνῶ ὁ ἴδιος κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ δρυμοῦ συνεόρταζε μετὰ τῶν ἰδρυτῶν! Στὴν ἐγκληματικὴ αὐτὴ ἐνέργεια, τόσον ὁ Διευθυντὴς δασῶν κ. Περ. Οἰκονόμου, ὅσον καὶ ἡ Ἐνωσὴ Κερασιωτῶν μαζὶ μετὰ ἄλλα συνεργαζόμενα Σωματεῖα ἀντέδρασαν ἐντονα καὶ λογικά, ὥστε ἡ σκανδαλώδης ἐνέργεια νὰ πέσει στὸ κενόν. Χάριν τῆς Ἱστορίας καταχωρῶ τὸ κείμενο τοῦ ὑπομνήματος ποὺ στείλαμε στὰ ἀρμόδια Ὑπουργεῖα, στὴ Νομαρχία καὶ στὴ Διεύθυνση Γεωργίας Ἀρκαδίας ἔχον οὕτω:

«Ἐκυκλοφόρησε ἐκθεσις τοῦ Ἐπαρχιακοῦ γεωπόνου τῆς Διευθ. Γεωργίας Νομοῦ Ἀρκαδίας κ. Κ., τὸ περιεχόμενον τῆς ὁποίας ἀπορρίπτομεν, ὡς ὑποβουλιμαῖον, ἀνεδαφικὸν καὶ παλίμβουλον, ἐφ' ὅσον μάλιστα ὁ κ. Γεωπόνος παρέστη κατὰ τὰ πρὸ δετίας γενόμενα ἐγκαίνια ἰδρύσεως τοῦ δρυμοῦ, χωρὶς τότε νὰ διατυπώσει κανὲν ἀρνητικὸν στοιχεῖον ἐξ ὧν σήμερα ἀνευρίσκει!

1. **Ἐλαία βρώσιμος:** Εἰς τὴν ταξινομήσιν τῶν ἐν Ἑλλάδι φυτογεωγραφικῶν ζωνῶν, ἡ ἀποδοτικὴ καλλιέργεια τῆς ἐλαίας δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑπερβῇ εἰς μὲν τὰ ἥπια Νησιωτικὰ κλίματα τὸ ὑψόμετρον τῶν 600 μ. εἰς δὲ τὰ Μεσογειακά, ὡς εἶναι ἡ ὑπ' ὄψιν ἔκτασις, κατέχουσα τὸν ὀμφαλὸν τῆς Πελοποννήσου, τὰ 500 μ. Ὑπέρβασις τῆς ὀριακῆς αὐτῆς γραμμῆς ἰσοδυναμεῖ με μείωσιν τῆς παραγωγικότητος τοῦ δένδρου καὶ κατὰ συνέπειαν ἀντιοικονομικὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἐδάφους. Εἰς τὴν ἐγκεκριμένην ὑπὸ τοῦ Ὑπουργ. Γεωργίας μελέτην, ἐντὸς τοῦ χώρου τῶν ἀναδασώσεων τοιαῦται ἐκτάσεις δυνάμεναι νὰ ἀποδοθοῦν εἰς ἀποδοτικὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας δὲν ὑπάρχουν, διότι ἡ ἀναδάσωσις κινεῖται μεταξὺ κατωτάτου ὀρίου 600 μ. καὶ ἀνωτάτου (Ἅγιος Χριστόφορος) 1119 μ.

2. **Μηλιὰ Πιλαφᾶ:** Εἶναι ἡ γνωστὴ Μηλιὰ «Ντελίτσιους-Πιλαφᾶ-Τριπόλεως», ἡ ὁποία ὡς ποικιλία ἐδημιουργήθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν Κοινότητα Κερασέας. Ἡ μηλιὰ αὐτὴ καλλιεργεῖται τόσον ἐντὸς τῆς ἀναδασωτέας ἐκτάσεως, ὅσον κυρίως ἐντὸς τῶν κήπων, τῶν ἀδῶν, καὶ τῶν πλησίον τῶν συνοικισμῶν κειμένων ἀγρῶν. Ἄλλ' ὡς γνωστὸν καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ δένδρου αὐτοῦ ἤρχισε νὰ ἐγκαταλείπεται λόγῳ τῶν προσφερομένων παρὰ τοῦ ἐμ-

πορίου μικρῶν τιμῶν, 2-3 δρχ. κατὰ χιλιόγρ., τιμὴ ἡ ὁποία εὐρίσκεται κάτω τοῦ ὀρίου τῶν δαπανῶν καὶ τοῦ μόχθου τοῦ ἀγρότου.

3. **Καρυδιές εἰς τὰς χαραδρώσεις:** Ὡς γνωρίζομεν καλῶς, πέραν τῶν δεκάδων χιλιάδων καρυδιῶν, τὰς ὁποίας ἐφύτευσεν καὶ φυτεῖται ἡ Δασικὴ Ὑπηρεσία εἰς τὰ ρεῦματα καὶ τὰς χαραδρώσεις τῆς ἀναδασωτέας ἐκτάσεως, ἔχει διανείμει δωρεὰν εἰς τοὺς περιοίκους ἄλλα 19.000 φυτῶν καρυδιάς. Ἐπίσης γνωρίζομεν ὅτι πρὸ πενταετίας ἡ Δασικὴ Ὑπηρεσία ἐπρομηθεύθη ἐκ Μακεδονίας 10.000 ἔρριζα φυτὰ παραφυάδων φουντουκιάς, τὰ ὁποῖα ὁμως λόγῳ δυσμενῶν κλιματοεδαφικῶν συνθηκῶν δὲν ἀπέδωκαν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα.

4. **Καστανιές:** Ἀρχικὴ παράκλησις τῶν τεσσάρων Σωματείων εἰς τὸ Ὑπουργ. Γεωργίας κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς μελέτης ἦτο ἡ ἀναδάσωσις εἰς τὸν χῶρον τῆς Σκιρίτιδος νὰ λάβει χώραν, εἰ δυνατόν, κατὰ πρῶτον λόγον μετὰ καρποφόρα φυτὰ ταχείας ἀναπτύξεως, καὶ κατὰ δεύτερον μετὰ δασικά. Ἡ σκέψις μας ἐστρέφετο πάντοτε εἰς τὴν αὔξησιν πρωτίστως τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος τῶν συγχωριανῶν μας. Καὶ πράγματι εἰς τὴν ἐγκριθεῖσαν παρὰ τοῦ Ὑπουργ. μελέτην, καθωρίσθη τὸ ἥμισυ περίπου τῆς ὑπὸ ἀναδάσωσιν ἐκτάσεως, ἦτοι 15.260 στρέμ. πρὸς δημιουργίαν καστανεῶνων ἐξ ἧς τὰ 8.000 στρέμ. ἐπὶ τῶν καλυτέρων καὶ γονιμωτέρων ἐδαφῶν προωρίζοντο διὰ δημιουργίαν καρποφόρων δένδρων-βρωσίμων καρπῶν καὶ φυσικὰ πρὸς διανομὴν ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ εἰς τοὺς περιοίκους. Δυστυχῶς ἡ ὑπὸ ἐπιδημικὴν μορφήν ἐμφανισθεῖσα ἐν Εὐρώπῃ καὶ εἰς τὸ Πήλιον ἐξοντωτικὴ φυτοπόσος Ἐνδότια, κατέστησε προσωρινῶς τὰς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργ. διστακτικὰς διὰ τὴν περαιτέρω προώθησιν τῆς καλλιεργείας τῆς κασταneas. Οὐχ ἦττον γίνονται μεγάλαι προσπάθειαι ἀντιμετωπίσεως τοῦ θέματος, ἡ ἀντικατάστασις τοῦ εἶδους δι' ἄλλου πλέον ἀνθεκτικοῦ τοιοῦτου.

5) **Ἀμπελος:** Δυστυχῶς καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου ἐγκαταλείπεται. Ἀναφέρομεν ἕνα μόνον γεγονός. Εἰς τὴν ἀγροτικὴν περιοχὴν τῆς Κοινότητος Κερασέας πρὸ 30ετίας ἐκαλλιεργοῦντο ἀμπελώνες ἐπὶ ἐκτάσεως 1.000 στρέμ. καὶ ἀποδόσεως γλεύκου 500.000 χιλιόγρ. Σήμερον ἡ καλλιέργεια ἀμπελώνων εἰς τὴν κοινότητα αὐτὴν περιορίσθη εἰς 70 στρέμ. μετὰ ἀπόδοσι γλεύκου 10.000 χιλιόγρ. Καὶ ἀφοῦ λοιπὸν ἔτοιμοι καὶ ἀριστοὶ ἀμπελώνες ἐγκαταλείπονται τολμηρὸν εἶναι νὰ πιστεύσει κανεὶς ὅτι θὰ ὑπάρξει περὶ πτωσις καλλιεργείας νέων ἀμπελώνων μετὰ σχεδὸν ἀνύπαρκτον ἐνεργὸν ἐργατικὸν προσωπικόν. Τοῦτο καταδηλοῦται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐντὸς μὲν τῆς ἀναδασωτέας ἐκτάσεως τὰ τελευταῖα ἔτη ἔχουν ἐγκαταλειφθῆ ἀκαλλιέργητοι ἀγροὶ καὶ ἀμπελώνες περὶ τὰ 1500 στρέμ. ἐκτὸς δὲ αὐτῶν εἰς τὰς ὑπολοίπους Κοινοτικὰς ἐκτάσεις τῶν 90.000 στρέμ. ἕτερα 1700 στρέμ.

6. **Κηπευτικά εἰς τὰς πεδινάς ἐκτάσεις πρὸς παραγωγήν ἡγγυημένων σπό-**

ρων: Ἡ ὑπὸ ἀναδάσωσιν ἔκτασις δὲν παρουσιάζει πεδινὰς ἐκτάσεις πρὸς καλλιέργειαν τοιούτων σπόρων.

Καὶ ταῦτα μὲν σχετικῶς μὲ τὰ ἐν τῇ ἐκθέσει ἀναφερόμενα στοιχεῖα. Πέραν ὅμως αὐτῶν ὑπάρχει τὸ δεδικασμένον ὅτι ἡ ἀκαταλληλότης τῆς προτεινομένης ἐκτάσεως πρὸς γεωργικὴν καὶ δενδροκομικὴν ἐκμετάλλευσιν ἔχει κριθῆ κατ' ἐπανάληψιν ἀπὸ ἀρμοδίας κατὰ Νόμον (ἄρθρ. 20 Α.Ν. 837/37, ἄρθ. 122 Ἀγροτικοῦ Κώδικος) Ἐπιτροπᾶς, εἰς τὰς ὁποίας τὴν πρώτην θέσιν κατεῖχεν ὁ ἀρμοδίος Γεωπόνος. Ὅλοι αὐταὶ αἱ Ἐπιτροπαὶ ἐν πλήρει ὁμοφωνίᾳ καὶ ἀδιστακτικῶς ἀπεφάνθησαν «περὶ τῆς ἀκαταλληλότητος τῶν ὑπὸ κρίσιν ἐδαφῶν πρὸς πᾶσαν γεωργικὴν καὶ δενδροκομικὴν ἐκμετάλλευσιν».

Περαιτέρω, ἡ ἐκθεσις τοῦ κ. Κ. παρουσιάζει καὶ πολλὰ ἄλλα κενά. Δὲν ἀναφέρει ὅτι ἡ ἐκτασις αὐτὴ ταυτίζεται μὲ τὴν ἀναδασωθείσαν ἤδη κατὰ τὰ 4/5 ἐκτασιν καὶ ὅτι ἐπ' αὐτῆς ἔχει δημιουργηθῆ τεχνητὸν δάσος κωνοφόρων καὶ τινῶν ἄλλων εἰδῶν, μὲ Κρατικὴν δαπάνην ἄνω τῶν 15 ἑκατομ. δραχμῶν. Δὲν ἀναφέρει ποῦ θὰ εὑρεθοῦν τὰ 110 ἑκατ. δραχ. διὰ τὴν διαμόρφωσιν καὶ τὰς ἀναβαθμίδας τῆς ἐκτάσεως (55.000 στρ. πρὸς 2.000 δρχ.) καὶ ἂν τοῦτο παρέχει οἰκονομικὴν βᾶσιν διὰ τὴν καλλιέργειαν σίτου εἰς ἐποχὴν ἀναδιαρθρώσεως τῶν καλλιεργειῶν. Δὲν ἀναφέρει διατί τὴν ἐκθεσιν δὲν ὑπογράφει καὶ ὁ Δασάρχης ἐνῶ ἀναφέρει εἰς αὐτὴν ὅτι ἡ ἐπίσκεψις ἐγένετο μετὰ τοῦ Δασάρχου, ἐξ οὗ τεκμαίρεται ὅτι ἡ διαταγὴ τοῦ κ. Νομάρχου ἀπηρθύνετο εἰς τὴν κατὰ Νόμον Ἐπιτροπὴν ἐκ Γεωπόνου καὶ Δασολόγου. Διὰ τὸν ἀσυγχρόνιστον ἐξ ἄλλου τρόπον τῶν καλλιεργειῶν καὶ τὴν ἔλλειψιν ἀγροτικῶν ὁδῶν, περιπτώσεις αἰτινες καθιστοῦν τὰς καλλιεργείας ἀντιοικονομικὰς, ὡς ἀναγράφει ἡ ἐκθεσις, δὲν εἴμεθα ἀρμοδίοι νὰ ἐκφέραμεν γνώμην, ὥστε νὰ ἐλέγξωμεν ποῖος εὐθύνεται διὰ τὰς παραλείψεις αὐτάς...

Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἐφ' ὅσον ἄλλωστε ὅλοι αἱ δυνατόι καὶ ἐνδιαφερόμενοι ἀμέσως τοὺς περιοίκους ἐκμεταλλεύσεις, ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ δασικοῦ ἐδάφους, καστανέας, καρυδέας καὶ φουντουκέας, προτεινόμεναι καὶ ἀπὸ τὴν ἐκθεσιν τοῦ κ. Κ., ἔχουν προβλεφθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν μελέτην, ἀδιάφορον ἂν διὰ τινὰς τούτων παρενεβλήθησαν πρόσκαιροι ἀπρόβλεπτοι δυσχέρειαι, τὰ συνεργαζόμενα καὶ ἐνδιαφερόμενα περισσότερον παντὸς ἄλλου διὰ τοὺς συμπατριώτας τῶν τέσσαρα Ἀρκαδικὰ Σωματεῖα, θεωροῦν τὸ περιεχόμενον τῆς ἐκθέσεως ἀνεδαφικόν, χιμαιρικόν καὶ ὑποβουλιμαῖον.»¹

1. Τὸ ὡς ἄνω ὑπόμνημα μὲ ἀριθ. 85 ἀπὸ 26-11-1971 συναχθέν ἀπὸ τὴν Ἐνωσιν Κερασιωτῶν καὶ ὑπογραφὴν ἀπὸ τοὺς Προέδρους τῶν τεσσάρων συνεργαζομένων Σωματείων ἐστάλη πρὸς τὴν Διεύθυνσιν Γεωργίας Νομοῦ Ἀρκαδίας στὴν ὁποίαν ὑπηρετεῖ ὁ Ἐπαρχιακὸς Γεωπόνος Κ., ἐκοινοποιήθη δὲ καὶ εἰς Ἐπιτροπὴν Γεωργίας καὶ τὴν Νομαρχίαν Ἀρκαδίας. Ἡ Διεύθυνσις Γεωργίας Ν. Ἀρκαδίας ἀπήντησε ὅτι «δὲν υἱοθετεῖ τὰς προτάσεις τοῦ Γεωπόνου παρὰ μόνον ἐκεῖνας ποὺ ἀφοροῦν τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας καὶ εἰς ὑψόμετρα περὶ τῶν 500 μέτρων». Εἶναι ὅμως γεγονός ὅτι ἡ ἀναδάσωση ἔλαβε χώραν εἰς ὑψόμετρα πολλὰ μεγαλύτερα τῶν 500 μέτρων!

ΤΙΜΗΤΙΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

Α'. ΣΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΚΕΡΑΣΙΩΤΩΝ ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΜΕΝΗΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ κ. ΑΝΑΣΤ. Γ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ

1) 1963 : Ο ΝΟΜΑΡΧΗΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ ΑΝΑΚΗΡΥΣΣΕΙ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΚΕΡΑΣΙΩΤΩΝ ΜΕΓΑΛΗΝ ΕΥΕΡΓΕΤΙΑΔ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΚΕΡΑΣΕΑΣ ΔΙΑ ΚΟΙΝΩΦΕΛΗ ΔΡΑΣΙΝ. (Αριθ. 10185/1963).

Κύριε Πρόεδρε,

Λαβόντες ὑπ' ὄψιν: 1. Ὅτι ὡς Συλλογικὸν Ὅργανον τῶν ἐν Ἀθήναις Κερασιωτῶν ἔχετε ἀναπτύξει μίαν ἐν παντὶ ἐπαινετὴν Κοινωφελῆ δρᾶσιν ὑπὲρ τῆς Κοινότητος Κερασεᾶς Μαντινείας, ἥτις τυγχάνει ἡ ἰδιαιτέρα πατριδα ἡμῶν. 2. Ὅτι ἡ συμβολὴ ὑμῶν εἰς τὴν Πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἐν λόγῳ Κοινότητος τυγχάνει κεφαλαιώδους σημασίας καὶ ἐμφανίζει μίαν ὑπέροχον φιλοπρόοδον δραστηριότητα ὑπὲρ τοῦ Κοινοῦ Καλοῦ τῆς φιλιότητος σας γενετείρας, γεγονός ὅπερ καταδεικνύει τὴν εὐγενῆ ὑμῶν παρόρμησιν καὶ τὴν πίστιν σας πρὸς τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν κοινωφέλειαν:

Ἀποφασίζομεν

Ἐκφράζομεν πρὸς Ὑμᾶς τὰ συγχαρητήριά μας καὶ τὴν ἄκραν ἱκανοποίησιν μας διὰ τὴν τοιαύτην ὑμῶν κοινωφελῆ δρᾶσιν σας καὶ ἀνακηρύσσομεν ὑμᾶς Μεγάλους Εὐεργέτας τῆς Κοινότητος Κερασεᾶς. Ἐν ταῦτῳ συνιστῶμεν ὅπως μὲ τὸ αὐτὸ θαυματουργὸν ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἰδίαν ζωοφόρον πνοήν, συνεχίσητε εὐεργετοῦντες τὴν περικαλλῆ καὶ παραγωγικὴν Κοινότητα Κερασεᾶς.

Ὁ Νομάρχης:
Δ. Σαμπατακάκης

Κοινοποίησις: 1) Ἐπιτροπῆς Ἐσωτερικῶν
Δ/νσιν Τοπικῆς Αὐτ/σεως - Ἀθήνας
2) Βασιλικὸν Ἐθνικὸν Ἴδρυμα
Φιλελλήνων 9 - Ἀθήναι

2) 1971 : Ο ΝΟΜΑΡΧΗΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΙ ΚΑΙ ΣΥΓΧΑΙΡΕΙ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΚΕΡΑΣΙΩΤΩΝ ΔΙΑ ΛΑΜΠΡΑΝ ΚΑΙ ΚΑΡΠΟΦΟΡΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΝ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΔΡΑΣΙΝ. (Αριθ. 1848/1971) :

Κύριε Πρόεδρε,

Έχομεν τήν τιμήν νά γνωρίσωμεν ύμίν ότι έλάβομεν τρία (3) βιβλία σας, υπό τίτλον «ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΕΡΑΣΙΑΣ» (ΑΡΒΑΝΙΤΟΚΕΡΑΣΙΑΣ) - ΑΡΚΑΔΙΑΣ, «ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΚΕΡΑΣΙΑΣ» - ΑΡΚΑΔΙΑΣ και «Έκθεσις Πεπραγμένων Ένώσεως Κερασιωτών, κατά τά έτη 1960-65».

Έμελετήσαμε ταυτα με όλωσ ιδιάζον ένδιαφέρον. Έ σκέψις μας και ή φαντασία μας γοητευμένοι ύπεισηλθον εις τό ιστορικόν παρελθόν τής Κερασιιάς, άνεβαπτίσθησαν εις τό ήρωικόν πνεύμα της και άπεθαύμασαν τό μεγαλείον και τό θάμβος τών εύκλεδών κατορθωμάτων τών έκλεκτών τέκνων της.

Όσαύτως, ή δλοζώντανος, ή παραστατική και ή ιδιόμορφος Λαογραφία τής Κερασιιάς, ή καταδηλούσα τήν άγνότητα του Έθνικου, λαϊκου βίου τής περιοχής και τών άκαταλύτων Έλληνοχριστιανικών έκδηλώσεων και πεποιθήσεων τών Κερασιωτών, άποτελεί δέλεαρ και σαγήνην διά τόν μελετητήν τής Λαογραφίας μας και πρότυπον λογοτεχνικου κειμένου, άντικατοπτρίζοντος κατά τρόπον γλαφυρόν, άνεπιτήδευτον και ρεαλιστικόν, ήθη, έθιμα, θρύλους, παραδόσεις κλπ., στοιχεία άπό τήν μακραίωνα ζωήν τής πανωραίας πολίχνης σας.

Έ βραβευθείσα έπαξίως υπό τής Έκαδημίας Έαθηνών, Έκθεσις Πεπραγμένων τής Ένώσεώς σας, καταδεικνύει τήν έκτασιν τής κοινωφελους σας δραστηριότητος και τήν καθ' όλα έπαινετήν προοδευτικήν σας όρμήν, ήτις ένέπνευσε και έμπνέει, συνέγειρε και συνεγείρει πάντοτε τήν Ένωσίν σας.

Σās εύχαριστούμεν θερμάς διά τά βιβλία σας και σας συγχαίρομεν διά τήν λαμπράν και καρποφόρον πολιτιστικήν και πνευματικήν σας δράσιν, ήτις, έχει ώς διακριτικόν γνώρισμα, τήν πλούσιαν προσφοράν τής Ένώσεώς σας πρός τό Κοινόν Καλόν και τήν πάντοτε διδακτικήν και μορφωτικήν πνευματικήν σας άνθοφορίαν, τήν αναθάλλουσαν άπό τās άνοθεύτους και κρυσταλλίνους τοπικάς σας πηγάς.

ΌΝομάρχης Έακαδίας
Έαργύριος Έαργυριάδης

Κοιν/σις : 1) Έπουργ. Προεδρίας
Κυβερνήσεως Δ/σιν Τύπου - Έαθήνας
2) Γραφείον Νομάρχου — παρ' ήμίν
3) Κοινότητα Κερασεάς

62

3) 1967 : Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΒΡΑΒΕΥΕΙ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΚΕΡΑΣΙΩΤΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΝΕΜΕΙ ΕΠΑΘΛΟΝ ΕΚ 30.000 ΔΡΑΧ. ΔΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ-ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ Κ.ΛΠ. ΑΝΑΠΤΥΞΙΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΤΥΧΗ ΑΓΑΘΗ

ΕΔΟΞΕ ΤΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΗΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΝΩΣΙΝ ΚΕΡΑΣΙΩΤΩΝ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

ΒΡΑΒΕΥΣΑΙ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΕΙΣ ΜΗΝΗΜΗΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΑΘΛΟΥ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΟΤΙ ΔΕΚΑ ΕΤΕΣΙ ΑΤΡΥΤΩΣ ΔΙΑΠΟΝΟΥΜΕΝΗ ΔΙΑΤΕΛΕΙ ΤΟΥΣ ΚΕΡΑΣΕΑΣ

ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΑΕΙ ΕΠΙ ΤΟ ΒΕΛΤΙΟΝ ΠΡΟΑΓΕΙΝ

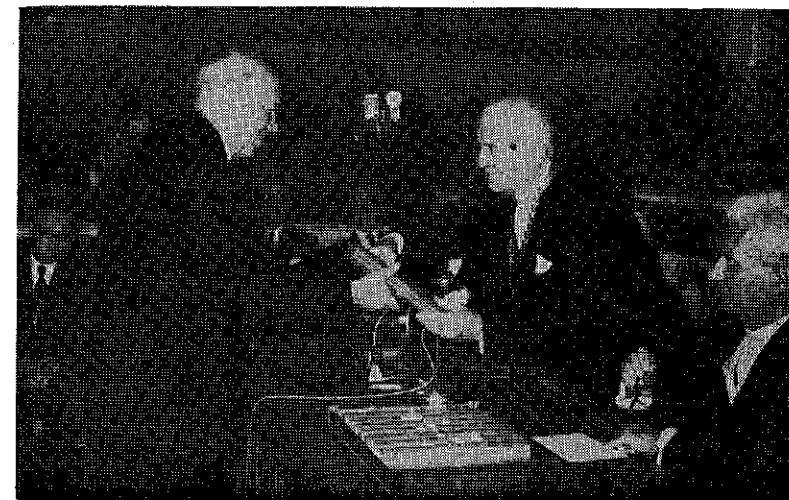
ΑΝΕΙΠΕΙΝ ΔΕ ΤΑΣ ΤΙΜΑΣ ΕΝ ΤΗ ΠΑΝΗΓΥΡΕΙ ΜΗΝΟΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ ΟΓΔΩΗ, ΕΠΙ ΕΙΚΑΔΙ ΕΤΟΥΣ ΕΒΔΟΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΗΚΟΣΤΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΚΟΣΙΟΣΤΟΥ ΚΑΙ ΧΙΛΙΟΣΤΟΥ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

M. K. ...

ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

I. N. ...

Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ κ. ΙΩΑΝ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠΟΝΕΜΕΙ ΤΟ ΕΠΑΘΛΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ ΤΗΝ ΕΝΩΣΕΩΣ ΚΕΡΑΣΙΩΤΩΝ κ. ΑΝΑΣΤ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Απονέμεται τὸ ἐκ δραχμῶν 30.000 ἑπαθλον τῆς Βασιλικῆς Προνοίας εἰς μνήμην τοῦ Βασιλέως Παύλου εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἐνωσιν Κερασιωτῶν Ἀρκαδίας, ἥτις ἀπὸ δεκαετίας ἐργάζεται ἐπιτυχῶς διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν διαβίωσης τῶν κατοίκων Κερασέας καὶ γενικῶς διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ πνευματικοῦ καὶ βιωτικοῦ ἐπιπέδου αὐτῶν.

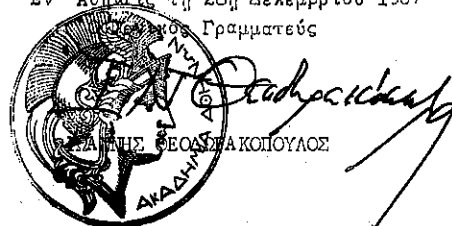
Ἀπόσπασμα

Τῆς ἐκθέσεως τῆς συνταχθείσης ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως κ. Ἰωάννου Θεοδωρακοπούλου καὶ ἀναγνωσθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ Πανηγυρικῇ Συνεδρίᾳ τῆς Ἀκαδημίας τῆς 28ης Δεκεμβρίου 1967 περὶ τῶν ἀπονεμομένων ἐπαίνων βραβείων καὶ μεταλλίων.

Μετά γνώμην τῆς Τάξεως τῶν Ἠθικῶν καὶ τῶν Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν καὶ ἀπόφασιν τῆς Ὀλομελείας:

4) Τὸ ἐκ δραχμῶν 30.000 ἑπαθλον τῆς Βασιλικῆς Προνοίας εἰς μνήμην τοῦ Βασιλέως Παύλου, προοριζόμενον διὰ φυσικά πρόσωπα ἢ ὀργανώσεις, τῶν ὁποίων ἡ ἐν γένει δράσις ἀφορᾷ εἰς τὴν οἰκονομικὴν, κοινωνικὴν, πνευματικὴν κλπ. ἀνάπτυξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ χωριοῦ, ἀπονέμεται εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἐνωσιν Κερασιωτῶν Ἀρκαδίας, ἥτις ἀπὸ δεκαετίας ἐργάζεται ἐπιτυχῶς διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν διαβίωσης τῶν κατοίκων Κερασέας καὶ γενικῶς διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ βιωτικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἐπιπέδου αὐτῶν.

Ἀκριβὲς ἀπόσπασμα
Ἐν Ἀθήναις τῇ 28ῃ Δεκεμβρίου 1967
Γενικὸς Γραμματεὺς

Β. ΣΤΟΝ ΔΑΣΟΛΟΓΟ Κ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΝ Γ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ

1) 1932: Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΑΠΟΝΕΜΕΙ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΝΑΣΤ. Γ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΞΑΠΛΩΣΕΩΣ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑ.

Αριθμ. Πρωτ. 4158

Ἐν Ἀθήναις τῇ 29ῃ Δεκεμβρίου 1932

Π Ρ Ο Σ

τὸν κ. Ἀναστάσιον Γ. Στεφάνου

Ἐν τὰ ὄθρα

Ἀσμένως ἀγγέλλομεν ὅτι ἡ Ἀκαδημία ἔνωσε νὰ ἐπαινήσῃ ὑμᾶς δημοσίᾳ, κατὰ τὴν σημερινὴν κανονιστικὴν αὐτῆς συνεδρίαν, διὰ τὴν ὑπερέραν πραγματείαν περὶ τῆς γεωγραφικῆς ἐξαπλώσεως τῶν δασικῶν εἰδῶν ἐν Ἠπειρῷ καὶ Θεσσαλίᾳ καὶ τῆς οἰκονομικῆς σημασίας αὐτῶν.

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

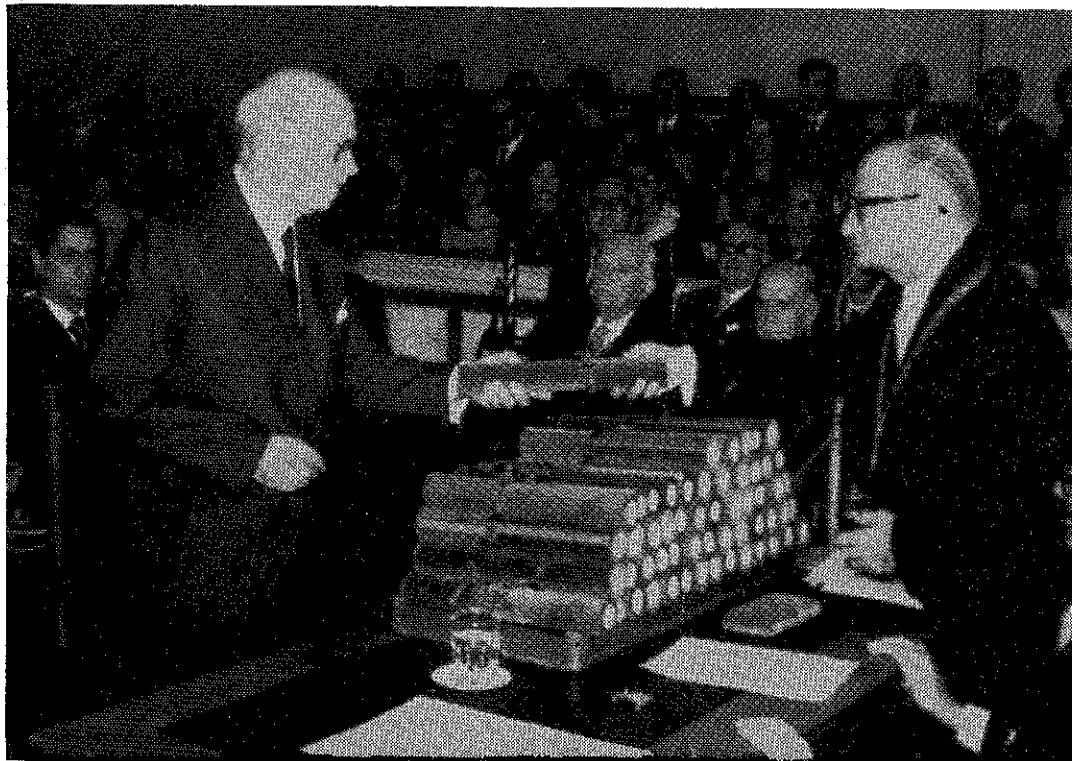
2) 1974: Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ ΒΡΑΒΕΥΕΙ ΤΟΝ ΑΝΑΣΤ. Γ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΝΕΜΕΙ ΕΠΑΘΛΟΝ ΕΞ 75.000 ΔΡΑΧ. ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΥΓΓΡΑΦΗΝ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ — 820 ΣΕΛΙΔΩΝ — «ΤΟ ΔΑΣΟΣ ΠΟΥ ΛΑΧΤΑΡΙΖΕΣ...»

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ: 1974

Απονέμεται βραβεῖον μετὰ χρηματικοῦ ἐπάθλου 75.000 δραχ. εἰς τὸν ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΝ Γ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ, δασολόγον, διὰ τὸ βιβλίον του «Τὸ δάσος ποὺ λαχτάριζες» καὶ διὰ τὸ ὅλον ἔργον του εἰς τὸν δασικὸν τομέα. Ὁ κ. Στεφάνου πρῶτος διὰ τῶν δημοσιευμάτων του ἐπεσήμανε, διὰ τὸν Ἑλληνικὸν χῶρον, τὸ ζωτικὸν διὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος πρόβλημα τῆς προστασίας τῆς φύσεως καὶ τοῦ περιβάλλοντος. Οὗτος δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς εἰς ἐκ τῶν πρωτοπόρων, οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀφύπνισιν ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρόβλημα τοῦτο.

Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΠΟΝΕΜΕΙ ΕΙΣ ΑΝ. Γ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΚΑΙ ΕΠΑΘΛΟΝ

3. ΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΒΥΑΡΕΣΚΕΙΕΣ ΓΙΑ ΕΞΩΥΠΗΡΕΣΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ

Α) 1920 · ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (11241/1920)

κ. 'Αναστάσ. Στεφάνου Διευθυντήν Δασοκομικής Σχολής 'Αγυιάς. «Αί παρασχεθείσαι ἡμῖν πληροφορίες μᾶς ἐχρησίμευσαν καὶ ἤδη προκαταρκτικῶς εἰς τὴν συνταχθεῖσαν καὶ δημοσιευθεῖσαν ἔκθεσίν μας «περὶ βιομηχανίας τῶν ξένων ἐν Ἑλλάδι» ἧς ἀντίγραφον σᾶς συναποστέλλομεν. Ἐκφράζομεν ὑμῖν ἐπὶ τούτοις τὰς εὐχαριστίας μας».

ΥΠΟΥΡΓΟΣ Π. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ

Β) 1927 · ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (15322/1927)

κ. 'Αναστ. Στεφάνου Ἐπιθεωρητὴν δασῶν - Κομοτινῆν.
«Διὰ τὴν ἐν γένει προσπάθειαν καὶ δράσιν σας διὰ τὰς ἀναδασώσεις Καβάλλας ἐκφράζομεν πρὸς ὑμᾶς τὴν εὐαρέσκειάν μας»

ΥΠΟΥΡΓΟΣ Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Γ) 1936 · ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (67514/1936)

κ. 'Αναστ. Στεφάνου Ἐπιθεωρητὴν ἀναδασώσεων. Ἐνταῦθα.
«Διὰ τὸν ἐνθερμον ζῆλον, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ δραστηριότητα μεθ' ὧν ἐξετελέσατε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς Ὑπουργίας ἡμῶν Ἐθνικῶν ὑπηρεσίας πέραν τοῦ ὑπηρεσιακοῦ σας καθήκοντος ἐκφράζομεν ὑμῖν τὴν ἄκραν εὐαρέσκειάν μας».

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΑΝΤ. ΜΠΕΝΑΚΗΣ

Δ) 1963 · ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ (47762/1963)

Πρὸς τὸν ἐπίτιμον Διευθυντὴν ἀ' κ. 'Αναστ. Στεφάνου - Ἐνταῦθα.
«Ἐκ βασίμων στοιχείων διαπιστώσαντες ὅτι ἡ εἰσαγωγή, καλλιέργεια καὶ περαιτέρω διάδοσις τῆς Καναδικῆς λεύκης ὀφείλεται εἰς πρωτόβουλίαν καὶ δραστηριότητα ὑμῶν καὶ πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν Ἐθνικῶν σας τούτων ὑπηρεσιῶν ἐκφράζομεν τὴν πλήρη ἰκανοποίησίν μας¹

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΚΩΝ. ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

1. Μὲ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ξενικοῦ ταχυαυξοῦς εἶδους τῆς Καναδικῆς λεύκης στὴν Ἑλλάδα, ἀξήθηκε πρὸς τὸ παρὸν κατ' ἔτος ἡ δασικὴ παραγωγή σὲ χρήσιμη ξυλεία κατὰ 100.000 κυβικὰ μέτρα.

ΣΤΗΝ ΨΗΛΟΤΕΡΗ ΚΟΡΥΦΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ ΑΡΚΑΔΙΑΣ—
ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΤΕΡΙΤΣΑ ΜΑΙΝΑΛΟΥ 1980 Μ;

Ένα μήνυμα προς τὸν ἄνθρωπο

«Ὅσο πὺ ἀψηλὰ ἀνεβαίνω καὶ μελετῶ τὴ φύση, τόσο πὺ κοντὰ βρίσκομαι στὸ Θεό. Πιστεύω στὸν Θεό. Πιστεύω καὶ στὸν ἄνθρωπο γιὰ τὶς μεγάλες κατακτήσεις του. Ἀλλὰ πὺ πολὺ — ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐπλάσε τὸν ἑαυτό του — πιστεύω στὸ Μεγάλο Δημιουργό, στὸ Θεό, πὺ βρίσκεται πάνω ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο! Αὐτὸς ἐποπτεύει τὸ Πᾶν, αὐτὸς ἀγαλιάζει τὸ Πᾶν, αὐτὸς κρατᾷ τὸ Πᾶν, ὅπως ἔγραφε ὁ Γκαίτε. Ὁρες-ὄρες πὺ σκέπτομαι τὸ Θεό, στοχάζομαι πὺ πικραμένος θὰ εἶναι γιὰ τὸ ξέφτισμα τῆς δημιουργίας του, γιὰ τὸν ἀφανι-

σμό του δάσους, και πώς θα κουνάει το κεφάλι του για το κατόντημα του ανθρώπου! Κατέβα μικροῦ ἄνθρωπε στη σφαίρα ποῦ σοῦ τάχθηκε και ξέχασε ὄλους αὐτοὺς τοὺς ἐγωϊσμούς σου και τις ὑπερευφροσύνες, ποῦ αὐτὲς γρήγορα θὰ σε ἀφανίσουν!

» Ἀπὸ τὴν ἀχαλίνωτη τεχνολογία, ἡ ὁποία ἐκμεταλλεύεται ληστρικά κάθε φυσικὸ πόρο, ἀλλαιούται συνεχῶς ἡ οἰκολογικὴ ἰσορροπία τῆς βιοσφαίρας. Ἡ μανία τοῦ κέρδους προσπαθεῖ νὰ μετατρέψη και τὸν ἀέρα ποῦ ἀναπνέουμε σὲ πλουτοφόρο ἐμπόρευμα! Ὁ ἀφανισμὸς ὁμοῦ τῆς βιολογικῆς ἰσορροπίας ζώων και φυτῶν θὰ ἔχη σὺν συνέπεια και τὸν ἀφανισμὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ κοινωνία τῆς καταναλώσεως μᾶς ἔδωκε πολλὰ ἀγαθὰ, σκότωσε ὁμοῦ τὴν ὑγεία και τὴν ψυχὴ μας! Ἡ σημερινὴ κρίσις τοῦ πετρελαίου ἴσως εἶναι μιὰ ἐδῶτῃς εἰδοποίηση, γιὰ νὰ ἀφίσουμε τὴν κοινωνία τῆς σπατάλης και τῆς τεχνητῆς ζωῆς και νὰ ξαναγυρίσουμε στὴ φύση. Ἄν συνεχισθοῦν μερικὲς ἀκόμη ἀπὸ τις σημερινὲς ἐκτροπές, ὁ ἄνθρωπος κινδυνεύει νὰ κλείσῃ τὸ βιολογικὸ του κύκλο πάνω στὴ Γῆ. Κι ἐμεῖς, πιθανὸν νὰ εἴμαστε οἱ τελευταῖοι ἄνθρωποι στὸν πλανήτη Γῆ, ποῦ ἀντὶ νὰ ζητωκραυγάζουμε γιὰ τὴ νίκη, θὰ κινούμε τὰ χεῖλη σπαιμωδικὰ γιὰ λίγο ὄξυγόνο!

» Δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι κανεὶς προφήτης, ποιητὴς ἢ μεγαλοφυῆς φιλόσοφος γιὰ νὰ διαπιστώσῃ ὅτι τὸ ἀνθρώπινο γένος βρῖσκεται σὲ κρίσιμη καμπὴ γιὰτὶ ἀξάνει παράλογα, ἐξαντλεῖ ἀπερίσκεπτα τοὺς πόρους τῆς Γῆς και κακοποιεῖ τὰ πάντα γύρω του. Ζοῦμε σ' ἓναν αἰῶνα ἀπὸ τοὺς πῶδι διεφθαρμένους. Ἐέσχισε μὲ ἐπιπολαία μανία τις παμπάλαιες συμφωνίες, ποῦ εἶχε ὑπογράψει μὲ τὴ φύση. Καταστρέφει τὰ οἰκοσυστήματα, κόβει τὰ δένδρα, καιεῖ τὸ δάσος, στέλνει τὸ γόνιμο ἔδαφος στὴ θάλασσα, κάνει σπατάλη στὰ μέταλλα, παραμορφώνει τὰ βουνά, μεγαλώνει τὰς ἐρήμους, χτίζει ἀσχημες πολιτείες, βρωμίζει τὰ νερά! Ὁ πολιτισμὸς ἔπαυε νὰ προσφέρει χρήσιμες ὑπηρεσίες στὸν ἄνθρωπο γιὰ τὴ βιοσφαίρα του. Ἐκήρυξε τὸν πόλεμο στὴ φύση. Θὰ πρέπει νὰ τὸν σταματήσῃ... γιὰτὶ στὸ τέλος θὰ τὸν χάσῃ... Στὸ κάτω-κάτω ἡ φύση ὑπῆρχε πρὶν ἀπ' αὐτόν. Ἦμπορεῖ νὰ κάμῃ και δίχως αὐτόν, ἐνῶ αὐτὸς δὲν ἦμπορεῖ νὰ κάμῃ χωρὶς τὴ φύση, χωρὶς τὸ ὄξυγόνο. Καὶ θὰ τὸν θάψῃ, ὅπως ἔθαυε τόσους ἀρχαίους πολιτισμούς, και τοὺς φέρνει στὸ φῶς σήμερα ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη! Ἡ παρακμὴ και ἡ κατάρρευση τῶν ἀρχαίων πολιτισμῶν ἀφίνει ἀθικτη και ἀδιάφορη τὴ φύση...

» Ἀρκεῖ πλέον, ἀρκεῖ ἡ αἰμορραγία τοῦ ἐλληνικοῦ δάσους και ἡ ἐκατόμβη του... Ἄς μεγαλώσει και πάλι ἡ κόμη τῆς ἐλληνικῆς γῆς, γιὰ νὰ τὴν χτενίσουν οἱ Ζέφυροι τῆς ὑγείας και τῆς ὁμορφιάς... Ἄς σταματήσῃ πλέον αὐτὴ ἡ τριχόπτωση, αὐτὴ ἡ ἀλωπεκία τῶν ἐλληνικῶν δασῶν, ποῦ ἀπειλεῖ τὸ γενικὸ φαλάκρωμα τῶν βουνῶν μας και θὰ τὰ κάμει νὰ μοιάζουν μὲ γιγαντιαίους σκελετούς! Ἀγάπησε τὸ δάσος Ἑλληνα, γιὰτὶ ἀλλοιῶς θὰ πεθάνουμε ὄλοι μας ἀπὸ τὴ δηλητηρίαση τοῦ διοξειδίου και τῶν καυσαερίων... Καὶ τότε ὁ παλαιοντολόγος τοῦ μέλλοντος θὰ κραυγάζει ὀργίλλως! «Ἐδῶ κατοικοῦσε λαὸς βαρβάρων! γιὰτὶ σκότωσε τὸ δάσος του... και κατόπιν τὸν ἴδιον τὸν σκότωσε ἡ γῆς!»

ΑΝΑΣΤ. Γ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Δ'. Ἡ Ἄρκαδία κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα	11
Β'. Ἀρκαδικὴ φύση - Ἀρκαδικὴ ζωὴ - Ἀρκαδικὲς Θεότητες	14
Γ'. Ἀρκαδικοὶ δρυμοὶ	22
Δ'. Ἡ εἰδυλλιακὴ Ἀρκαδία κατὰ τὰ νεώτερα χρόνια	24
Ε'. Τὸ ξερρίζωμα τοῦ παλαιοῦ δρυμοῦ τῆς Σκιρίτιδος	28
ΣΤ'. Πῶς ξεκίνησε ἡ ἀναβίωση τοῦ παλαιοῦ δρυμοῦ — ἡ μελέτη και ἡ ἐναρξη τῆς ἀναδάσωσης	33
Ζ'. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀναδάσωσης	40
Η'. Ξενικὰ δασοπονικὰ εἶδη	42
Θ'. Συμπαραστάση τῆς «Ἐνώσεως Κερασιωτῶν» και ὑποβοήθηση τῆς Δασικῆς Ὑπηρεσίας στὴν ἴδρυση τοῦ δρυμοῦ	45
Ι'. Ὑπονομεύσεις και προσκόμματα κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δημιουργίας τοῦ δρυμοῦ	57

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Α. Τιμητικὲς διακρίσεις	61
-------------------------------	----

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ὁ Συγγραφέας κ. Ἀναστάσιος Γ. Στεφάνου εἶναι Ἀρκὰς τὴν καταγωγὴν. Ἐγεννήθη τὸ ἔτος 1893 στὴ καμπόπολη Ἀρβανιτοκερασιά (τέως Δήμου Μανθουρέας) σήμερα Κερασεά. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησή του ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο Τριπόλεως τὸ 1912, ἐσπούδασε στὴ Γερμανία και στὴν Αὐστρία Δασολογία και στὸ τέλος τοῦ 1916 προσελήφθη στὴ Δασικὴ Ὑπηρεσία τοῦ τότε Ὑπουρ. Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Ὑπηρετήσε σ' ὄλη τὴν Ἐπικράτεια σὺν ἀνώτερο στέλεχος τῆς Δασικῆς Ὑπηρεσίας — Δασάρχης, Διευθ. Δασ. Σχολῶν, Ἐπιθεωρητὴς δασῶν, Διευθυντὴς Δασῶν Γεν. Διοικήσεως Θράκης, Γεν. Διευθυντὴς δασῶν στὰ παραγωγικὰ ἔργα Μακεδονίας, συνταξιοδοτηθεὶς τὸ 1946.

Μετὰ τὴ συνταξιοδότησή του διετέλεσε Γεν. Γραμ. Ὑπουργ. Γεωργίας, Βουλευτῆς, Ἰδρυτῆς και Πρόεδρος ἐπὶ σειράν ἐτῶν τῆς Ὁμοσπονδίας Δασοπόνων Ἑλλάδος, ἐξακολουθητικῶς ἀπὸ 1959 Πρόεδρος Ἐνώσεως Κερασιωτῶν, ἐπὶ σειράν ἐτῶν μέλος τοῦ Δ.Σ. τῆς Παναρκ. Ὁμοσ. Ἑλλάδος (ΠΟΕ) κλπ. Ἰδρυσε τὰ «Δασικὰ Χρονικά».

Συνέγραψε και ἐδημοσίευσε πολλὰς μελέτες και συγγράμματα μεταξὺ αὐτῶν:

- 1) Ἑλληνικὰ δάση και Ἀρκαδικοὶ δρυμοὶ (1924).
- 2) Γεωργικὴ Πολιτικὴ (1950).
- 3) Ἀρκαδικοὶ δρυμοὶ ἄλλοτε και τώρα (1961).
- 4) Ὁ πλάτανος (1961).
- 5) Ἱστορία Κερασιᾶς (Ἀρβανιτοκερασιᾶς) 1964.
- 6) Λαογραφία Κερασιᾶς 1966.
- 7) Ὁ Γέρος τοῦ Μοριά (1970).
- 8) Τὸ δάσος ποῦ λαχτάριζες (1974) σελ. 820.